www.e-rara.ch

[Summa theologica]

Antonin

[Basel], [1485]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-15896

Titulus duodecimus de infidelitate

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ille ꝺ quo ē certū ꝙ nō pōt adimp'ere pceptū ꝺe
ieiunio eccle vi poꝛe. qꝛ infirmus ad moꝛtem nō
tenet tale ieiuniū ī aliꝺ bonū ꝯmutare vl ī aliuꝫ
ꝺiē ꝓlōgare ꝫ ꝛc. Scꝺo pꝫ a ſili. qꝛ q̄ vouiſſet ie
iunare ī ſexta feria ī pane ⁊ aqua ⁊ in aliq̄ ꝺictaꝝ
feriaꝝ nō poſſet qꝛ infirmus ad moꝛteꝫ nō tenet
tale ieiuniū ꝯmutare in aliud bonū aut in aliū
ꝺiē ꝓlongare. ꝫ ideꝫ in ꝓpoſito. Tercio ex vi voti
nullus tenet niſi ad id qꝺ vouit. ſ talis vouit cer
tū quid ⁊ certa ꝺie. ergo ſi ex impoſſibilitate n̄ im
plet votū ad aliud nō tenet. In tercio vero caſu
q̄n eſt ꝺubius vtꝝ poſſit vel nō poſſit ꝺicendū ꝙ
talis vonēs illud ieiuniū quod nō pōt ꝯimplere
tenet in aliū ꝺiē ꝓlongare aut in aliud bonū cō
mutare. Cuiꝰ rō eſt qꝛ exiſtens in ꝺubio an trāſ
grediat votū ⁊ ꝑ ꝯſequēs peccet moꝛtaliter tene
tur ſe ponere in tuto. vt ſcꝫ votū nō trāſgrediat
ſ talis vouēs ſi ꝺubitat an poſſet ambo ieiunia
adimplere. ꝺubitet etiā ꝯſequēter an alteꝝ n̄ im
plendo trāſgrediat votū ⁊ peccet moꝛtaliter qꝺ
peccatū vitat ꝓlōgādo aut ꝯmutādo in aliud vo
tū nō quidē aucte ꝓꝓꝛia ſ prelati ſui q̄ requiritur
ad oēm ꝺiſpēſationē vel ꝯmutatiōeꝫ voti. vt pꝫ
ſe. ſe. q. lxxxviij. Cōmutās aūt votū ſcꝫ auctoꝛita
te ſupioꝛis nō eſt trāſgreſſoꝛ voti. Tenet ꝫ ī tali
ꝺubio talis vouēs ieiuniū qꝺ nō īplet. ꝓlōgare ī
aliū ꝺiē vel in aliꝺ ꝯmutare auctoꝛitate ſupioꝝ.

¶ Titulus ꝺuoꝺecimꝰ ꝺe Infidelitate Capitu
lum primū ꝺe ſupſtitionibus ⁊ ibi ꝺe multis ge
neribus ꝺiui nationū. ⁊ ſoꝛtibus. ſomnijs. breui
bus. ⁊ incantātionibus.

DEmuꝫ ꝺe infideli

tate agenꝺū. Sed quia viciū ſupſt
tionis qꝺ eſt quaſi queꝺaꝫ ꝓteſtatio
infidelitatis eſt ꝯmunius. qꝺ repitur etiā infide
libꝫ. iō pꝰus ꝺ eo agenꝺū poſtea ꝺe īfidelitate ipa

Superſtitio ē vici . §. I

ū ꝯtrariū virtuti religionis. Sicut enī irreligio
ſitas q̄ ꝯſiſtit in irreuerētia ꝺei ⁊ reꝝ ſacraꝝ oppo
nit religioni ſm ꝺefectū. Ita ſupſtitio q̄ impoꝛ
tat ſupfluū. i. indebitū moꝺū cultus ꝺiuini oppo
nit ei ſm exceſſuꝫ. Exceꝺit aūt moꝺꝰ ꝺebitus cul
tus ꝺiuini nō ſolū cū exhibet vero ꝺeo ſ non vt
ꝺebet ſicut ſi quis ſeruaret legalia in honoꝛe ꝺei
vt faciūt iuꝺei. ſ etiā ⁊ ꝑ maxime cum exhibet ei
cui nō eſt exhibēꝺus. vt creature. Cultus aūt ꝺi
uinus oꝛꝺinat ad tria. Primo ad reuerētiā ꝺo ex
hibenꝺā. Scꝺo ad hoc vt hō inſtruat a ꝺo queꝫ
colit. puta ꝺ ſcienꝺis ſeu creꝺēꝺis ⁊ agēꝺis. Ter
tio ad ꝺirectionē hūanoꝝ actuū ſm inſtitutū ꝺei
quē colit. puta vt ieiunia. ſacrificia. feſta. remedia
cōtra infirmitates. ⁊ huiꝰ faciat ſm oꝛꝺinationē
ꝺei ⁊ eccle. Scꝺm hoc ponit triplex genus ſupſti
tōis. Et ꝑ primū qꝺ ꝺr ydolatria nō exhibet reue

rentia ꝺeo ſ creature. Per ſcꝺm qꝺ ꝺicit ꝺiuina
tio nō querit inſtructio a ꝺeo ſ a ꝺyabolo. ꝯſulta
tiones ⁊ pacta expreſſa vel tacita. Per tertū qꝺ
ꝺicit obſeruātia nō ꝺirigit homo actus ſuos ſm
inſtitutū ꝺei. ſ ꝺyaboli ꝺū obſeruat ꝺies ⁊ incan
tatiōs. ⁊ huiuſmōi. Et ꝺe his tribꝫ generibꝫ ꝺic
aug. Supſtitioſuꝫ eſt quicq̄ꝺ inſtitutū eſt ab ho
mībꝫ aꝺ faciēꝺa ⁊ colēꝺa iꝺola. ⁊ creaturā quo aꝺ
primū vel aꝺ ꝯſultationes ⁊ pacta queꝺā cū ꝺe
monibꝫ quo aꝺ ſcꝺm. ⁊ paulo poſt. Ad hoc genꝰ
ꝑtinent oēs ligature ⁊ remeꝺia q̄ meꝺicoꝝ ꝺiſci
plina ꝯꝺēnat in quibuſcūq; rebꝫ ſuſpēꝺēꝺis vel
incantationibus ⁊c. xxvi. q. ij. illos. De ſingulis
agenꝺum eſt. Non eſt aūt ſupſtitio ipa infideli
tas ſeꝺ ꝓteſtatio infiꝺelitatis. Sicut religio con
traria ſupſtitioni non eſt fiꝺei ꝟtus. ſeꝺ virtus
per quam fit ꝓteſtatio fiꝺei per actus exterioꝛes
in ꝺeum oꝛꝺinatos. bea. Tho.

Idolatria ē cū . §. II.

cultus ꝺiuinus exhibet creature reꝑſentate ꝑ ali
quā ſenſibilē foꝛmā ſeu figurā que ꝺr yꝺolū ſm
tho. ij. ij. q. xciiij. Diuerſimoꝺe aūt cultus ꝺiui
nus yꝺolis exhibebat. Quiꝺā enī ipis. ymagini
bus exhibebāt cultū ꝺiuinū. Nam ꝑ artē quā
ꝺaꝫ nephariā fabricabāt quaſꝺā ymagines que
virtute ꝺemonū habebāt aliq̄s effectꝰ. puta ꝺa
re reſponſa. ⁊ remeꝺia ſanitatū ꝓpter quoꝺ puta
bant hoīes aliquiꝺ ꝺeitatis eſſe in illis ymagi
nibꝫ. vn̄ eis exhibebāt cultum ꝺiuinū. ⁊ hec fuit
opinio Hermetꝫ termigiſti. vt ponit aug. in. viij
ꝺe ciui. ꝺei. Alij vero exhibebāt cultū ꝺiuinū nō
ipis ymaginibꝫ ſ creaturis quaꝝ erāt ymagines
hoꝝ tn̄ fuit triplex opīo. Quiꝺā em̄ exiſtimabāt
quoſꝺā hoīes fuiſſe ꝺeos. quos ꝑ eoꝝ ymagines
colebāt ſicut iouē. Mercuriū. ⁊ huiuſmōi. ⁊ hoc
rōne alicuius excellentie in eis. vel rōne ſcientie
vel foꝛtituꝺinis vel inuentōis alicuius artis vel
beneficij. Quiꝺā vero exiſtimabāt totū munꝺū
eſſe vnū ꝺeū. nō ꝓpter coꝛꝑalem ſubſtantiā. ſeꝺ
ꝓpter animā ipius munꝺi quā ꝺeū eſſe creꝺebāt
ꝺicentes nil aliuꝺ eſſe ꝺeum quā animā munꝺi
Vnꝺe putabant toti munꝺo ⁊ omnibꝫ ꝑtibus
eius cultū ꝺiuinū exhibenꝺuꝫ. aque. aeri. celo. ⁊
huiuſmōi. aꝺ hec referebāt nomina. ⁊ ymagines
ſuoꝝ ꝺeoꝝ. ſicut varro ꝺicebat. ⁊ narrat augu. in
vij. ꝺe ci. ꝺei. Alij vero vt platonici poſuerūt vnū
eſſe ſummum ꝺeum cām omniū. poſtquaꝫ pone
bant quaſꝺā ſubſtantias ſpūales a ſummo ꝺeo
creatas. quas ꝺeos nominabant participatione
ſcꝫ ꝺeitatis quos nos ꝺicimus angelos. poſt q̄s
ponebant animas celeſtium coꝛpoꝝ. ⁊ ſub his
ꝺemones quos ꝺicebāt eſſe aerea animalia. et
ſub eis ponebāt animas hominum. quas ꝑ vir
tutis meritū aꝺ ꝺeoꝝ vel ꝺemonū ſocietatē aſſu
mi creꝺebant. ⁊ hominibꝫ his cultum ꝺiuinum

exhibebant. vt narrat Aug. in. viij. de ci. dei. Has
aūt duas opiones vltīas dicebāt ptinere ad the
ologiā quā phi ꝯſiderabāt ī mūdo ⁊ docebant in
ſcholis. ⁊ appellabāt phiſicalē. Aliā de cultu ho/
minū dicebāt ptinere ad fabularē theologiā. q̄
ſcḋm figmenta poetaꝝ repñſentabaꝝ in theatris.
Aliā opionē de ymaginibꝫ dicebāt ptinere ad
theologiā ciuilē. que p pōtifices celebraꝝ ī tēplis.
Et oīa hec ptinebāt ad ſupſtitōēꝫ ydolatrie. vnḋ
aug. Supſtitioſuꝫ ē quicq̄d inſtitutū eſt ad co/
lendū ab hoībus ſicut deū creaturā premue vllā
creature. xxvi. q. ij. illud. Eſt aūt ydolatria n̄ ſolū
peccatū mortale. q2 ꝯ illud exo. xx. Nō adorab ea
ſcꝫ ydola. necꝫ coles ſcꝫ exterius. ſ etiā ē grauiſ/
ſimū peccatū ex pte ipſius peccati. q2 ſicut in terre
na republica. grauiſſimū videꝝ ꝙ q̄s honorē re/
gi alteri exhibeat q̄ꝫ vero regi. q2 quātū in ipo eſt
totū ordinē reipublice cōfundit ⁊ pturbat. Ita
grauiſſimū ē peccatū ꝙ q̄s honorē deo debitū ex
hibeat creature. Ex pte aūt peccātis pñt aliqua eē
grauiora. in q̄ꝫtū q̄s ex maiori cōtēptu peccat.
Errauerūt aūt circa hui⁹. hoīes tripliciꝰ. Quidā
enī putauerūt ꝙ offerre ſacrificiū ⁊ alia ad latriā
ptinentia nō ſolū ſummo dō ſ etiā ſupioribꝫ eſ/
ſet debitū ⁊ p ſe bonū. Sꝫ hoc ē irrōnabiliꝰ di/
ctū. Nā ⁊ ſi oēs ſupiores revereri debeam⁹ nō ea/
dē reuerētia debeꝰ oībus. Sic. n. ds excellit omēſ
ita ⁊ quidā modus ſinglaris ei ſoli debeꝰ. ⁊ hic ē
cultus latrie. Alij putauerunt viſibilia ſacrificia
alijs dijs ꝯgruere. Alij vero ſummo dō tāq̄ꝫ me/
liori meliora. ſ. mētis pure officia. Sꝫ ⁊ hoc ē ir/
rōnabile q2 ſicut vba ſunt ſigna reꝝ q̄ verſanꝰ ī
corde. ita ſacrificia exteriora ſūt ſigna interioꝝ ſa
crificioꝝ. Vn̄ ſicut orōnes vocales ⁊ laudes ſūt
ad deū dirigēde. ita ⁊ ſacrificia exteriora ei offe/
renda ſm. aug. de ci. dei li. x. Alij eſtimauerūt la/
trie cultū exteriorē idolis exhibēdū. nō tanq̄ꝫ de
bitū ⁊ p ſe bonū. ſ tanq̄ꝫ vulgari ꝯſuetudini ꝯſo
nū. Et hec opio videꝰ fuiſſe. ſenece vt refert. aug.
vi. de ciui. dei. Et hūc errorē ſecuti ſūt quidā here
tici putātes ꝙ tpe pſecutōis liceret ydola exteri⁹
colere fidē ſeruādo in mēte. ſed hoc eſt falſuꝫ q2
ſicut mendaciū pniciosuꝫ. i. mortale ē cū q̄s ver/
bo dic aliq̄d ꝯtra veritatē fidei. ita pnicioſe falſi/
tas ē cū q̄s cultū exteriorē deo debitū alteri exhi/
bet. hec oīa tho. ij. ij. q. xciiij. Imagines autem
ſanctoꝝ fiunt in eccleſia nō ad exhibendū eis cul
tum latrie ſed ad imprimendū efficatius excellē
tiam eoꝝ mentibꝫ hominū. Unde dicunꝰ libri
idiotarum de conſe. di. iij. venerabilis.

De diuinatione .§. III

que ē ſcḋm genus ſupſtitōis. Et eſt mortale. q̄a
cōtra illud pceptū deute. xviij. Nō ſit qui ꝯſulat
diuinos. ⁊ valde graue. q2 vſurpat qḋ eſt pprium
dei ſcꝫ pcognitōēꝫ ⁊ pnūciationē futuroꝝ ꝯtīgē/
tiuꝫ. que p certitudinē ſcire ē ppriū dei vnḋ Iſa.
xli. dr. Annūciate q̄ futura ſunt in futuꝝ. ⁊ ſcie⁹
quia dij eſtis. pphete aūt ſi futura annūciāt ex dī
reuelatōe hoc faciūt. Et idō eoꝝ pcognitio vel pre
nūciatio nō eſt ſupſticioſa. Nec pōt dici diuina/
tio. q2 nō vſurpāt ſibi qḋ deo ꝯuenit ſ ſuſcipiunt
p reuelatōēꝫ. diuinatio aūt ſumiꝰ ſemp in malā
ptem. vt dicit hiero. i. q. i. Judices. Vn̄ iſidorus
in li. ethimol. dicit ꝙ diuini dicunꝰ quaſi dō ple
ni. q2 diuinitate ſe plenos ſimulāt. Importat ergo
diuinatio pcognitōnē vel pnunciatōēꝫ futuroꝝ
euentuū ſeu effectuū ex falſa ⁊ vana opione. ⁊ p
ꝯſeq̄ns ꝯſilio vel auxilio demōis tacite vel expſ
ſe inuocato. Quādocūq̄ꝫ enī q̄s innitiꝰ falſe vel
vane opioni ad pcognoſcendū futura tūc opatō
dyaboli ſe ingerit. etiā ſi nō inuoceꝰ ad īplicādos
aīos hoīm falſitate vel vanitate. Sciendū igitur
ꝙ cāe ſcḋe in pductiōe ſuoꝝ effectuū ſe hñt tripli
citer. Nā alique pducūt effectus ſuos ſemp ⁊ ex
neceſſitate. Et ex ꝯſideratione hui⁹. cāꝝ. ſi q̄s p/
nunciat tales effectus etiā p certitudinēꝫ nō eſt
ſupſticioſuꝫ nec illicitū. ſicut pnunciāt aſtrologi
eclypſim ſolis. Alique vō cāe pducūt ſuos effe/
ctus ⁊ ſi nō de neceſſitate ⁊ ſemp tū vt in pluri/
bus. Et hui⁹ effectus ex ꝯſideratōe ſuaꝝ cāꝝ poſ/
ſunt pnunciari p ꝯiecturas. ⁊ ſi nō p certitudinē
abſq̄ꝫ ſupſtitōe. ſicut medici ex diſpoſitione infir
mi pdicunt de morte vel ſanatione. Et aſtrologi
ſiccitates ⁊ pluuias ex ꝯſideratōe corpoꝝ celeſtiū
Alie cauſe ſūt q̄ ad vtrūlibet ſe habēt in pducen
dis effectibꝫ ſcꝫ ad eſſe ⁊ nō eſſe. ſicut ſūt potētie
aīe rōnalis q̄ cauſant actus hūanos libere quia
pōt hō facere. ⁊ nō facere hoc vel illud q̄ꝫtū ē in ſe
⁊ etiā euētus fortuiti q̄ nō hñt cām naturalē. ſic
ꝙ q̄s fodiendo terrā inueniat theſauꝝ ⁊ hui⁹. que
vt in paucioribꝫ eueniūt. Hui⁹. g̃ effectuſ anteq̄ꝫ
ſint ſcire ē ppriū dei cui oīa ſūt pñtia q̄ꝫtūcunq̄ꝫ
diſtantia in futuꝝ. Et iō pcedentia ex actibꝫ ho/
minū ⁊ caſus fortuitos velle pcognoſcere vel p/
nunciare abſq̄ꝫ dei reuelatōe ptinet ad diuinatō
nē vbi interueīt opatio demonū. Querē aūt cō/
ſiliū vel auxiliū a dyabolo ē mortale ar. xxvi. q. ij
§. ſi. Eſt aūt triplex gen⁹ diuinatōis. Unuꝫ ꝙ fit
p expſſaꝫ demonis inuocatōēꝫ. ⁊ dr large nigro/
mantia. Scḋm quod fit nō p manifeſtā inuoca
tiōis ſ tacitam. i. ex ꝯſideratōe motus vel diſpoſi
tione alicui⁹ rei pcognoſcere velle futura actuū
humanoꝝ vel fortuitoꝝ. ⁊ dr large auguriū. Ter
tiū eſt cū ex ꝯſideratione eoꝝ que eueniūt ex qui/
buſdā que fiunt ab hominibꝫ ſecundario inqui
ritur quid occultū vel futurum. ⁊ diciꝰ ſortes. ſ.
Tho. ij. ij. q. xcv. ⁊ de his. xxvi. q. ij. ⁊ q. iiij. per to/
tum Dicit. Vin. in ſpeculo hiſtoꝝ allegans plu
res doc. ꝙ pmus inuentor artiū magice ⁊ mathe
matice fuit Zoroaſtres qui diciꝰ fuiſſe. Cham
filius Noe hic ſcḋm Aug. de ciui. dei ſolus riſit

naſcendo hic cum eſſet rex ſuperatus eſt a Nino
filio beli qui edificauit Niniuen. vl' ampli⁹ ſub
quo cepit regnū aſſyriorū tempore Abrahe. Hic
Ninus ob inordinatū amorē pr̄is fec̄ fieri yma
ginē pr̄i mortuo. ad quā quicūq̄ ꝯfugiebāt ma
lefactores liberi erāt ab omni punitōe debita. et
ex hoc ceperūt hoīes adorare ymagines in deos.
⁊ ſic ab iſto cepit ydolatria. Ipſe aūt Zoroaſtres
cū eēt intentus cōſideratione aſtrorū tandē ſuc
cenſus eſt a dyabolo.

De nigromātia .§. IIII

vbi expſſe demones inuocant̄ ad manifeſtandū
futura. Nota ꝙ demones expſſe inuocati aliqñ
preſtigioſis apparitōib⁹ ſe ingerūt aſpectui vl' audi
tui hoīm p̄nūciādo futura. ſic cū dabāt reſpōſa p
ydola vel cū apparēt diuerſis formis. ⁊ dr̄ preſti
giū. Aliqñ expſſe īuocati p ſomnia futura p̄dicūt
⁊ dr̄ diuinatio p ſomnia. Aliqñ expſſe p ſuſcita
tionē mortuorū inuocati p̄nunciāt futura nō ꝙ
vere ſuſcitēt mortuos ſ; ope demonū videnť aliq̄
ſuſcitati ex quib⁹ p̄nunciāt. ⁊ dr̄ ſtricte nigromā
tia. Aliqñ īnuocati p̄nunciāt p arrepticios. i. per
hoīes viuos ⁊ vigilantes ab eis obſeſſos. ⁊ dicit̄
phitonia. Aliqñ īuocati p̄nunciāt futura ex figu
ris varijs aſpectui hoīm ſe ingerentib⁹ in diuer
ſis reb⁹. Et hoc ſi fiat in viſcerib⁹ aīalium immo
latorū dr̄ auſpiciū. Si in corꝑe terreſtri. vt vngue
ferro. vel lapide polito dr̄ geomātia. Si appareāt
in aqua tales figure vel ſigna. vñ querit̄ p̄cogni
tio futurorū dr̄ idromantia. Si in aere aeromā
tia Si in igne piromātia. tho. ij. ij. q. xcv. Et. xxvi
q. iiij. Igit̄ ⁊. q. v. nec mirum.

De inuocatōe de .§. V

monū p ꝯſilio ⁊ auxilio. Nota ꝙ nullo mō hoc
eſt licitū nec expſſe nec tacite. Et hoc duplici rōe
Primo q2 ibi fit pactū cū ipo p ipam inuocatio
nē hoc aūt reprehendit̄. Vñ ꝯtra quoſdā dr̄ dixi
ſti ꝑcuſſimus fedus cū morte ⁊ cū inferno feci
mus pactū. Scd̄o q2 ⁊ ſi dyabolus aliqñ in tali
bus reſpōſis vera p̄nūciat. tñ nō intēdit niſi ꝑdi
tiōē hoīm finalit̄. vt. ſ. p illa vera q̄ dicit inducat
hoīes ad aſſuefaciendū ſe vt ei credāt ⁊. aliq̄d fal
ſū vl' nociuū ꝓponat. Et ꝓpterea xp̄s demones
dicētes illā magnā ꝟitatē. Quia tu es xp̄s filius
dei iuſſit ſilere. vt doceret nos nō inq̄rere ꝟitatē
a dyabolo nec multū curare qñ ipam ex ſe enun
ciat p̄cipue cū habeam⁹ teſtimoniū ſcripturarū
cui mag̃ credendū ē. A dyabolo captiui tenent̄ q̄
relicto creatore dyaboli auxilia querunt. xxvi. q.
v. epi. Sciendū tñ ꝙ aliud eſt nunciare demonē
ad aliquid ſciendū. vel agendū ab eo qḋ nunq̄
licet Aliud eſt ab ipo nō inuocato occurrente ali
quid inquirere ꝓpter vtilitatē aliorū. ⁊ maxime
quando ꝟtute diuina pōt cogi ad dicendū aliq̄
vera. ſicut aliquando fecerūt ſancti.

De aſtronōia .§. VI.

ſeu mathematica que ꝑtinet ad ſcd̄m genus di
uinatōis p quā quis ex ꝯſideratōe aſtrorū preco
gnoſcit vel p̄nunciat futuros euētus. Sciendū
ergo ꝙ ex ꝯſideratōe corporū celeſtiū ſeu cōſtella
tionū pōt quis velle p̄cognoſcere triplex effectuū
genus. Primo naturales qui ſubdunt̄ diſpoſi
tioni ſtellarū ⁊ cauſant̄ ab eis. ſicut eclipſatio ſol'
ſiccitates. pluuie ⁊ huiuſmōi. Et tales euent⁹ p̄
cognoſcere vel p̄nunciare ex ꝯſideratōe aſtrorū
nō eſt ſupſticioſum ſ; ptinet ad ſciam aſtrologie.
Scd̄o effectus fortuitos. vt ꝙ aliquis fodiendo
debeat inuenire theſaurū vel eundo debeat cadere
lapis ſup eū. vel occidi morte violenta. ⁊ huiuſ
mōi. Et tales euent⁹ p̄cognoſcere velle vl' p̄nun
ciare ex cōſidaratione ꝯſtellationū eſt vanū ⁊ ſup
ſticioſū. q2 ꝟtus corporū celeſtiū cū ſit naturalis
eſt d'terminata ad vnū effectū ꝓducendū cū natu
ra vnū intendat. Illi aūt effectus poſſunt eueni
re ⁊ nō euenire. ⁊. vt in paucioribus ⁊ raro eueni
unt. Tercīo effectus ſeu actus ꝓcedētes ex libero
arbitrio hoīs. ⁊ hos velle p̄cognoſcere ex ꝯſtella
tionib⁹ eſt ſupſticioſū ⁊ falſum plerunq̄. ⁊ rō ē
quia liberū arbitriū facultas voluntatis ⁊ rōnis ē
Ratio aūt ⁊ voluntas nō ſunt corpus nec actus
ſeu potentie affixe organis corporeis. vñ cum res
corporea nō poſſit imp̄mere in rē incorporeā impoſ
ſibile eſt ꝙ actus humani ſubdant̄ diſpoſitioni
corporū celeſtiū de neceſſitate. ita ꝙ ſint cāe ipoꝝ
p ſe. ſ; diſpoſitiue poſſunt inclinare influentie cor
porū celeſtiū ad actus. Nam ipa corpa celeſtia im
primūt in corpus humanū. ⁊ ꝯſequens in po
tentias ſenſitiuas que ſunt affixe corporeis orga
nis Vires aūt ſenſitiue vbi ſurgūt paſſiōes incli
nāt ad actus rōem. nō tñ cogūt. Sed q2 apte na
te ſunt potētie ſenſitiue ſubijci imperio rōnis. iō
remanet homo liber ad agendū vel nō agendum
ea etiā ad que inclinaret ſenſualitas ex influētia
cōſtellationū. Tho. ij. ij. q. xcv. Vñ ⁊ ptholome⁹
maxim⁹ aſtrologus dixit. ꝙ vir ſapiens dn̄abit̄
aſtris. i. paſſionib⁹ ⁊ vicijs ad que ex ꝯſtellationi
bus eſſet inclinatus ⁊ hoc vtendo rōne Aug. etiā
de ciui. dei li. v. dicit ꝙ nō vſq̄quaq̄ abſurde di
ci pōt ad dr̄ias corporū valere afflatus quoſdam
ſidereos. nō aūt volūtates animi ſiderū poſitioni
bus ſubdi. ⁊ ibi tractat iſtā materiā. oſtendens
p rōnes ⁊ exempla falſitatem eorū qui ex cōſtella
tione ſub qua quis eſt natus volunt prenuncia
re eius conuerſationem ⁊ mores. Hoc autem eē
prohibitum oſtendit Augu. xxvi. q. iiij. Igitur.
Unde ⁊ mortale eſt. ar. de peni. di. ij. Si enim.

De diuinatōe .§. VII.

p ſōnia. Nota ꝙ duplex ē cā ſōniorū. ſ. intrinſeca ⁊

extrinſeca· Intrīſeca ē duplex·ſ·aīalis ⁊ corꝑalis
Cauſa aīalis ſomnioꝝ ē cū fantaſie dormientis
repſentant ea circa que ī morata ē cogitatio ⁊ af/
fectatio eius in vigilando Et talis cā ſomnioꝝ
futuroꝝ euentuū nō pōt eſſe cā. Et ꝙ aliqñ con
currant ipſi euentus cū ſomniȷ̄s hoc erit a caſu.
⁊ ꝑ accñs. Cā intrinſeca corꝑalis in ꝙtuȝ ex di/
ſpoſitione corꝑis fit motus aliquis in fantaſia
dormientis ꝯformis diſpoſitioni corꝑali. puta il
le in quo abundāt humores frigidi in corꝑe ſō/
niabit ꝙ ſit in niue vl̄ aqua· ⁊ in quo abundat
colera. ꝙ volet ⁊ hmōi. Vñ ⁊ medici dicūt eē in
tendendū ſomniȷ̄s infirmoꝝ ad cognoſcendū di
ſpoſitionem interiorē infirmi. Cā igit̄ hmōi ſō/
niorū pot eſſe cā futuroꝝ euentū q̄ ꝯcurrūt cū ſō
niȷ̄s. Cā extrinſecā etiā eſt duplex.ſ. corꝑal' ⁊ ſpi/
ritualis. Corꝑalis q̄dem in ꝙtū imitat̄ imagi/
natio dormientis ab aere ꝯtinenti vl̄ coꝝ ꝑ cele
ſtiū impſſione. vt ſic dormiēti alique fantaſie ap
pareant ꝯformes celeſtium diſpoſitioni. Et q2 vt
dictum eſt virtus aſtroꝝ nō ē cā ꝑ ſe humanoꝝ
actuū ꝓcedentiū ex libero arbitrio nec caſuū for
tuitoꝝ. iō euēt⁹ hmōi nō pñt ꝓcedere ex tali· cā
ſomnioꝝ cā extrinſeca ſpūalis ē duplex q2 vl' eſt
a deo q̄ miſterio angeloꝝ aliqua facit. ⁊ reuelat
in ſomnis hoīb9 ⁊ hoc ꝑtinet ad ꝓpheriā Vel eſt
a diabolo cui⁹ opatione alique fantaſie dormiē/
tibus apparent ex quib9 q̄nq3 futura quedā reue
lat his qui hñt pactū cū ipſo. Cū igit̄ ſomnia q̄n
q3 ſint ſigna futuroꝝ euentuū inquantū redu/
cunt̄ ad aliq3 cōiem cām ſomniȷ̄s et futuriȷ̄s euē/
tib9 pñt ꝓcognitiones futuroꝝ ex ſomniȷ̄s fieri
Et ſi q̄s vtat̄ ſomniȷ̄s ad ꝓcognoſcendū aliq̄ fu/
tura. ſm ꝙ ſomnia ꝓcedūt ex diuina reuelatōne
vel ex cā naturali intrinſeca ſeu extrinſeca ꝙtuȝ
ſe pōt virt⁹ talis cauſe extendere nō erit illicita
diuinatio vt ſi medicus ex ſomniȷ̄s infirmis ꝓ/
nunciet de aliquo euentu infirmitatis ꝓcedēte
ex cā illius ſomniȷ̄. Sȝ ſi q̄s vtat̄ ſomniȷ̄s ad pre
cognoſcēdum futura ꝓut cauſant̄ ſomnia ex di/
abolo vel etiā ex cā naturali intrinſeca. vl' extrin
ſeca velit ꝓcognoſcere vl' ꝓnunciare futuros euē
tus ad quos ſe nō pōt extendere virt⁹ illi⁹ cauſe
ſomniȷ̄ erit ſupſticioſuȝ ⁊ opatio diaboli ibi ſe ī
gerit. Vñ ſi q̄s ſomniat aliquid ex eo ꝙ multū
cogitatio eius morata ē circa illud. vel ſomniat a
liq̄d ꝑtinens ad caſus fortuitos. vt ꝙ inueniat
theſauꝝ. vel ꝙ occidat̄ ab aliquo vel aliquē actū
ꝓcedentē ex libero arbitrio cū cā ſomnioꝝ natu
ralis nō poſſit eē cā hoꝝ iō ex hmōi ſōniȷ̄s ꝓcog/
noſcere futura vl' ꝓnūciare ē ſupſtitioſū. ⁊ hi⁹ ob
ſeruatio ꝓhibet̄ Deut. xviij. nō inueniat̄ in te q̄
obſuet ſomnia. ⁊. xxvi. q. vij. nō obſeruetis.

De auguriȷ̄s .§. VIII.

que ꝑtinent ad ſecundā ſpēm ſupſtitionis ⁊ ꝓ/
hibent̄. Deutero. xviij. Nō inueniat̄ ī te q̄ obſer
uet auguria. Et large ſumēdo fit multis modiſ
ꝓcipue tñ duo ex ꝯſideratione motuū vel vocū a/
uium. vel quorūcunq3 aīaliū. vl' ſternutati es
hoīm. vel ſaltum mēbrorū vult hō ꝓcognoſcere
futuros euentus fortuniȷ̄ vl' infortuniȷ̄. vel cū ex
cōſideratione verboꝝ alic⁹ alia intentione dicto
rum aliquis retorquet ad futura q̄ vult ꝓnoſce
re. ⁊ dr̄ iſtud omen. vel cū ex lineamētis manus
ꝯſideratis vel figuris inſpectis in ſpatula aīaliſ
vult ꝓcognoſcere futura. et dicit̄ chiromantia ꝑ
mū ſcōm ſpatulamātia. Sciendū igit̄ ſm Tho.
ſe. ſe· q. lxxxxv· ꝙ oīs ꝓcognitio futuroꝝ ſi exten/
datur vltra id ad qđ illud. vñ ſumit̄, talis ꝓcog/
nitio pōt ꝑtingere ſm ordinē nature vl' diuine ꝓ
uidentie erit ſupſtitioſū. Mot⁹ aūt vel garritus
auiū vel alie diſpoſitiones in hui⁹ ꝯſiderate nō
ſūt cā futuroꝝ euētuū. Vñ cū futura nō poſſint
in eis ꝓcognoſci ſicut ex cāis opꝫ ꝙ ſi aliqua in
eis ꝓcognoſcant̄ hoc ſit in ꝙtuȝ huius mot⁹. vl'
voces vel diſpoſitiones ſunt effect⁹ aliquaꝝ cāꝝ
q̄ ſunt cāntes vel ēt ꝓcognoſcentes futuros euē
tus. Notandū igit̄ ꝙ inſtinct⁹ natal' vñ mouēt̄
bruta ad ſuas opationes cāri pōt ex duplici cā·
Uno mō ex cā corꝑali· Cū.n· bruta nō habeant
niſi aīam ſenſitiuā cui⁹ oēs potentie ſunt actus
corꝑaliū organoꝝ ſubiacet eoꝝ aīa diſpoſitioni ꝯ
tinentiū corꝑū. ⁊ ꝓmordiliter celeſtiū· ⁊ ideo ni/
hil ꝓhibet aliq̄s eoꝝ opationes eē futuroꝝ euē
tuū ſigna inꝙtū ꝯformant̄ diſpoſitionib9 corpo
rū celeſtiū ⁊ aeris ꝯtinentis ex q̄b9 ꝓueniūt ta/
les futuri euent⁹. Sȝ in hoc ſūt duo ꝯſideranda
Primū ꝙ hmōi opatōes nō extendant̄ niſi ad ꝓ
cognoſcenda illa futura q̄ cauſant̄ ꝑ mot⁹ celeſti
um corꝑoꝝ. Scōm ē vt nō extēdant̄ niſi ad ea q̄
aliq̄liter ꝑtinēt ad hmōi aīalia ꝑtinere. Cōſecunt̄.
n. ꝑ celeſtia corꝑa cognitionē quandā naturalē ⁊
inſtinctū ad ea q̄ eoꝝ vite ſunt nccīa. ſicut ſūt in
mutationes q̄ fiūt ꝑ vētos pluuias ⁊ hi⁹. Alios
euent⁹ q3 hmōi velle ex motu vel garritu aīaliū
ꝓcognoſcere vt caſus fortuitos ⁊ act⁹ hoīm ꝑti/
net ad ſupſtitionē. alio mō inſtinct⁹ hoꝝ cātur
a cā ſpūali. ⁊ hoc vel ex deo. vt patet ex colūba ſu
per xp̄m deſcendente. ⁊ in coruo Heliā paſcente
⁊ cete Ionā ꝯtinēte. vel ex demone q̄ vtit̄ opatō
nib9 brutoꝝ ad īplicandū hoīes vanis opinioni
bus. Eadē rō videt̄ eē d' oīb9 aliȷ̄s hui⁹ ꝓter quā
de hoīb9. q2 verba hūana q̄ accipiunt̄ ꝓ omie nō
ſubdunt̄ diſpoſitioni corꝑuȝ celeſtiū ſ3 diſponū
tur ſm diuinā ꝓuidentiā Et q̄nq3 ſm opatōneȝ
demonū. Qđ aūt Ioſeph dixit ꝑ diſpenſatorē ſu
um ꝙ nō eſſet ſimilis ei in auguriandi ſcīa ſm
Augu. locut⁹ ē ioco nō ſerio xxij. q. ij. Q̄dait. Et
forte hoc referens ad opinionē vulgi q̄ ſic crede/
bat de eo. Tho. Auguria ꝓhibent̄. xxvi. q. iiij. ꝑ
totū ⁊ ſpāliter. xxvi. q. v. in. c. Auguriȷ̄s. de miſſis

modis auguriorū hĕs. xxvi.q.ij.c.i. Ad oēm ptinet ꝙ Gedeon obſeruauit recitationē ſomnij et expoſitionē. ſed q̄ſi ordinata a diuina ꝓuidētia. Et ſic Eliazer verba Rebecce obſeruauit ꝓ omine accipiens. Tho. vbi ſupra. Augu. xxvi.q. iiij. Sciendū oñdit ꝙ demones futura ꝯtingentia cognoſcunt aliqñ ꝑ ꝯiecturas. Et hoc multipliciter. ptim ex ſubtilitate nature ⁊ acumīe intellectus partim ex longa experientia que eſt magr̄a rerū. Aliqñ ēt ex ꝓnūciatis a ꝓphetis. Aliqñ predicunt que ipſi ſunt facturi. Cogitationes etiā hoīm ex ſignis exteriorib⁹ in corꝑe aliqñ ꝓuidēt

De ſortibuſ quod. §. IX

eſt tertiū genus diuinationis. ⁊ hꝰ fit cū aliqđ ſerio fit ab hoīb⁹. vt eius euentu ꝯſiderato inde aliquid ocultū innoteſcat. vt vel q̄d alicui exhibendū. vt in ſorte diuiſoria. vl' q̄d agendū. vt ī ſorte ꝯſultoria ſeu quid futurū. et dicit̄ ſors diuinatoria. ⁊ fit multipliciter. qꝛ ꝑ ꝓtractionē punctorum vel ꝯſiderationē figurarū q̄ ꝓueniunt ex plumbo liquefacto in aqua ꝓiecto. vel ex q̄buſdam cedulis ſcriptis in oculto repoſitis ꝯſiderādo quis quā accipiat. vel ex feſtucis inequalib⁹ quiſquā accipiat minorē vl' maiorē. vl' ex ꝓiectione taxillorū quis plura pūcta ꝓiciat. vel etiā ꝯſiderando q̄d aperiendo librū occurrat. ⁊ hmōi. Euentus aūt ſortiū pōt expectari a triplici cā. qꝛ ex diſpoſitione corꝑorū celeſtiū. vel ex fortuna vel ex cā ſpūali. Si aūt expectet̄ a diſpoſitione celeſtium. ita ꝙ ea intentione fiant q̄ſi actus humani qui requirunt̄ ad ſortes ſm̄ diſpoſitionē ſtellarū ſortiant̄ effectū ē opinio falſa et ꝑ ꝯſequēs ſuggeſtione demonū ⁊ ſic eſt ſupſtitio. Si autē expectet̄ euētus ſortiū ex fortuna. qđ videt̄ habere locū in ſorte diuiſoria. nō videt̄ habere vitiū niſi forte vitium vanitatis. Sicut ſi aliqui nō valētes aliquid ꝯcorditer diuidere velint vti ſortibus ad diuiſionē quaſi fortune exponentes q̄s quā ptē accipiat. Si vero expectetur euent⁹ a cā ſpūali. hoc ē dupliciter qꝛ vel a diabolo vel a deo. Si a diabolo ſupſtitioſū eſt et illicitū et he ſortes ſunt qui ꝓhibentur ꝑ canones. Vñ Leo papa. Sortes q̄b⁹ cūcta veſtris diſcriminatis ꝓuintijs quas patres dānauerūt nil aliud q̄ʒ diuinationes et maleficia decernim⁹. xxvi.q.v. Sortes. et eſt mortale. qꝛ ꝓhibentur in. d.c. ſub pena excōis. Et ꝙ īſtitute ſūt ab apl'is quedā ſortes q̄b⁹ aliq̄ vtuntur falſum ē. qꝛ a diabolo inuente ſunt. vt dicit̄. xxvi.q.i.c.i. Si aūt expectet̄ earū euēt⁹ a deo et tūc ſm̄ ſe nō eſt malū vti hmōi. Et de hijs intelligit̄ illud Aug. xxvi.q.i. Sors nō ē aliq̄d mali ſʒ in re dubia diuinā indicans voluntatē. Et tales fuerūt ſortes q̄b⁹ vſi fuerūt p̄res. vt Joſue in dep̄henſione Achor d' furto. Joſue. vij. Saul in dep̄henſione Jonathe ſuꝑ eſu. i. Regū. xiiij.

Et Jonas ⁊ Zacharias ſorte exijt vt incenſum poneret. Luc. i. et Mathias ſorte electus. Actu. i. Pōt tñ in ſortibus hmōi peccatū quadrupliciter reperiri. Primo ſi abſq̄ʒ vlla neceſſitate ad ſortes recurratur. hoc. n. videtur ptinere ad temptationem dei. Secundo ſi in neceſſitate ſed abſq̄ʒ reuerentia vnde et dicit Beda. apl'i p̄miſerūt orationem in electione Mathie ꝑ ſortē. Tertio ſi diuina oracula. ſ. ſortiū ab ſecularia negocia. ⁊ vanitatem hmōi vite ꝯuertant̄ ſm̄ Aug. xxvi. q.ij. Hi qui. Quarto ſi in electionib⁹ eccl'aſticis que fieri debent ex inſpiratione ſpūſſancti aliq̄ ſortibus vtantur. Secus aūt eſt in ſecularibus dignitatib⁹ que ad terrena diſponenda ordinantur. in quarum electione plures vtuntur ſortibus ſicut et in temporaliū rerū diuiſione. et vulgariter dicuntur ſcrutinia. Alias īminente neceſſitate licitum eſt diuinū iudiciū īplorare ſortibus cum reuerentia. Et ponit Aug. exemplū. cum tpe ꝑſecutionis eſſet diſceptatio inter miniſtros dei qui debebant fugere ne omnes occidantur. et ſic eccl'ia deſeratur. et qui remanerent ad conſolationem aliorum ſi nō pōt alio modo determinari dicit in hui⁹ poſſe vti ſortib⁹. Tho. ꝑ totum ſecunda ſecunde. q. lxxxv. Ad ſortem etiam ptinet vulgaris purgatio. ſ. ꝑ iudiciū ferri candentis vel aque bulientis. vnde ⁊ ꝓhibet̄. ij.q.iiij. Conſuluiſti. Tho. Gratianus. xxvi.q.i. §. His ita. Dicit in veteri teſtamento fuiſſe permiſſas ſortes. ſed tpe gratie tanq̄ʒ ꝑfectioris ſtatus ꝓhibitas. et ne ſub hac ſpē diuinationis homines ad alium cultum idolatrie tranſirēt. De ſorte Mathie dicit Dio. qđ fuit quidam radiuſ celitus immiſſus ſuꝑ Mathiam ad ipſius electionem.

De obſeruantia. §. X.

que eſt aliud genus ſupſtitionis. et primo de arte notoria in qua fiunt quedam ieiunia ⁊ oratōnes cum quibuſdam obſeruantijs vanis ad acquirendum ſcientiam. de qua dicit̄. Tho. ſecunda ſecunde. q. lxxxvi. ꝙ eſt illicita ⁊ īefficax. rō q̄re eſt illicita eſt quia vtitur quibuſdam ad ſcientiam acquirendam que nō habent ſecundū ſe virtutem cauſandi ſcientiam. ſicut inſpectione q̄rundam figurarum. et ꝓlatione quorundam ignotorum verborū et alijs hmōi. Et ideo hui⁹ ars non vtitur his vt cauſis. ſed vt ſignis. non autem vt ſignis diuinitus inſtitutis. ſicut ſunt ſacramētalia ſigna. vnđ relinquitur ꝙ ſint ſupſticioſa ſigna. et per conſequens ptinentia ad pacta cum demonib⁹. que vt alie nugatorie artes noxie ſupſtitiōis repudiande ſunt ſcđm Augu. xxvi q.ij. Illud et eſt mortale. Eſt etiā inefficax ad acquirendū ſciam. ⁊ rō eſt qꝛ et ꝑ hmōi cum non attēdat̄ acquiſitio ſcie per modū hoī ꝯnaturalē

ſcꝫ.adinueniendo vel addiſcendo.ꝯñs eſt ꝙ iſte
effectus expectetur vel a deo vel a diabolo.non a
deo pōt dici ꝙ expectetur.q2 et ſi aliquibꝫ de⁹ de
derit ſciam ⁊ ſapientiam ꝑ infuſionem vt Salo
moni et aplis.nō hoc facit cū certa obſuatōe nec
quibuſcūqꝫ.ſꝫ diuidit ſingulis ꝓut vult.i.Cor.
xij.Si expectaꝛ a diabolo acquiſitō ſcīe ꝑ hmōi
artem.Tūc cū acquiſitio ſcientie fiat ꝑ illumina
tionem intellectus ⁊ ad demonē nō ꝑtineat in
tellectum illuminare ſeqꝛ ꝙ nunqꝫ aliquis ꝑ
demones ſciam acquiſiuit.Nō etiam vꝛ dicere
Porphirius ⁊ refert Aug.in.iiij.de ci.dei.Pñt
tamen demones hominibus loquenteſ exprime
re aliqua ſcientiarum documenta.Sed hoc nō
queritur ꝑ artem notoriam.

De obſeruantia .§.XI.

Per incantationes et alique fiunt ad cāndū ſa
nitatem.Circa qđ dicit Tho.ſe.ſe.q.lxxxvi.ꝙ i
his q̄ fiunt ad aliqs effectus inducendos ꝯſide
randū ē ſi illa hñt vel putanꝛ hr̄e virtutē natu
ralem ad ꝓducendū illos effect⁹.⁊ tūc nō erit ſu
ꝑſtitioſum nec illicitū vti talibꝫ cāis.puta ſi qs
teneat ſuꝑ ſe iaſpidem ꝓ reſtrictione ſanguinis
⁊ hmōi.Si aūt nō videaꝛ ꝙ illa poſſint natura
liter illos effectus cāre.ſ ꝑ adiunctōeꝫ aliquoꝝ
caracteroꝝ vel nominū ignotoꝝ vl' alic⁹ vane ob
ſeruantie expectaꝛ ille effectus.erit ſuꝑſtitioſuꝫ
⁊ illicitū.Vñ Aug.dicit.Ad gen⁹ ſuꝑſtitōis ꝑ
tinent oīa remedia que medicoꝝ diſciplina ꝯdē
nat.ſiue in incantationibꝫ.ſiue in quibuſcūqꝫ
notis.q̄s caracteres vocant.xxvi.q.ij.Illud.et
nota ꝙ dicit Tho.ꝙ hoīes i hmōi.obſeruatōibꝫ
aliqđ veri exꝑti ſint a caſu fuit.Sꝫ poſtmoduꝫ
cū hoīes hmōi obſeruantijs aīm implicant.mł
ta ꝑ hmōi obſeruationes eueniūt ꝑ deceptionē
diaboli vt his obſeruātijs īplicati curioſiores fi
ant.⁊ ſic multipliciter illaqueenꝛ.ſm Aug.xxvi
q.v.Nec mirū.Et ſūt reliquie paganoꝝ.Quā
uis ergo etiā efficatiā hērent.nō tñ lꝫ facere q2 o
pere demonū fiūt.xxvi.q.ij.Illud colligere tam
medicinalē herbā cū ſimbolo vl' orōne dñica ex
deuotione ſine alia ſuꝑſtitione.⁊ ea vti nō rep
batur.vt.xxvi.q.v.nō liceat ſm Rai.De incan
tatricibꝫ dicit.Guil.ꝙ ſi nil ſuꝑſtitioſū dicūt
vel docent vl' faciunt.ſ tñ vtunꝛ licitꝫ ꝓcibꝫ ⁊ ad
iurationibꝫ.ſicut ꝑ paſſionē et crucē xpi.⁊ hmōi
nō credo ꝙ peccent mortaliter.niſi fecerint hec
poſt ꝓhibitionē eccīe eis factā.Sꝫ credo ꝙ ſunt
ꝓhibendi viri ⁊ mulieres a talibꝫ.q2 multa inu
tilia ſolent admiſceri ⁊ ſuꝑſtitioſa.niſi forte ſit
ſacerdos vel religioſus ⁊ diſcretus.aūt etiā laic⁹
excellentis vite.qui fuſa orōne licita ſuꝑ infir
mū manū imponat.Sed ſi exemplo eoꝝ time
atur ꝙ aliꝗ ſuꝑſtitioſi carminationis ſibi ſumāt
abuſum forte etiā deberent a talibꝫ abſtinere.iu
xta illud.Ab omni ſpē mala abſtinete vos extra
de vi.⁊ hone.cle.Cū ab omni

De incantationi.§.XII.

bus.Serpentū vl' alioꝝ aīaliū dicit.Tho.ꝙ ſi
habeaꝛ reſpectus ꝓciſe ad verba ſacra ⁊ virtuteꝫ
diuinā nō erit illicitū ſi nō īmiſcenꝛ cū ꝟbis ſa
cris alique vane obſeruationes.q2 tūc illicitum
Et nota ꝙ hi q̄ vtunꝛ hmōi incantatōib⁹ vl' bre
uibꝫ ſuꝑſtitioſis ⁊ ſi forte excuſenꝛ a mortali.cū
iſta faciunt ſimpliciter putādo fore licita.cū ibi
nō apparet manifeſte inuocatio demonū vel pa
ctio cū demone vel adoratio creature.nec audie
runt eſſe ꝓhibita.Tñ illi q̄ audierūt h⁹ eſſe illici
ta ⁊ ꝓhibita a ꝑdicatoribꝫ vel ꝯfeſſoribꝫ vel a di
ſcretis ꝑſonis.⁊ eis vtunꝛ nō vꝛ ꝙ poſſint excu
ſari a mortali cū ſint ꝯtra reuerentiā diuini cul
tus ⁊ faciant ſciēter.ar.viij.di.c.ꝯſuetudo.§.Ig
noſci.Et idē de ꝯſulentibꝫ ⁊ ꝑmittentibꝫ quoꝝ
intereſt ꝓhibere.ij.q.i.Notū.Quedā alie incā
tiones fiunt ad nocumentū hoīm vt ꝙ aliqs pau
latim ꝯſumaꝛ.vl' qđ nō poſſit cognoſcere vxorē ⁊
hmōi et he incantationes dicūꝛ maleficia.vt dic
Aug.ꝙ turbant mentes hoīm minus ꝯfidentiū
in deo.⁊ ſine veneni hauſtu violentia tantū car
minis interimūt.xxvi.q.v.Nec mirū.Dicunꝛ
etiam hi ꝯuertere hoīes maleficijs ſuis in beſtias
non tñ rei veritate ſ vel ludificatione demonū.
vt faciant hoīes beſtias videri.vl' fictione poeti
ca ſ referunꝛ.Tales aūt vltra mortale ⁊ grauiſ
ſimū ſecundū leges morte puniunꝛ.ſcdm cano
nes debet eis negari cōio ac etiā eijci de ꝓrochijs
et alijs modis puniri ſcdm Ray.

De obſeruātia .§.XIII.

circa breuia et ad iurationes dicit Tho.ſe.ſe.lxx
xvi.eſſe cauendū ꝙ nō repiaꝛ in eis aliquid hoꝝ
Primo vt nō ſit ibi aliquid ꝑtineus ad inuo
cationē demonū.q2 ſic eſſet ſuꝑſtitioſuꝫ.Se
cundo vt nō ꝯtineat noīa ignota.ne ſub illis ali
quid lateat illicitū.Tertio ne aliquid falſita
tis contineat.q2 ſic eius effect⁹ nō poſſet expecta
ri a deo qui nō eſt teſtis falſitatis.Quarto ca
uendū ne cū verbis ſacris ꝯtineanꝛ aliqua vana
puta caracteres ſcripti et hmōi ſigna ꝑter ſignū
crucis.Quinto vt ſpes nō ponaꝛ in mō ſcri
bendi aut ligendi.puta ꝙ ſcribatur in charta
virginea.vel in ortu ſolis.vl' dū legiꝛ euangeliū
vel ꝙ oꝫ ligari cū tot filis vel appendi ꝑ virginē
hoīem vel ꝙ nullus dꝫ videri ⁊ hmōi vanitati
bus que ad dei reuerentiā nō ꝑtinent q2 illicita
eſſent et ſuꝑſtitioſa.ar.xxvi.q.v.Nō lꝫ.⁊.q.ij.c.
Illud.vbi dicit Aug.ꝙ ad ſuꝑſtitionē ꝑtinent
omnes ligature et remedia.que medicorum di
ſciplina condemnat in quibuſcumqꝫ rebus ſu
ſpendendis atqꝫ ligandis.Dicit etiā Guil.qđ

illa breuia q̄ ↄtinēt hmōi. Si q̄s portauerit hoc
non peribit in igne vel aqua · non morietur mor
te ſubitanea. vel conſequetur tale bonum. talia
ſunt reꝓbanda. nō portanda. Et peccant faciētes
⁊ vtentes. ⁊ ↄſulentes. ⁊ vendētes niſi forte fue-
rint adeo ſimplices ꝙ ignorantia debeat eos ex
cuſare cū in hmōi nō fuerūt edocti. Et d̄ hiſ itelli
go dictū Greg. xxvi. q. v. Si quis ariolos aut i
cantatores obſeruauerit aut philaterijs vſus
fuerit anathema ſit. philateria dicuntur cedule.
De portantibꝰ aūt reliquias ad collū dicit Tho.
vbi ſupra ꝙ ſi h̄ fit ex reuerētia dei ⁊ ſanctoꝝ in
quibꝰ hn̄t fiduciā nō adiūcta aliq̄ vanitate licitū
eſt de ſe. Sȝ ſi addat̄ aliqua obſuantia vt quod
vas eaꝝ dȝ eſſe triangulare. ⁊ hmōi ſupſtitioſuȝ
erit ⁊ malum.

De obſeruātia. §. XIIII.

temporꝝ vel dierū. Nota ꝙ ſi obſeruet̄ tps vel di
es ad aliq̄d faciendū vel dimittendū ex cā natu-
rali. puta cauet q̄s ſibi a ſūptione medicine vel
minutione in fine lunarꝫ. arbores etiā incidit vl̄
plantat ſm̄ diſpoſitionē lune q̄ multū opat̄ i iſta
inferiora nō eſt ſupſtitioſuȝ nec illicitū. Sed ſi
nō mouet̄ aliq̄ cā naturali h̄ falſa opione q̄ pu-
tat aliquos dies fortūatos ⁊ alios infortunatos
ſupſticioſū ē ⁊ friuolū. vt ſi q̄s vtit̄ herbis colle-
ctis in mane Aſcēſionis. vl̄ balneat ſe i nocte na
tiuitatꝫ. b. Joa. bap. vl̄ in calēdis nō vult aliq̄d
dare. ⁊ hmōi oīa ſūt vana. Vn̄ Aug. xxvi. q. vij.
ſic ait. Nō obſeruetꝫ dies q̄ dicūt̄ egypciaci. aut
cal. ianuarij i q̄bꝰ cātilene q̄dā ⁊ ↄmeſatōes ⁊ ad
inuicē dona donant̄ q̄ i pricipio āni boni fati au
gurio. aut aliq̄s mēſes aut tpa. aut dies. aut an
nos. q̄ q̄ has aut q̄ſcūq̧ diuinationes aut fata
aut auguria obſuat aut attēdit. aut ↄſentit obſ-
uantibꝰ inutiliter ⁊ ſine cā magis ad ſui dānatō
nem q̄ȝ ſalutē tendit. Vn̄ aplſ. Dies obſuatis
⁊ menſes ⁊ annos timeo ne forte ſine cā laboraue
rim i vobis. Gal. iiij. Nota ſm̄ Nico. de lira. di
cunt̄ dies egypciaci vl̄ q̄ illis diebꝰ fuit ꝑcuſſa e-
gyptus ⁊ plagata. vl̄ q̄ egyptij primo iuenerūt
tales dies cauēdos tanq̄ȝ īfauſtos. De īueſti-
gatione reꝝ ꝑditaꝝ ꝑ inſpectōȝ aſtrolabij q̄ȝuis
aliquis dicat licitū ſi fiat abſq̧ ſupſtitōe. tn̄ Po
ſti. Guil. ⁊ Gof. dicūt ſimplr̄ ↄtrariū. ſ. ꝙ nūq̄ȝ ē
licitum extra eo. Ex tuarum.

De quibuſdam. §. XV.

alijs ſupſtitionibꝰ et primo de mulieribꝰ credē-
tibus ſe cū Diana vel Herodiade nocturnis ho
ris equitare vel ſe in alias creaturas transforma
ri. vt dicit̄ de his q̄ vulgariter dicunt̄ ſtrige vl̄ ia
nuatice. Dicit ↄciliū aquil. ꝙ hec fiūt illuſiōe di
abolica. Sathanas. n. diuerſas formas ⁊ ſilitu-
dines creaturaꝝ repſentat fantaſie dormiētis q
hmōi ſectat̄. ⁊ ſic illudit vt videat̄ illi eē in corꝑe
vigilantis q̄d eſt in ſpū. i. fantaſia dormiētis. xx-
vi. q. v. Epi vbi in fi. c. dr̄. Qui credit vl̄ aſſerit
poſſe fieri aliquā creaturā aut i meliꝰ deteriuſue
imutari aut transformari i aliā ſpēm vl̄ ſilitudi
nē q̄ȝ a deo creatore īfidelis ē. ⁊ dicit glo. Guil.
h̄ veꝝ ē poſtq̄ȝ audiuit q̄s ſuꝑ hmōi ꝟitatē. ⁊ cre
dit hec. ⁊ q̄ ꝑtinaciter aſſeruerit. tunc ē mortale.
Nota d̄ faſciatōne ꝑuuloꝝ dicit Pe. de tharā.
ſuꝑ eplās Pauli. ꝙ faſcinare dupl̄r intelligitur
vno mō ꝓ ludificare. cū. ſ. arte magica nō videt̄
res q̄ eſt āñ oculos. Alio mō malo oc̄lo alicꝰ in-
ſpici ⁊ inde ledi. Sūt. n. aliq̄ q̄ hn̄t oc̄los vrētes.
q̄ reſpiciētes ꝑuulos teneros ledūt ita vt cibuȝ
ex ſtomacho eiciant ⁊ nauſeā patiant̄. Et h̄ ſm̄
naturā poſſibile ē. Aīa. n. vehemēter affecta imu
tat oculū oculuſ imutatꝰ imutat aerem aer aūt
imutat tenerā carnē pueri ⁊ ſic ledit vt cibū euo
mat. primū in faciēte mortale ē. in patiente nul-
lum. ſecundū in agēte pc̄tm ñ eſt ergq̄ naturale ē
niſi ſtudioſe fieret ad nocendū. Nō tn̄ facienda
ē aliq̄ incātatio vel ſupſtitio ad hoc remouendū
vt faciūt mulieres ⁊ frequēter. De illis do cle-
ricis qui altaria induūt lugubribꝰ veſtibꝰ vel cō
ſueta lumiaria extiguūt. ⁊ hmōi ſi faciāt hoc ad
imꝓcandū alicui malū ꝓpter priuatū odiū mor
taliter peccant. Et ſilr̄ ſi dicūt vel dicere faciunt
miſſaȝ d̄ requiē ꝓ ꝑſona viua vt moriat̄. Sȝ ſi
fiant ad hūiliatōnē paꝰ dicta. ſ. veſtire altaria ve
ſtibꝰ lugubribꝰ vel ēt expoliare. nō ē ꝓhibitū. xx-
vi. q. v. Quicūq̧. De ſacrificantibꝰ deo nūmoꝝ
ſ. māmona vt diuites fiāt ⁊ de faciēnbꝰ ſortile-
gia aqua baptiſmi vel oleo ſancto. vl̄ criſmate.
dicit Guil. ꝙ talia ſunt enormia ꝓpter idolatriā
⁊ ꝑ enormē ſupſtitionē nō tn̄ ꝓciſe dicendū ē eis
ꝙ alſ nō ſit eis ſalus ſi peniteant. ſ̄ abſoluendi
ſunt. Eſt tn̄ h̄ caſꝰ epalis ⁊ ſm̄ quoſdā incurrit̄
irregularitas ēt ſi ocultū ſit. Et idē videt̄ dicen
dū de illis qui tradūt ſe diabolo vel ex deſpatiōe
vel vt aliquid obtineant ab eo etiā ſi inſtrumē
tum facerent. ſicut legitur d̄ quibuſdā. De ima
ginibꝰ aſtronomicis dicit Tho. vbi ſupra ꝙ ha
bent effectū nō a corꝑibꝰ celeſtibuſ ſed a diabolo
quia neceſſe eſt ibi ſcribi quoſdam caracteres q̄
naturaliter ad nihil opantur.

¶ Capitulū ſecundū de triplici infidelitate.

DE infidelitate eſt

nūc agenduȝ. ¶ Qd̄ infidelitas ſit
pctūm ſic ꝓbat̄. q̄ virtuti ↄtrariat̄
vitiū. ſ̄ fides eſt virtꝰ. ḡ infidelitas ē vitiū q̄ ei ↄ
trariat̄. Sȝ ꝓ huiꝰ declaratōne dicit. b. Tho. le. ſe.
q. x. ꝙ infidelitas pōt accipi dupliciter. Vno mō
ſm̄ purā negationē vt. ſ. dicat̄ infidelis ſolū ex h̄
ꝙ nō hȝ fidē. Et ſm̄ h̄ infidelitas nō hȝ rōēȝ pec
cati ſicut in ill̄ q̄ nil audierūt d̄ fide. ſ̄ magꝫ hēt

ratione͂ pene. qꝛ. ſ. talis ignorātia diuinoꝝ ex peccato primi parentis ꝯſecuta ē. Qui aūt ſic ſunt infideles damnanꝛ quide͂ ſc͂m illud. Qui nō crediderit ꝯdemnabiꝛ. Mar. vl. Damnāꝛ aūt tales ꝓpter alia pctā q̄ ſine fide remitti nō poſſunt, nō aūt damnanꝛ ꝓpter pctūm infidelitatis. Unde Augu. tractans illud quod ait xp̄s. Si nō veniſſeʒ et locutus eis nō fuiſſem peccatū nō haberent dicit ꝙ loquiꝛ de pctō q̄ nō crediderunt i criſtū. ſ. infidelitatiſ. Tn̄ vt dicūt doc. pie credendū eſt ꝙ ſi quis in loco eſſet vbi nil audiſſet vel audire poſſet de fide. ſi ſecundū rōnem naturalem viueret et nō implicaret ſe alijs vitijs. deus euʒ nō deſereret. ſed aliquo mō eū illuminaret ꝑ ſe vel ꝑ aliquē ad credendū. Cui. n. vult deus miſeretur. et quē vult indurat. Nō ergo inuiti ſūt ſaluandi ſed volentes Sicut homo ꝓprij arbitrij voluntate ſerpenti obediens ꝑijt. ita vocante ſe gratia dei quiſqʒ ꝓprie mentis ꝯuerſione ſaluaꝛ di. xlv. De iudeis Scd̄o mō accipi pōt infidelitas ſecundū ꝯtrarietatem ad fidem. qꝛ. ſ. aliquis repugnat auditui fidei vel cōtemnit eam ſecundum illud Yſa. liij. Dn̄e quis credidit auditui noſtro. Et in hoc ꝓprie ꝑficiꝛ rō infidelitatis. et ſc͂m hoc eſt infidelitas ſpāle peccatum. Nec ē cōtra hoc quod dicit. Damaſcenus. ſ. ꝙ peccatum eſt contra naturam. cū hēre fidem nō ſit in natura humana qꝛ ſupra rōnem eſt ꝑ dei infuſiōʒ qꝛ q̄uis hoc ſit. tamen vt idem Tho. dicit i natura humana eſt vt nō repugnet diuīo inſtictui et exterioris veritatis p̄dicationi. Sic enim infidelitas eſt contra naturā. Oritur aūt infidelitas ex peccato ſupbie. Ex ſupbia. n. ꝓcedit ꝙ homo non vult ſubicere intellectum ſuū regulis fidei ⁊ ſano intellectui patrum. Poſſet etiam dici ꝙ ſicut virtutes theologice non reducuntur ad cardinales. ſed ſunt priores eis. Ita et vitia oppoſita virtutibꝫ theologicis nō reducunꝛ ad vitia capitalia. ſicut oppoſita vitia cardinalibus virtutibꝫ. b. Tho. vbi ſupra. Eſt aūt hoc vitiuʒ in intellectu ſicut in ꝓximo ſubiecto. in voluntate vero ſicut in primo motiuo. ſ. ad diſſentiēdū ab his que ſunt fidei. Eſt aūt triplex infidelitas ſcʒ paganoꝝ. iudeoꝝ. ⁊ hereticoꝝ. Et pagani neutrum teſtamentū recipiūt niſi qꝛ ſamaritani tm̄ v. libros Moyſi. Sarraceni aliquas cerimonias legis. Iudei vetus teſtamentū q̄tum ad corticem. Heretici vtrūqʒ teſtamentū cōiter recipiunt ſed falſe exponūt. Itē nota ſc͂m Tho. ibideʒ ꝙ q̄uis opa infidelium que ſunt de genere bonorū vt ieiunia Elie et hmōi. nō ſint eis meritoria ꝓpter infidelitatem que eſt grauiſſimū peccatorum tamē qꝛ peccatum nō corrūpit totuʒ bonū nature. ſʒ remanet in eis lumē naturale. idō nō oīs act⁹ eoꝝ ē mortale peccatū. ſʒ act⁹ ꝓcedēs ex ipſa infidelitate vl' relatus ad ipſam etiā ſi ſit de genere bonoꝝ. puta ſarracenus ieiunat vt ſeruat legē Machometi de ieiunio mandantē. iudeus celebrat ſuas feſtiuitates ⁊ hmōi. in his eſt mortale. Et de his intelligitur illud dictū Aug. Omnis. infideliū vita pctūm ē. xxviij. q. i. §. ij. Sʒ ieiunādo ob caſtitatē ſuandā ⁊ alia faciendo ex dictamīe rōis naturaľ nō peccat dicendo verbū ocioſum ex ſe nō niſi venialiter peccat. Item nota ꝙ dubitare de aliquo eoꝝ q̄ ſūt fidei ex deliberatione rōis. qꝛ. ſ. vult dubitare nō magꝭ declinans ad vnā ptē q̄ʒ ad alterā qḋ ē ꝓprie dubitare. eſt pctūʒ mortale. qꝛ infidelitas. extra ď here. c Dubius in fide infidelis ē. ſecus ſi aliqn̄ vacillaret circa ea q̄ ſunt fidei ꝑ modū temptatōis et cū diſplicentia rōnis. qꝛ tūc veniale vel nullum pctūm eſt. Et ſilr̄ ſi quis crederet ꝙ quilibet in ſua fide vt iudeus. ſarracenus. ⁊ hmōi ſaluareꝛ dūmodo ſeruaret legem ſuā ⁊ viueret ſc͂m rōem naturalē. hoc eī eſt dubitare ď fide ſua imo n̄ credere xp̄o dicenti Mar. vl. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit ſalu⁹ erit. Qui vero nō crediderit ꝯdemnabiꝛ. Nō enī q̄s ſaluari pōt niſi in fidē catholice eccīe. xxiiij. q. i. Quia ex ſola.

Ad fidem ſuſcipien. §. I

Quam nullus iudeus vel gentilis debet cogi rō eſt ſc͂m Tho. vbi ſupra qꝛ credere eſt voluntariſ. Un̄ diciꝛ. diſtin. xlv. De iudeis p̄cipit ſancta ſynod⁹ nemini vim inferre ad credendum. Cui eī vult miſeretur deus. ⁊ quē vult indurat. Nō ergo inuiti ſunt ſaluandi ſed volentes ſicut hō ꝓprij arbitrij voluntate ſerpenti obediens ꝑijt. ita vocāte ſe gratia dei quiſqʒ credere ꝓpria mentis ꝯuerſione ſaluatur. di. xlv. De iudeis vt integra ſit forma iuſticie. Sʒ ſuſceptā etiā metu tormentorū ⁊ mortis cogendus eſt retinere vt. d. c. De iudeis. Et qui redeūt ad iudaiſmū etiā ſi infantes fuerunt baptizati vel metu mortis ad baptiſmū adducti debet ꝓcedi ꝯtra eos ſicut ꝯtra hereticos Et ſilr̄ ꝯtra taliū fautores ex. de here. Contra li. vi. Si qui tn̄ infideles cogerenꝛ abſoluta coactioni ⁊ ꝑ violentiā nō ſuſciperēt ſacramentū. vnde nec eſſent cogendi ad retinendū ex quo nō ſuſceperūt ſecus de coactōne conditionali vt dictū eſt. Debent vero iudei ⁊ alij infideles adduci ad fidē rōnibꝫ ꝑſuaſibilibꝫ et auctoritatibꝫ oſtēdendo ex eorū libris eoꝝ errorē ⁊ dulcibꝫ modis. vt dicit Greg. di. xlv. Qui ſincera. Poſſunt etiaʒ ad fidem adduci ſc͂m Guil. ꝓmiſſis et muneribꝫ nō quidē factis ꝓ fide ſuſcipienda, qꝛ hoc eſſet ſimonia. ſed ad captandū beniuolentiam et excludendum ab eis timorem inopie ⁊ hmōi. i. q. ij. Quā pio. Poſſunt etiam adduci ad fidem ſc͂m Rai. per grauiorē exactionem penſionum ab eis in principio tamen locationis non poſt. xxiij. q. iiij. Debet. Itē nota ꝙ poſſeſſiones ⁊ alia bōa

mobilia vel imobilia ꝑiudeorum vel ꝑaliorum in
fidelium ad fidem conuerſorum non debent au
ferri ab eis. niſi ſint vſuraria vel de vſuris emp
ta obnoxia reſtitutiōi. extra eo. De iudeis. Vſu
raria autem eorum debent reſtitui eis a quibus
extorte ſunt vſure. vel eoꝝ heredibꝫ. Qđ ſi non
inueniuntur poterunt ipſis ad fidem ꝯuerſis ꝑ
epm tanq̄ꝫ pauperibus diſpenſari. Ray. et ħ in to
tum vel in ptem ſecundū quantitatē ipoꝝ bono
rum. et qualitatem conuerſorum plus vł minꝰ ſ
indigentiū. extra de vſuris cum. tu. Si aūt inuī
tis parentibꝫ tales baptizati eſſent videř ꝙ ſint
cogendi ad ſeruandū fidem receptam in baptiſ
mo Guil. etiam dicit ꝙ non licet nutricibꝫ ocł
te baptizare puulos iudeoꝝ. ſed ſi in arti. morꝫ
hoc facerent credit ꝙ non peccarent ꝛc.

De diſputando ꝛc. §. II

fide cum infidelibꝫ dicit Tho. ſe. ſe. q. c. ꝙ in hu
iuſmōi diſputatōe ſūt duo ꝯſideranda. Vnū ex
pte diſputantis. quia ſi diſputat tanquā de fide
dubius volens experiri ꝑ rationem et veritatem
tunc peccat proculdubio tanq̄ꝫ infidelis. Si au
tem diſputat ad confutandum errores vel cā ex
ercitij laudabile eſt. Aliud eſt conſiderandū ex
parte audientium. quia aut ſunt inſtructi in fi
de et firmi ꝛ tūc nullū piculū eſt diſputare co
ram eis. Aut ſunt ſimplices et in fide titubātes
et tunc diſtinguendū eſt quia ſi ſollicitanř ab i
fidelibus nitentibꝫ in eis fidem corrūpere tunc
neceſſe eſt publice diſputare dūmodo inuenian
tur aliqui ad hoc idonei ꝑ hoc enī ſimplices in
fide firmabunř et tolletur infidelibꝰ decipiēdi
facultas. Si vero non ſint ſollicitati. tunc peri
culoſum eſt coram eis diſputare de fide. quoꝝ fi
des ſcꝫ ſimpliciū ex hoc reddiř firmior ꝙ nihil ad
uerſum audierunt. Et ideo nō expedit eis vt au
diant verba infidelium diſputantiū cōtra fidē
hec Tho. Et ſic intelligendū eſt illud Gelaſij. x
xiiij. q. iij. Cum quibus in fine vbi dicit. Cano
num magiſtris atq̄ꝫ cuſtodibus noſtris nullū
fas eſt inire certamen cū hoībꝫ ꝯditionibꝫ aliene
Vbi glo. cū hereticis nō ē diſputandum nec cū
aliquo de fide. C. de ſum tri. l. nemo. Sed ad ħ
poteſt diſputari cū eis. vt cōuincanř. non vt in du
bium reuocent fidem noſtram. Prohibenř aūt
omnes laici diſputare de fide oculte vel publice
extra de hereticis. Quicunq̄ꝫ li vi.

De conuerſatone. §. III

fidelium cum infidelibꝫ quomodo ſit ꝓhibitū
Nota primo ꝙ cum hereticis ꝓhibita eſt etiam
locutio fidelibus et hoc quia excōicati ſunt ex. de
here. Excōicamus ꝛ. xi. q. iij. Cum excōmuni
cato. Sed cū alijs infidelibꝰ vt iudeis ꝛ ſarrace
nis non eſt ꝓhibita locutio. ſed nimia familiari
tas et ꝯuerſatio. Vñ. xxviij. q. i. dicit. Omēs de
inceps clerici ſiue laici iudeorū ꝯuiuia vitēt. nec
eos quiſquā ad ꝯuiuiū excipiat. qꝛ cū apud xpia
nos cōmunibꝰ cibis nō vtanř indignū atq̄ꝫ ſa
crilegū eſt eorū cibos a xpianis ſumi. ac ſi infe
riores incipiant eſſe xpiani quā iudei ſi vtamur
cibis eorū. et ipſi noſtros cōdemnāt. Et dicit ibi
glo. qđ idem eſt de gentilibꝫ vt ſarracenis. qꝛ et
ipſi hodie iam cibos diſcernūt licet enī nō ꝯtine
antur verbis edicti. vt. xi. q. iij. Ad menſam cōti
nentur tamen in alijs. vt. ff. de peti. here. l. Itē
veni. Ita ſic. ij. q. i. Multi. et aſſignat ibi glo. rō
nē quare nō eſt ꝓhibitū loqui cū iudeis et eſt ꝓ
hibitu[m] comedere cū eis qꝛ ſcilicet ma[i]or fami
liaritas eſt in cibo ſumendo q̄ꝫ in colloquendo
et facilius qui[s] decipitur inter epulas. xxij. q. ij
ij. c. Vnuſquiſq̄ꝫ. Tho autem ſe. ſe. q. c dicit. ꝙ il
li qui ſunt firmi in fide ita ꝙ ex ꝯuerſione cū in
fidelibꝫ nō timetur de eorum ſubuerſione. ſꝫ ſpē
rari poteſt ex hoc infidelium ꝯuerſio. nō ſunt ꝓ
hibendi cum illis cōicare. Sed infirmi đ quibꝫ
timeri poteſt ꝓhibendi ſūt extra caſum neceſſi
tatis ne cum illis cōuerſentur. Tho. ſed ꝛ firmi
etiam caute debent illud agere ne infirmos ſcan
dalizent. xij. q. i. Nolo.

Pueri iudeorū. §. IIII.

et aliorū infideliū nō ſunt baptizandi inuitꝭ pa
rentibꝫ ſcđm. b. Tho. ſe. ſe. q. x. arti. vi. qđ ꝓbař
triplici ratione. Prima eſt ꝓpter periculū fidei.
Si enim pueri nondū vſum rōnis habentes fi
dem ſuſciperent. cū poſtmodū ad pfectam etatē
peruenirent poſſent de facili a parentibꝫ induci
vt relinquerent qđ ignorantes ſuſceperant. qđ
ꝟgeret in fidei detrimentū. Secūda rō eſt qꝛ
hoc repugnat iuſticie naturali filius enī natura
liter eſt aliquid patris. ꝛ primo quidē a parenti
bus non diſtinguitur ſꝫm corpus quādiu in vte
ro matris ꝯtinetur poſtq̄ꝫ vero ex vtero matris
egreditur anteq̄ꝫ vſum liberi arbitrij habeat cō
tinetur ſub cura parentum ſicut ſub quodā vte
ro ſpūali. Quādiu. n. puer nō habet vſum rōis
non differt ab animali irrōnali. Vnde ſicut bos
et equus et hmōi eſt alicuius vt vtatur eo cū vo
luerit ſecundum ius ciuile ſicut ꝓprio inſtrumē
to ita de iure naturali eſt ꝙ filius anteq̄ꝫ habeat
vſum rōnis ſit ſub cura patris. Vnde ꝯtra iuſti
ciam naturalem eſſet ſi puer anteq̄ꝫ habeat vſū
rationis a cura parentum ſubtrahatur. vel eis i
uitis de eo aliquid ordinetur. Sed poſtq̄ꝫ inci
pit habere vſum liberi arbitrij iam etiā incipit
eſſe ſuus. et poteſt q̄ꝫtū ad ea que ſunt iuris na
turalis vel diuini ſibiipſi ꝓuidere. Et tūc pōt
induci ad fidem nō coactione ſed pſuaſione. et
poteſt inuitis parentibus baptiſari. Tertia
ratio eſt conſuetudo eccleſie que habꝫ maximā

auctoritatem.vnde et ſemꝑ emulanda.i.imitan
da que inducta eſſe credenda eſt ex p̄dictis rōni
bus aſſignatis. Tanta enim eſt auctoritas eccīe
vt ab ipſa doctrina doctoꝝ habeat auctēm. Un/
de magis ſtandum ē auctoritati eccīe ꝙ̄ doctrīe
cuiuſcūꝗ doc. Greg. Aug. Hiero.ꝛ alioꝝ Uſus
autem eccleſie qui ad auctoritatē eius ꝑtinet h̄
nunꝗ̄ habuit ꝙ filij iudeoꝝ inuitis ꝑntibꝫ ba/
ptizarentur ꝗ̄uis fuerint retro actiſ temporibꝫ
multi principes catholici et potentiſſimi vt Con
ſtantinus et Theodoſius quibꝫ familiares fue/
runt ſanctiſſimi epi vt Silueſter Cōſtantino.
Ambroſius Theodoſio.qui nullo mō ꝑtermi/
ſiſſent hoc ab eis impetrare ſi vidiſſent hoc eē cō
ſonū rōni. Et iō periculoſum videtur ꝯtra hanc
aſſertionē d̄ nouo īntroducere cōtra ꝯſuetudinez
in eccleſia hactenus obſeruatā ꝙ iudeoꝝ pueri
inuitis parentibus baptizentur. Et quia non
ſunt facienda mala vt eueniāt bona ſ̄ꝫ aplm.ad
Roma.iij. Facere aūt iniuriā alteri eſt malū.fit
aūt iniuria ꝑentibꝫ vt eis inuitis eoꝝ pueri qui
ſunt ſub eoꝝ cura baptizenť.et iō nō debet hoc fi
eri etiā ꝓpter bonū ſequendū vt liberenť a ꝑicu
lo mortis eterne rumpiť.n.ordo iuris naturalis
Sed nec p̄dicatoribꝫ vel ꝑlatis ꝯmittiť cura
talium.ſed ꝑentibꝫ ſuis qui habent eis ꝓuidere
de ſacramētis ſalutis anteꝗ̄ habent vſum rōis.
Unde de pueris antiquoꝝ diciť qꝺ ſunt ſalua/
ti in fide parentum. Et ideo nō īminet aliquod
ꝑiculum ipſis ꝑlatis et predicatoribꝫ ſi patianť
illorum ꝑuuli detrimentū ſalutis ꝓpter ſubtra/
ctionem ſacramentoꝝ.ſed ꝑentibus eorū q̇ hoc
non ꝓcurant. Idem Tho. Guil. dicit ꝙ nō licet
nutricibus iudeorū ꝑuulorū inuitis ꝑntibꝫ ba
ptizare eos. Sed ſi in articulo mortis h̄ facerēt
credit ꝙ nō peccarent. Ex his aūt que dicit bea.
Tho.ꝛ precipue in prima rōne.videtur ſatis cla
re elici ꝙ ꝗ̄uis baptizari tales.nō debeant inui
tis parentibus.tn̄ ſi contrarium fiat recipiunt
vere baptiſmū.qꝺ mihi placet quāuis Pe. de
pal.in.iiij.teneat contrariū vt patet in tertia ꝑte
ti.de baptiſmo. Qui autem ſuſceperint fidez ex
infidelibꝫ ſeu baptiſmū ſeꝑandi ſunt a parenti
bus.et ſic intelligit glo.ibi et bene illud.c.iudeo
filios vel filias ne ꝑentū vltra inuoluantur erro
ribus ab eoꝝ conſortio decernimꝰ ſeꝑari.xxviij.
q.i. Ubi glo.per baptiſmū enim ſoluiť ius pa/
trie poteſtatis.nec tamen priuabunť illi pater/
na ſucceſſione.extra de iudeis.c. Iudei.

¶ Capitulum tertium de infidelitate iudeorū et ritibus et aliorum infidelium et de participatione cum eis et de exactionibus in eos.et de ſeruientibus eis.

Prohibetur habi
tatio cum iudeis.et balneatio. Unī
xxviij.q.i.dicitur. Nullus eoꝝ qui ī
ſacro ordine ſunt aut laicus azima eorū mandu
cet aut cū eis habitet.aut aliquē eorū ī infirmi/
tatibꝫ ſuis vocet aut medicinā ab eiſ ꝑcipiat.aut
ſe cū eis in balneo lauet. Si quiſꝗ̄ hoc fecerit.
ſi clericus eſt deponatur.ſi laicus excōiceť. Et di
cit ibi glo.niſi ſit miſſus ad p̄dicandū eis.extra
de iudeis. Quā ſit laudabile. Debēt aūt puniri
contra faciētes mō p̄dicto ſ̄m Ray.ſi poſtꝗ̄ fue
rint admoniti ſe nō abſtinent ab hmōi. Guil.
tn̄ dicit ꝙ in neceſſitate poſſunt emi et comedi a
zima iudeorū. Idem videť ſentire Hug.de me
dicinalibꝫ in caſu neceſſitatis cū.ſ.alius nō inue
nitur ſufficiens medicus. Hoſti.etiā dicit ꝙ xpi
ani nō dn̄t eſſe vt aſſidui intra domū iudei.nec
tanꝗ̄ famuli.aut nutrices aut obſtetrices.alꝯ ſi
ipſi xp̄iani nolunt diſcedere debent excōicari ex/
tra de iudeis. Iudei. Sz ex.domū pn̄t eis ſerui
tia facere ꝛ pn̄t eſſe coloni eoꝝ extra eo. Multo
rū. Nota etiā ſ̄m Hoſti.ꝙ pn̄t xp̄iani hr̄e iude/
os in ſuos ꝛ emere ex.eo.ꝛ ſi iudeoſ.nō tn̄ debēt
cū eis morari.ita ꝙ habeāt eos tanꝗ̄ familiares
Iudei.n.vt diciť Io.ſunt difficiliores ad ꝯuer/
tendū et ꝑitiores ad ſubuertenduz ꝗ̄ gentiles.
Si aūt voluerint fieri xp̄iani ſiue iudei ſiue gē/
tiles.nō poterunt dn̄i eorum ꝓhibere.ar.xix.q.ij
due ſunt. Tn̄ ſ̄m Rai.ꝛ Tho.ꝑ baptiſmū non
liberanť a ſuitute ſ̄ remanent ſui.qꝛ ſuitꝰ etiaz
introducta eſt de iure diuino.ar.di.xxxv. Sexto
Et ꝑ ius gentiū di.i.ius gentiū. Et ꝑ ius cano/
nicū approbata.xij.q.ij. Eccīaz.ſ̄m Hoſt.ꝛ goſ.
Et addit Ray.ꝙ vbi d̄ bona ꝯſuetudine nō ſo/
lent xp̄iani eē ſui conſulendū eſt dn̄o ꝙ in remiſ
ſionem pctōꝝ ſuorū manumittat vel ſaltē pecu/
nia mendicata vel ſeruitio ad tempꝰ ꝑſtito ſe re/
dimat.xij.q.ij. Cum redemptor. Sz qꝛ hoc ꝯſili
um ē ꝛ pium ſiꝗs ꝯtrariū faciat.ſ.retinēdo talē
ꝯuerſum ad fidem in ſeruitutē vl' ēt alteri vēdē
do nō credo ꝙ peccet.qꝛ qꝺ nō eſt ꝓhibitū intel
ligitur eſſe ꝯceſſum.ar.xiij.q.ij. Coron.§.ſe.in fi.
ſꝫ hoc n̄ reꝑitur ꝓhibitū Hoc etiā aſſerit dn̄ſ Io
an.do.in li.qui diciť lucula noctis.

A quibus iudei ſūt .§.x

ꝓhibendi inter xp̄ianos ꝯuerſantes. Primo ſe
cundū Rai.ne habeāt aliqua officia publica ne
occaſionē habeant ſeuiendi in eos.vt.di.liiij.nl'
la.ꝛ.xvij.q.iiij. Conſtituit. Qꝺ ſi iudeꝰ talia offi
cia ſuſceperit debet ei denegari xp̄ianorū cōio do
nec quicq̇d accepit ex tali officio ꝑ ꝓuidentiā di
oceſani ꝯuertať in vſꝰ paupū ꝛ ipſe offm̄ dimit
tat Itē nullꝰ fideľ pōt aliq̇d ꝯgregatōi iudeoꝛuz

vel iudeo vel pagano in teſtamento relinquere: ⁊ ſi fecerit etiā poſt mortē iudicatꝰ anathema. vt xxiiij. q. ij. Sane. Et intelligendū videtꝰ niſi legaret ad ſubueniendū magne neceſſitati. Itē non debent ꝑmitti iudei nouas erigere ſynagogas. ſed veteres reficere dūmodo ampliores vel precioſiores nō faciant ſolito. Et ritꝰ ⁊ ſolennitates ſuas ſunt ꝑmittendi facere extra eodem. ↄſuluit. Itē in diebꝫ lamētationis et dñice paſſionis non debent in publicū ꝓdire extra eo. In nonnullis. Qḋ etiā in die paſceuē nō debēt hr̄e hoſtia vl' feneſtras apertas. ex. eo. Cū ſup his. Itē cogendi ſunt tales habitū deferre cōtinue quo ab alijs manifeſte diſtinguātur ex. eo. In nonnullis. Item cogendi ſunt ad decimas prediales ꝑſoluendas extra de deci. de terris. Itē cogendi ſunt xp̄ianos teſtes recipere ↄtra ſe. ſed iudeus nō p̄t ferre teſtimoniū ↄtra xp̄ianū. extra de teſti. c. iudei. Itē iudeis ꝑmittitꝰ agere ⁊ ↄuenire apud iudices noſtros ⁊ nō apud ſeniores eorū. Arbitꝛ poſſunt eligere etiā iudeū cuius ſniam exequatꝰ ordinarius. C. eo. ti. Iudei. Itē in ſabbatis ſuis nō debent trahi ad iudicia. Nec ipſi alios trahant. Sed nec in alijs feſtiuitatibꝫ ſuis debent turbari. Nec ſepulchra eoꝝ obtentu forte pecunie effodi. vt. C. e. ti. Die ſabbati extra eo. Sic iudei. Pro maiori declaratione eius qḋ dictum eſt in precedenti §. in principio. Nota ſcḋm b. tho. ſe. ſe. q. x. ar. x. q dñium et p̄latio infideliū ſup fideles pōt dupliciter ↄſiderari. Uno mō quãtum ad dñium ⁊ p̄lationē de nouo inſtituendā ⁊ hoc nullo modo debet ꝑmitti. hoc enī cederet in ſcandalū ⁊ ꝑiculū fidei. De facili. n. illi q̄ ſubijciuntur iuriſditioni alioꝝ īmutari p̄nt ab eis quibus ſubſunt vt ſequantur eoꝝ impiū niſi illi ſubditi ſint magne virtutis. Similiter etiā infideles ↄtemnerent fidē ſi fideliū defectus ſcirent. Et iō aplſ. i. Cor. vi. ꝓhibet fideles ↄtendere in iuditio corā iudice infideli. Et ſic eccīa ꝓhibet infideles p̄fici in quocūq officio ſup fideles. vt in. d. c. Conſtituit. xvij. q. iiij. Alio mō pōt ↄſiderari dominiū infideliū ſup fideles ꝓut ē iam p̄exn̄s. Ubi ſciendū q dñiū ⁊ p̄latio introducta ſunt ex iure humano. Sed diſtinctio fideliū ab infidelibꝫ eſt ex iure diuino. Ius aūt diuinū qḋ eſt ex gratia nō tollit ius humanū qḋ eſt ex naturali rōne. Et ideo diſtinctio fideliū ⁊ infideliū ſcḋm ſe ↄſiderata nō tollit dominiū infidelium ſuper fideles. pōt tamen iuſte ꝑ ordinationē eccīe auctoritatem habētis de ipſis infidelibꝫ ſup tale dñium auferri ius dñij ⁊ p̄lationis quia infideles merito ſue infidelitatis merentur amittere ius prelatiōis quod habent ſup fideles. qui transferuntur in filios dei. Sed hoc eccīa quandoqꝫ facit quandoqꝫ nō facit. In illis enī infidelibꝫ qui tꝑaliter ſubijciuntur eccīe ⁊ mēbris eius. hoc ius eccīa ſtatuit vt. ſ. ſeruus iudeoꝝ factus xp̄ianꝰ ſtatim fit liber nullo precio dato. vt di. liiij. Fraternitatē ⁊ hiꝰ. Nec ī hoc eccīa iniuriā facit eis. quia cū iudei ſint ſerui eccīe. pōt eccīa de eoꝝ bonis diſponere. In illis vero infidelibꝫ q̄ tꝑaliter nō ſubijciuntꝰ eccleſie vel mēbris eius. ꝓdictū ius nō ſtatuit. licꝫ poſſet inſtituere de iure. Et hoc facit ad ſcandalū vitandū. ſicut ⁊ dñs mādauit ꝓ ſe ſolui tributū cum nō teneretur ad ſcandalū eoꝝ vitandū. vt habetur Math. xvij.

De ritibus ſeu §. II.

ceremonijs infideliū quare ⁊ qñ tolerantꝰ. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit ſcḋm tho. ſe. ſe. q. x. ar. xi. q humanū regimē deriuatꝰ a diuino regimīe. ⁊ ipm debet imitari. Dñs aūt cū ſit ſūme bonus ⁊ omnipotens ꝑmittit tñ aliqua mala fieri in vniuerſo q̄ poſſet ꝓhibere ne eis ſublatis maiora bona tollantur aut maiora mala ſequantur. Sic ⁊ in regimine hominum hi qui preſunt recte aliqua mala tolerant ne aliqua bona impediantꝰ. vel etiā ne aliq̄ mala peiora īcurrantꝰ. ſicut dicit Aug. in li. de ordine. Aufer meretrices a rebꝫ humanis et turbabis oīa libidinibus. Sic igitꝰ infideles quãuis in ritibꝫ ſuis peccent. tamē tolerari p̄nt. vel ꝓpter bonū qḋ ex hoc ꝓuenit. vel ꝓpter aliquod malū vitandū. ex hoc aūt q iudei ritꝰ ſuos obſeruant. in quibꝫ figurabatꝰ olim veritas fidei quā tenemus. hoc bonū ꝓuenit qḋ teſtimonium fidei noſtre habemꝰ ab hoſtibus. et quaſi figura repn̄tatꝰ nobis ꝑ illos ea q̄ credimꝰ. ⁊ ideo in ſuis ritibus iudei tolerantꝰ. vt pꝫ. di. xlv. q̄ in deis et extra eo. Conſuluit. Alioꝝ vero infideliū ritus quia nil vtilitatis vel veritatis afferūt. nō ſūt aliqualiter tolerandi. niſi forte ad aliqḋ malū vitandū vt ſcandalū vel diſcidiū qḋ inde poſſet ꝓuenire. vel impedimentū ſalutis eoꝝ qui tolerati paulatim ↄuertuntꝰ ad fidē. ⁊ ꝓpter hoc etiā hereticoꝝ ⁊ paganoꝝ ritus eccīa aliqñ tolerauit qñ erat magna multitudo infidelium.

Quomodo ſint §. III.

puniendi ꝑticipantes cū iudeis circa caſus p̄dictos ⁊ ipſi iudei facientes contra p̄dicta. Participantes ſi ſunt clerici. ⁊ admoniti nolūt ſe emēdare ſcḋm Ray. dn̄t priuari officio et beneficio. Si ſunt laici et principes qui nolūt exequi predicta. vl' alij q̄ aliqḋ īpedimentū afferūt admoniti nō ſatiſfaciunt. dn̄t excōicari. xxiiij. q. i. Nullꝰ. Sed iudei cōtra p̄dicta facientes ſic puniuntꝰ vt xp̄iani ab illoꝝ cōione ⁊ ↄſortio ſeu ↄmertio tãdiu ſeparentꝰ ſub pena excōis donec illi emēdauerint ⁊ ſatiſfecerint. vt patet ex. eo. ti. et ſi iudeos. Pn̄t ēt iudei ꝑ eccīaz deberari vl' alio mō corporaliter mulctari de p̄cepto epi vl' p̄ncipis. ar. xvij. q. iiij. Conſtituit. ⁊ etiā alia pena p̄nt puniri

ex. de vſu. c. poſt miſerabilē. Quod ergo dicitur
ꝙ eccleſia nō iudicat de his qui foris ſunt, dicit
glo. xxviij. q. i. Sepe. hoc eē verū quo ad ſpūalē
penā quia ecc̃ia nō excōicat iudeos vel gentiles
ſed quo ad corꝑales penas bene iudicat ꝺ eis vn̄
ſi nimis ꝯuertunt cū ꝯuerſis ex eis ad fidem vel
ꝯuertere nitunt debēt flagellari. d. c. Sepe. Si
aūt chriſtū blaſphemauerint dicit Hoſti. ꝙ ſe-
cundū leges debent decapitari. Vn̄ pꝛīcipes ſe
culares iudeos xp̄m blaſphemātes grauiter pu
nire dn̄t pena pecuniaria vel etiā grauiori extra
eo. In nonnullis. Et nota ſm Tho. in quadā
ep̄la ad duciſſam lothoringie. ꝙ cū iudeus delin
quens nil hꝫ ꝑter vſuras debet nihilominꝰ ꝛ ꝑt
puniri pena pecuniaria ſecundū delictū ne ex
ſua iniquitate reportet cōmodū. et maiori vtiq̄
pena q̄ quicūq̄ alius non vſurarius in ſili cāu
q̄ꝫto pecunia que ab eis aufertur minus ad eos
ꝑtinet. Poteſt ꝛ inſuꝑ addi alia pena ne ad pe-
nam ſufficere videat ꝙ pecuniā alijs debitā deti
nant poſſidere. Pecunia tamen ab eis ablata pe
ne nomine nō pōt retineri a dn̄is ſeu officialibꝫ
punientibꝫ. ſ3 debet de ea fieri vt dicet in. § ſe.

De exactiōibus. §. IIII.

factis in iudeos a dn̄is terrarū. quid iuris dicit
Tho. in dicta ep̄la ꝙꝛ q̄uis ſicut iura dicūt iudei
merito culpe ſue ſeruituti ſint addicti. ꝛ ſic dn̄i
res eorū poſſint accipe tanq̄ ſuas. ita tn̄ ꝙ non
ſubtrahant vite neceſſaria. qꝛ tn̄ oportet nos am-
bulare honeſte ad eos qui foris ſunt. ne nomen
dn̄i blaſphemet hoc obſeruandū videt vt in exac
tionibꝫ quas facere nō ꝯſueuerūt nō ꝑgrauent ſ3
ad ꝯſuetas cogi poſſunt. Sed nō. ſcd̄m Tho. in
dicta ep̄la. ꝙ cū iudei nihil habēt ꝑter vſuras.
cū nō poſſint ipſi illa retinere licite. nec ꝯſequen
ter dn̄i recipientes collectas a talibꝫ poſſunt ea
ſibi retinere licite niſi forſan eſſent talia que ab
ipſis vel anteceſſoribꝫ dominoꝝ ipſi iudei extor
ſiſſent. Si qua vero alia hn̄t que ab eis extorſe-
rint illis debent reſtituere quibꝫ ipſi iudei tene-
bant ſi inueniunt. Alioquin in pios vſus ſcd̄m
ꝯſilium dioceſani vel alioꝝ ꝓboꝝ vel in cōem vti
litatē terre ſi neceſſe eſt ſunt eroganda. Nec eēt
illicitū ſi de nouo dn̄i exigerent talia a iudeis ſer
uata tn̄ ꝯſuetudīe ꝑdeceſſorū ſuorū hac intentōe
vt in pios vſus expendantur.

De donis et mer §. V.

cedibus quas dant iudei ꝓſonis pro labore ſuo
vtrū poſſint licite recipi et retineri. Rn̄det Guil
ꝙ de his que habēt iudei ꝑ alium modū q̄ per
vſuras et rapinas. puta de aliquo artificio acq̄-
ſita nō eſt dubiū ꝙ et dona ꝛ merces laboris poſ
ſunt accipi ꝛ retineri. Sed ſi nō habēt ꝑter vſu
ras. tunc ſi recipiens certat de damno ſuo vitan

do. ſic accipiens nō peccat ſicut qui a fure vel ra
ptore damnificatus eſt. puta ꝑ incendiū nō pec
caret ſi acciperet ab eo damnū ſuū licet ipſe fur
vel raptor nihil haberet niſi quod acquiſiuit ex
furto vel rapina dū tn̄ nō recipiat ꝓ damno ſuo
in ſpecie res ipſas alienas. Et addit etiā Tho. in
ſupradicta ep̄la ꝙ ſi iudeus vſurarius vitro ꝯfe
rat pecuniā vl' exenium expedit recipe vt pecunia
ſic recepta reddat his quibꝫ de iure dꝫ ſeu alijs
ꝛ dicit Guil. ꝙ dona ꝛ eñie nō ſūt recipienda ab
vſurarijs qn̄ ꝑ hoc non efficerent nō ſoluendo
niſi vt dictū eſt ſi recipientur ad reſtituendū cre
ditoribꝫ eius vſurarū. Modicū aūt ꝓ nihilo re
putatur. et ſic pn̄t recipi.

De ſeruis iudeoꝝ. §. VI.

rum vel ſeruientibꝫ eis. Nota ſcd̄m Rai. ꝙ ſi ſer
uus iudei eſt vernaculus. i. de illius ancilla natꝰ
ſi vult effici xp̄ianus ſtatim eripit in libertatem
nullo ꝑcio dato. C. de epi. et cle. l. deo nobis. ar.
di. liiij. Fraternitatē. Idē ſi ſeruus fuit emptus
qui erat xp̄ianus vel eſſe volebat di. liiij. Manci
pia qꝛ tales nō licet iudeo emere vel in ſeruos te
nere. Itē ſi ſeruus emptus erat paganus et fuit
emptus cā ſeruiendi. ꝛ nūc vult fieri xp̄ianꝰ. vt ī
d. c. Fraternitatē. Idem etiā ſi emit eū cā mer-
cimonij. et nō exponit eum infra tres menſes ve
nalem. quia preſumitur ꝙ emerit eum cauſa ſer
uiendi. Si vero expoſuit eum venalem infra
tres menſes et per eū nō ſtetit quin vendiderit
ꝛ ipſe vult effici xp̄ianus infra illud ſpaciū vl' pꝰ
ea. liberabitur dato precio. xij. ſolidorum. ab aliq̄
chriſtiano. vt. in. d. c. Fraternitatē. ꝛ extra eo. ti. c.
i. Et erunt illi. xij. ſolidi vſualis monete illiꝰ lo-
ci extra de maledic. c. ſtatuimus et. hoc intellige
niſi dominus eū nolentē circūcideret. vel alterꝰ
ſecte ſignaculū imprimeret. Tūc enī ꝓpter iniuri
am corporis nullo precio dato liberabitur di. liiij
Nulla. Et nota ſcd̄m Rai. ꝙ talis ſic redemptꝰ
non erit ꝓpterea ſeruus redimentis. ſ3 erit liber
et reſtituet illi preciū ſolutū ꝓ eo. Et ſi nō habet
precium querat mendicando. vel ſeruiat ei tan
tum ꝙ ſeruitium ꝯpenſet cū ꝑcio. ꝛ poſtea eat
quo vult. ar. xxvi. q. i. De raptoribꝫ. Et hoc in-
tellige niſi cā pietatis emptus fuerit tūc n. non
tenetur ei reddere aliquid vel ſeruire. qꝛ qd̄ pro
pietate datur ꝓhibet ius ne repetat ꝛ ſic de iure
ꝓſumitur niſi ꝯtrariū fuerit ꝓteſtatus. Cōcor.
Hoſti. ꝛ Goff. Nō ſi nullus emptor ꝯpareat ſe
cundū Ber. nihilominꝰ erit liber ꝛ ꝑciū hortia-
tim q̄rat aut opas ꝓſtet. Si aūt plures ſūt q̄ vo-
lunt emere. tūc ſcd̄m Goff. ep̄s loci eliget magis
idoneum. ff. de actu. l. ſi plures vel ſi ſunt pares
epiſcopus gratificet cui vult. ar. extra de iure pa-
tro. Cum aūt. Idē Hoſti. ergo dic Hoſti. ꝓhi-
bitum ē ꝙ nullū mancipiū chriſtianū ſeruiat

iudeo. multo minus liberi xp̄iani nō d̄bent eis
ſeruire. niſi extra domum ut in laborādo terras
⁊ hu̇ᵒ. non autem intra domum. alias ſi ipſi xp̄ia
ni qui ſeruiūt iudeis in domo ut famuli nollent
diſcedere ab eis. debēt excōicari. vt extra eo. ti. Et
ſi iudeos. Et ſi iudei nollent illos dimittere pro
hibetur fidelibꝫ commertium cū eis. vt in. d. c. Et ſi
iudeos.

Capitulum quartum de Hereſi et de penis
hereticorum

De hereſi ſciendū

ſcdm̄ Pe. de tharan. in. iiij. Ad hoc
vt quis ꝓprie dicatur hereticus duo
requiruntᷣ. Primū eſt error in ratione ſcilicꝫ de
his que ſunt fidei. Secundū eſt quaſi cōplemē
tum. ſ. ptinacia ſeu obſtinatio in volūtate. vt. ſ. nō
ſolū eligat voluntarie aſſentire falſe doctrine. ſed
etiam ptinax eſt ad nō aſſentiendū veritati ſibi
manifeſtate. Unde quantum ad primū Aug. ſic diffi
nit hereſim. Hereticus eſt qui alicuius cōmodi
temporalis et maxime glorie principatuſqꝫ ſui
gratia falſas ac nouas opiniones gignit vel ſeq̄
tur. xxiiij. q. iij. Hereticus ⁊ intelligitᷣ de opinio
nibꝰ que ſunt cōtrarie fidei. Nam ſi quis habet
falſas opiniones in ph̄ia vel geometria. hic nō
dicetur hereticus ꝓut hereſis eſt ſpēs infidelita
tis ſcdm̄ Tho. ſe. ſe. q. xi. Ad fidem aūt ptinet ali
quid dupliciter. Uno mō directe ⁊ principaliter
ſicut articuli fidei. Alio modo indirecte ⁊ ſecun
dario ſicut ea ex quibus ſequitur corruptio ali
cuiuſ articuli ſicut dicere ꝙ aliquid cōtentū ī ſcri
ptura ſacra non ſit verum. quod eſt corruptio
articuli de ſpiritu ſancto. qui locutus eſt per
ꝓphetas. vel dicere qđ aliquod determiatū ab ec
cleſia in fide nō eſſet verū qđ eſſet corrūpere arti
culum illum. Sanctā ecclēiam catholicā ⁊ hmōi
circa vtraqꝫ ergo pōt eſſe hereſis. Quantū ad ſe
cundū. ſ. ꝙ aliquis voluntarie aſſentit errori hie
ro. ſic dicit. Hereſis grece ab electione dicitᷣ. eo
ꝙ vnuſquiſqꝫ eligit diſciplinā quā putat melio
rem. xxiiij. q. iij. hereſis. et intelligitᷣ in doctrina
fidei. Nam ſcdm̄ Tho. ſe. ſe. q. xi. ſicut qui rectā
fidem habet xp̄ianam voluntate ſua aſſentit xp̄o
et exinde his que vere ad eius doctrinā ptinent
ſic a rectitudine fidei chriſtiane dupliciter pōt a
liquis deuiare. Uno modo quia ipſi chriſto nō
vult aſſentire. et hic habet quaſi malā voluntatē
circa ipſum finē. et hoc ptinet ad ſpēm infidelita
tis iudeorū et paganorū. Alio mō qꝛ licet inten
dat chriſto aſſentire. tn̄ nō eligit ea que ſunt vere
a chriſto tradita ſed que ſibi ꝓpria mens ſugge
rit. ⁊ hoc ptinet ad hereſim ꝑ quā quis ꝓfitetur
fidem chriſti. ſed dogma eius corrūpit. Quantū
ad tertium. ſ. ptinaciam in voluntate dicit Aug
ꝙ in eccl̄ia chriſti morbidū aliquid prauūqꝫ qđ

ſapiunt ſi correcti vt ſanū rectūqꝫ ſapiāt reſiſtāt
cōtumaciter ſuaqꝫ peſtifera ⁊ morbida dogmata
emendare noluerint ſed defendere pſiſtūt here
tici ſunt. xxiiij. q. iij. Qui in eccl̄ia. Qui ergo erra
ret in materia fidei putans eccl̄iā ſic credere pa
tus corrigi ⁊ emendare cū audierit veritatē. non
cenſetur hereticus. Unde abbas Joachim quis
libellus eius quē fecit cōtra Petrū lombardū
fuerit dānatᵒ vt doctrina heretica. tn̄ qꝛ ſe ⁊ opa
ſeu ſcripta eius ſubmiſit correctioni eccl̄ie ipſe nō
fuit hereticus iudicatᵒ extra de ſum. tri. ⁊ fi. ca. c
Damnamꝰ. Et ad hoc facit qđ dicit Aug. Si q̄
ſuam ſn̄īam quamuis falſam atqꝫ pūerſam nō ptīa
ci animoſitate defendūt querūt aūt tanta ſollici
tudine veritatē pati corrigi cum inuenerit neq̄
quam ſunt īter hereticos d̄putādi. xxiiij. q. iij. Dixit
apoſtolus. Nota ḡ ſecūdum Tho. vbi ſupra ꝙ ſi
aliqui doc. eccl̄eſie diſſēſiſſe videntᷣ. hoc eſt vel de
illis circa que nil īter eſt ad fidē vtrū ſic vel aliter
teneatur vel in quibuſdā q̄ ⁊ ſi ptinebant ad fi
dē tn̄ adhuc nō erant ꝑ eccleſiam determinata
Poſtqꝫ eſſent auctoritate vniuerſalis eccl̄ie d̄termina
ta ſi quis tali ordinationi repugnaret ptinaci
ter hereticus cenſeretur. Que quidem auctori
tas principaliter reſidet in ſummo pontifice. vt
habetur. xxiiij. q. i. Quotiens Cōtra huius auc
toritatem nec Aug. nec Hie. nec alius doc. ſuā
ſn̄īam defendit vt. xxiiij. q. i. hec ē fides hec Tho
Et idem dicit in prima pte ꝙ in his q̄ nō ſunt d̄
terminata ꝑ eccl̄iā vbi ſunt varie opiniones do
ctoꝝ ſine preiudicio vel piculo hereſis pōt que
cūqꝫ illaꝝ priū teneri. Quod aūt dicitᷣ de hereti
cis. c. Dubius in fide ē infidelis. intelligitᷣ d̄ eo
qui ſponte vult dubitare. ſecus de illo qui aliqn̄
vacillat circa fidem ex temptatione ſed cū diſpli
centia rōnis ſcdm̄ Guil. Quod etiā dicit Hie.
ꝙ quicūqꝫ ſcripturā ſacram aliter intelligit quam
ſenſus ſpūſſancti efflagitat a quo inſpirata ē. he
reticus appellari pōt. xxiiij. q. iij. hereſis. Intelli
gendum eſt ſcdm̄ Tho. de tali expoſitione que ē cō
traria ei qđ eſt ꝑ ſpm̄ ſanctū reuelatū. Dicit eti
am idem Tho. ꝙ ſi quis erraret in his ad que ex
plicite nō tenetur credere. vt ſi crederet aliquis
Jacob fuiſſe patrem Abrahā. patus corrigi cū
audiret contrarium continere ſcripturā non re
putatur hereticus

In puniēdo aūt. §. i.

hereticos eccl̄ia vtitᷣ iuſticia ⁊ mīa. Et quantum ad
ſpūalia ſuffragia. i. collatōem ſacramētoꝝ pnīe
⁊ eucharīſtie quātū ex pte ſua ſemꝑ vtitᷣ mīa. qꝛ quo
tiēcunqꝫ relapſi admittit eos ad pnīam ⁊ eucha
riſtiā ſi cōuertantᷣ ad fidē. d̄ here. c. Sup. eo. li. vi
Quantū aūt ad tpalia. vt vitā dignitates. offi
cia et ſubſtantiā etiā eccl̄ia vtitᷣ mīa an̄ relapſū in
hereſim. Cum enim meruerint ꝑ ipſum lap

ſum per mortem corporalem excludi de mūdo. qꝛ
grauius eſt corrumpere fidem per quā eſt aīe vi/
ta q̄ʒ falſare pecuniam p q̄ʒ vite tpali ſubueniť.
Unde ſi falſarij pecunie. vel alij maleſactores
ſtatiʒ per ſeculares poteſtates iuſte morti tradū
tur multo magis heretici ſtatim cꝫ ď hereſi cōuin
cuntur poſſent iuſte occidi. Ex magna miſericoꝛ
dia ſi reuertuntur ad ſinceritatē fidei abiurātes
hereſim, p pmo lapſu parcitur eis. Et aliquando
etiam ſi clerici ſunt diſpenſatur cū eis ī officijs
plus et minus. Aliquando etiā in prioribꝰ dig
nitatibus precipue ad tollēdum ſcandalum. vt
xxiij. q. iiij. Ipſa pietas. Quod autē heretici ipſo
facto ſint excōmunicati ēt hoc fit ex ſnīa. qꝛ medici
nalis eſt excōmunicatio non eradicans vt dicitur
xxiij. q. iij. §. Aliud ē ẜ ſanās qꝛ ad hoc fit. vt ſpi/
ritus ſaluus fiat. vt dicitur. xi. q. iij. Audi. Sed
ſi heretici relabātur in hereſim quoad vitam et
bona temporalia exercet contra eos eccleſia ſeuerā
iuſticiam nullo modo in his parcens eis q̄ʒtun
cunq̄ʒ peniteant eo. ti. ad abolēdaʒ. Et hoc ratio/
nabiliter fit ſecūdum Tho. v. xi ſupra qꝛ per hoc
puidetur bono cōmuni. Nā ſi heretici reuerſi ſe/
pe reciperentur vt conſeruarentur in vita ⁊ alijs
tempalibꝫ bonis poſſet. hoc eſſe ī preiudiciū ſalu/
tis alioꝝ. tum qꝛ ſi relaberentur alios inficerent
tum etiā quia ſi ſine pena euaderēt. alij ſecuriꝰ
ī hereſim laberentur. Ex relapſu etiā ipſoꝝ pſu
mitur de inconſtantia eorū circa fideʒ. ⁊ ideo iu
ſte occidūtur. Un̄. Hiero. xxiij. q. iij. Reſecande
ſunt carnes putride. Scabioſa ouis a caulis re/
pellanda ne tota domus ⁊ maſſa ⁊ corpus ⁊ peco
ra ardeat corrūpatur putreſcat intereat. Arrius
in alexandria vna ſcintilla fuit. ſed quia nō ſtatiʒ
oppreſſus eſt totum orbem eius flamma popu/
lata eſt. hec ille.

Puniuntur hereti. §. II.

ci quadruplici pena ſecūdū. Rai. Primo quidē
excōicatione. quia omnis hereticus ſiue occultꝰ
ſiue manifeſtꝰ ē excōmunicatꝰ. ď qua excōmuni/
catiōe habes in. iiij. pte. ti. i. c. iiij. vbi plura dicūť
de iſta materia. Secūdo depoſitione. qꝛ ī diſtinc
te ſiue clericus ſiue laicus etiā ſi papa vel impe
rator ⁊ quilibet alius debet deponi ab omni dig
nitate. di. xl. Si papa ⁊ xxiiij. q. i. Qui ɔtra pa
cem. ⁊ omnibus officijs ⁊ beneficijs ſpoliari de/
bet ⁊ ſi clericus ſit debet degradari. Sed ⁊ vaſal
li dominoꝝ ſoluti ſūt a ďbito fidelitatiſ homagij
et totius obſequij ⁊ quocūq̄ʒ pacto quacūq̄ʒ fir
mitate vallato ſi ipſi domini incurrunt hereſim
eo. ti. c. ſi. Itē heretici cum fautoribus ⁊ defenſo
ribus ſuis ⁊ receptoribus ⁊ ipſoruʒ filij vſq̄ʒ ad
ſecundaʒ generationem per lineam paternā. per
lineam vero maternam. vſq̄ʒ ad primum gradū
ad nullū beneficiū. vł offm̄ eccleſiaſticū admit/
tātur al'ē irritū vt eo ti. Quicūq̄ʒ ⁊ c. Statutū
li. vi. Itē omnes viri eccl'iaſtici qui ad pces tali
um receperint dignitates ⁊ beneficia eccl'iaſtica
ſūt puati ⁊ ſi receperint ſc ēť nō debēnt ī poſterū
admitti ad alia vel ſimilia. d. c. Quicunq̄ʒ. Ter
tio rerum ablatione. qꝛ oīa bona eoruʒ ipo iure
ſunt ɔfiſcata. di. viij. Quo iure ⁊ xxiij. q. vij. c. i.
⁊ ſequenti. Sed execucio ipſius ɔfiſcationis vel
bonoꝝ occupatio non debet fieri per principes ſe
culares anteq̄ʒ p iudicem eccl'iaſticū ſnīa ſup eo/
dem crimine fuerit pmulgata eo. ti. c. Cū ſcdm
li. vi. Et q̄ʒuis ipſi heretici haberent filios catho
licos priuabuntur paterna hereditate in deteſta
tionem criminis. Inſup ⁊ ſi poſt mortem aliq̄s
declararetur hereticus qui in vita nō fuit decla/
ratus pn̄t bona eius occupari eo. ti. Accuſatꝰ li.
vi. Nota tn̄ cꝫ pp̄ter hereſim maritoꝝ nō ɔfiſcā/
tur dotes vxorum niſi pticipent in hereſi. Si aūt
reuerterentur ad fidem nō tamen eis reſtituūť.
filijs eorum bona ipſorum ſed omnia ipſo iure
ſunt confiſcata extra eo. ti. c. Uergentis. Quod ſi
aliter fieri non pt manu armata ſunt oīa bōa ab
eis auferenda. vt. xxiij. q. vij. c. i. Et vt dicit Rai.
et Hoſ. licet eccl'ia videatur dare generalem auc/
toritatem vt omnes expolient eos. tamē ſatis vi
detur tutum. vel non fiat niſi ſpeciali edicto vel
principis. vel eccleſie ne aliter videatur potiꝰ ex
cupiditate vel vltione q̄ʒ ex iuſticia et obedien/
tia pugnare. xxiij. q. i. quid culpatur et. q. ij. p to/
tum. Quarto puniuntur morte. Continuo eñi
poſt deprehenſionem erroris niſi ad fideʒ reuer/
ti velit et hereſim ſuam abiurare et ſatiſfactiōeʒ
exhibere ſi laicus eſt ſubito debet comburi. Cle/
ricus autem poſt ſolemnē degradationem relin
quitur curie ſeculari occidendus. Si aūt reuer/
tatur ad fidem detrudi debet in ppetuū carcereʒ
eodem ti. Excōmunicamus de rigore iuris. Mi
tius tamen agitur cū eis. Reuertentes autē ad
fidem debent abiurare ad arbitriuʒ epiſcopi ſui
hereſim ſuam et promittere per ſcripturaʒ cꝫ fir
miter tenebunt fidē catholicaʒ. vt i. q. vij. Quo
tiens. et de conſe. di. ij. Ego berēgarius et extra.
eo. ti. Ad abolendam

De pena quā in §. III.

currunt credentes receptatores fautores ⁊ defē/
ſores hereticorum. Primo quidem quilibet
talium excōmunicatus eſt ipſo facto. vt de ſen.
excom. Nouerit de qua excommunicatione ha/
bes infra in quarta parte ti. i. c. v. vbi etiā habes
plenam declarationem horum terminorum. q̄
ſcilicet dicantur credentes et alij predicti. Et
plenius in. ca. ſequenti. Secundo quilibet pdi/
toꝝ ſi nō ſatiſfecerit infra annum ex tunc ipſo
iure eſt infamis nec ad publica officia ſeu ɔſilia

nec ad eligendū aliq̄s ad bi⁹ nec ad teſtimoniū d3 admitti. nec pt̄ ꝯdere teſtamentū nec ad alic⁹ hereditatē ſucceſſione accedere. Nullus quoqȝ ei ſup quocūqȝ negotio ſed ipſe alijs cogit̄ r̄ndere. Si iudex ē eius ſnia ñ valz. Si aduocat⁹ ñ admittit̄ ad pᷓcinīū. Si tabellio nō valēt eius inſtrumēta. ⁊ ſic in ſimilib⁹. Si vero ſit cleric⁹ ab omni officio ⁊ bñficio d3 d̄poni. ⁊ ſi illi qui tales poſtq̄ȝ ab eccl̄ia fuerint denotati euitare ꝯtēpſerint d̄cēt excōicari ꝓbātur hec oīa eo. ti. Excōicamus. i. Itē oēs clerici qui talib⁹ exhiberēt eccleſiaſtica ſacramēta vel traderēt eccl̄iaſtice ſepulture aut elẏas vel oblatōes reciperēt. debent ꝑuari ſuo officio ad qḋ nūq̄ȝ reſtituūtur ſine indulto ſedis apoſtolice ſpeciali. Similiter ⁊ regulares quorū et ꝑuilegia ī illis locis nō ſeruētur eis vt d. ca. Excōicamus. Itē ipſi credētes heretici ſūt dicēdi eo. ti. Excōicamus. ij. Sepelientes ēt tales ſūt excōicati. de qua excōicatiōe hēs plene īfra ī iiij. pte. ti. i. ca. vi. Nota ēt ꝙ ſi aliq̄ dum in egritudine d̄cū berēt petierint hereticos ꝯſolatores. vt ab eis ſecūdū eorū ꝯſuetudinē ꝯſolatiōez reciperēt. ⁊ ſic deceſſerint. poſtmodū vero filij vł heredes volūt ꝓbare ꝙ ipſi defūcti ñ ſane mētis effecti ſuſceperint vel poſt ꝑditaz iam loquelā. vtruz debeāt audiri tales filij vel heredes. Ad ħ dicit̄ eo. ti. Filij. li. vi. ꝙ ſi tales d uz viuerēt erāt diffamati vel ſuſpecti de hereſi. vel ſi ꝯſtiterit ꝙ ipſi ſane mētis exiſtētes petierint cōſolatores hi⁹ heredes nō debēt audiri. Alioq̄ñ admitti pñt ad ꝓbanduz ñ ꝑ vxores filios vel famīliares aut aliq̄s de ſuis. ſed ꝑ teſtes fide dignos ⁊ fidei zelatores. Suſpectus de hereſi ⁊ ob hoc citatus ⁊ q2 nō cōparuit excōmunicatus. ſi excōicatiōem ꝑ annuz ſuſtinet. ex tūc velut heretic⁹ ē ꝯdēnādus. eo. ti. Cū ꝯtumacia li. vi. Cōtra xp̄ianos q̄ efficiūtur iudei vel redeūt ad iudaiſmū ēt ſi īfātes vel metu mortis fuerint baptizati ꝓcedēdum ē vt cōtra hereticos ⁊ eorū fautores. eo. ti. Contra li. vi.

De relapſis in he. §. IIII

reſim. Nota ꝙ tales poſt abiuratōez hereſis vel ēt ex eo ꝙ ſuſpecti de hoc poſtq̄ȝ ſe ad arbitrijs examinatiōem purgauerūt ſi deprehenſi fuerint iudicialiter recidiuaſſe ſine vlla audientia relinquūtur iudicio ſeculari puniēdi. Sed ſi in foro pñiali hoc fatētur nō pñt ꝑ hoc puniri. Accuſat⁹ āt de hereſi vel ſuſpectus vehemēti ſuſpitiōe qui hereſim in iudicio abiurauerit. ⁊ poſtea incurrit in ipſā relapſus cenſetur licet antea crimen ipſū nō fuerit plene ꝓbatū. Sed ſi leuis fuit ſuſpitio nō debet iudicari relapſus. Sed alias grauiter punire. eo. ti. Accuſatus libro ſexto. Itez qui in vna ſpecie hereſis ſeu ī vno articulo vł ſacramēto lapſ⁹ ē ⁊ poſtea abiurauit ſimpliciter hereſiz ſi poſtea erret in alio. relapſus eſt iudicādus. eo ti. Accuſatus. li. vi. Ille ḋ cuius lapſu ī hereſim ante abiurationem conſtiterat. vł nunc conſtat ſi poſtea hereticos deducat receptet vel aſſociet aut donet munera ſiue mittat vel fauorē impendat ꝙ accuſari nō poſſit iudicari debet relapſus eo. ti. Accuſatus. li. vi.

De inquiſitiōe he. §. V.

reſis. Nota ꝙ excommunicati ⁊ participes atq̄ȝ ſocij criminis ad teſtimoniū admittūtur preſertim in defectū aliarū probationū cōtra hereticos credentes fautores ⁊ defenſores eorū. ſi ex numero teſtiū aut perſonarū tam deponētium q̄ȝ contra quos deponitur q̄litate ⁊ alijs circūſtantijs nō falſa dicere preſummātur eo. t. In fidei. li. vi. Similiter admittuntur illi ſuper facto hereſis qui iurauerunt dicere veritatem tam de ſe q̄ȝ de alijs ⁊ eam celando periurauerunt ⁊ poſtea velīt corrigere dictum ſuum contra ſe ⁊ alios ſi manifeſtis indicijs apparuerit tales non leuitate aut odio aut peccūia ſed zelo fidei velle reuelare. eo ti. Accuſatus libro ſexto. Item preſidentes regimini alicuius loci licet ſint excōmunicati vel de facto nō de iure iuriſdictionem habeāt ad requiſitionem ordinariorum ipſorum vel delegatorū vel inquiſitorum poſſunt ⁊ debent contra hereticos credentes receptores fautores ⁊ defenſores eorum ſuū officiū exercere. et illi qui requirunt eos non incurrūt aliquam ſententiam. Tamen dictis preſidentib⁹ ꝓpter hoc in alijs nullū ius ē conceſſum vel ꝑmiſſuz eo. ti. P̄ſidentes li. vi. Statutum loci ꝑ qḋ impediretur negociū inquiſitōnis hereticorū nō valet. Et dñi tenentur exhibere et corrigere. eo. ti. Statutum li. vi. Sacerdotes qui inſtruūt hereticos de celanda veritate et huiuſmodi poſſunt et debent pena debita caſtigari. Religioſi etiam heretici ſunt graui⁹ alijs puniendi. eo. ti. Accuſatus li. vi. Inquiſitores in certis ꝓuincijs poſſunt ꝓcedere ſimul vel ſeparatim prout negocij vtilitas ſuadebit. eo. ti. vt officiū li. vi. Inquiſitores debent abſoluere volentem cōuerti. ⁊ iniungere eis penitentiam vt. dicto. c. In examinatione teſtium contra hereticos debent intereſſe due perſone religioſe. ⁊ ſi fieri poteſt per publicam perſonam conſcribi teſtium dicta. eodem titu. vt officiū. libro ſexto. Et religioſi qui fuerunt notorij. et alij quib⁹ iniūctum fuerit tenentur ad ſcribendū. vt in dicto. c. vt officium. Item inquiſitores ſi opus fuerit inuocare poſſunt auxiliuz brachij ſecularis. ⁊ cōtradictores ꝑ cenſuram eccleſiaſticam compellere nō obſtantib⁹ quibuſcūq̄ȝ ꝑuilegijs ꝯceſſis a quibuſcūq̄ȝ ꝑſonis vel religioſis vł vniuerſitatib⁹. nec ēt ꝯſtōne ḋ duab⁹ dietis. vt ī. d. c. vt officiū. li. vi. Itē ī negocio hereſis ꝓcedi pōt ſimplr̄ ⁊ ḋ plano. ⁊ ſi ꝑiculū eēt nō noīans accuſatorib⁹

vel teſtib9 publice niſi corã aliquib9 ꝓuidis ꝑci-
piendo eis de tenendo ſecretũ ⁊ hmõi. ſed ceſſan-
te periculo publicentur vt in alijs iudicijs .e.ti.
Statutũ li.vi. Eſt aũt dictis hereticis inhibita
appellatio eo.ti. vt inquiſitionis li.vi. Omnes
rectores locoꝝ requiſiti a dioceſanis vel eoꝝ vi-
carijs aut ab inquiſitorib9 tenenť iurare ſeruare
et obſeruari facere ꝯſtitões ꝯtra hereticos credẽ-
tes fautores receptatores et defenſores et eoꝝ fi-
lios et nepotes. et qui iurare noluerũ hẽť vt in-
famis et hereticoꝝ fautor. et de fide ſuſpect9. Nec
haberi debet ꝑ oño, nec ad aliqđ publicũ officiũ
admitti ſeu aſſumi vlterius. et ea que interiz vt
rector fecerit. nullã hñt firmitatẽ eo.ti. vt offici-
um li.vi. Inquiſitorib9 ꝯceſſum ẽ ꝯmittere ci-
tationes et denũciationes ſniaꝝ. Itẽ auctas ad
uocandi ꝑitos ⁊ clerũ ⁊ ꝑpłm loci. ꝓut viderint
expedire negocio fidei. Itẽ ꝓcedendi cõtra illos
q̃ in ꝓuincia eoꝝ cõmiſerint ꝑꝑm crimẽ hereſis ſi
ad aliã ſe tranſtulerint. Itẽ faciendi ſibi aſſigna-
ri a quibuſcunqꝫ libros in quibus eſſent aliq̃ ꝓ-
ceſſus cõtra hereticos ⁊ circa hereticos incarcera-
tos vna cũ ꝑlaris quib9 ſubſunt penã eoꝝ mu-
tandi vel mitigandi. Itẽ priuandi vel priuatos
nũciandi dignitatib9 ⁊ alijs beneficijs eccłaſticis
⁊ officijs publicis ⁊ honorib9 oẽs hereticos et
fautores. Sũt aũt dioceſani requirẽdi ⁊ de eoꝝ
cõſilio faciẽdũ niſi ipſi ſcienter talib9 cõtuliſſẽt
eo.ti. Ut cõmiſſi.li.vi. Cũ negociũ hereſis cõ-
mittiť alicui vel aliquib9 generaliť in certis lo-
cis, nõ admittiť epis eoꝝ auctas ordinaria ꝓce-
dendi vel ẽt delegata ſi eã hẽant. ⁊ vterqꝫ eoꝝ de
facto inquirere pñt cõiter vel diuiſim et ſi diui-
ſim ꝓcedant tenenť ſibi cõicare ꝓceſſus ꝑ vtroſ
qꝫ ſił ſnia ꝓferatur. niſi alter alteri deferat. Nõ
ſi in ſnia nõ cõcordant ad ſedẽ aplicã mittãt .ex.
eo.ꝑ h li.vi. Nõ ẽ vn9 ſine alio nõ pñt ad ſniaz
ꝓcedere vide expſſius infra .iii.c.ſe. Et intellige.
ꝙ poſt dictam cõicationẽ ꝓceſſuũ oꝫ fieri. qñ ni-
hil aliud reſtat agendũ niſi ꝙ ſnia ꝓmulgetur.
Quod ſi alter nõ poſſet cõmode ꝓcedere niſi vi-
ſis actis alteri9 tũc ſeł tñ cõicatio tribuat. vt in
extrauaganti Benedicti .xi. q̃ incipit. Ex eo. Itẽ
nota ꝙ tã epũs qꝫ inqſitor vnus ſine alio põt cita-
re et capere et dare cuſtodie vel cõpedib9 manci-
pare. Sꝫ deputare duro carceri. ⁊ q̃ magis ad pe-
nã qꝫ ad cuſtodiã videať. vel tormẽtis exponere
vel ad ſniam ꝓcedere nõ põt epũs ſine inqſitore
nec inquiſitor ſine epõ. aut ei9 ſup h delegato.
aut epali ſede vacãte delegato capituli ſi ſui. poſ
ſint ad inuicẽ copiã habere infra .viij. dies poſt-
qꝫ ſe reqſierint. pñt tñ quilibꝫ ꝑdictoꝝ cõmitte-
re alteri vices ſuas. et ꝑ litteras ſignificare ſuũ
cõſiliũ ⁊ cõſenſuz extra eo. Multoꝝ in cle. Qui-
libet carcer vel murus hereticoꝝ oꝫ eſſe cõis epo
et inquiſitori ⁊ oꝫ habere duos cuſtodes. vnum

quẽ volet epũs. ⁊ ei ꝓuidebit. alterũ quẽ volet in-
quiſitor et ei ꝓuidebit. ⁊ vterqꝫ eoꝝ põt habere
ſub ſe vnũ fidelẽ miſtrũ. ⁊ illi9 loci erũt due cla-
ues. quarum vnus cuſtodũ vnã. et alius aliã te-
nebit. et poterit officiũ miſtrandi incarceratis ꝯ-
mittere ſuo miſtro. et tenentur ꝑdicti cuſtodes
anteqꝫ exequanť officiũ coram eis a quibus aſſi-
gnantur iurare tactis ſacroſanctis euangelijs ꝙ
in cuſtodia omnem diligentiã quã poterũt ad-
hibebũt. ⁊ ꝙ alicubi incarceratoꝝ nihil loqueť
vnus niſi audiente alio. ⁊ ꝙ ipſis incarceratis fi-
deliter conferãt ꝓuiſionẽ quã ipſi recipiũt ex or-
dinatione cõmuni et qđ a parentib9 vel alijs ꝑſo-
nis cõfertur eiſdem niſi epi vł inquiſitoris vel
ſuoꝝ cõmiſſarioꝝ ordinatio refragať. ⁊ eo ſe mõ
iurabũt ꝑdicti cuſtodũ miniſtri. et corã eiſdẽ ex.
eodem. Multoꝝ in clementinis. Notorij inqui-
ſitoris corã epõ cũ inquiſitore vel ſubſtitutis ab
eis iurabunt ſuũ officiuz fideliter exercere. ⁊ idẽ
fiet ď alijs ꝑſonis ad dictũ officiũ neceſſarijs ex-
tra eo. Multorũ in clementinis. Nullu9 aũt in-
quiſitor põt ꝓcedere ꝯtra officialẽ aliquẽ vel nũ-
cium romane curie vt in extrauag. Jo. xxij. q̃ in-
cipit. Cũ frater. De excõmunicatione cõtra in-
quiſitores et eorũ vicarios in certis caſib9 hẽs i
iiij. pte .ti.i.c.vij. ⁊ .viij. De multis hereſib9 de-
terminatis per eccleſiam damnatis habes .xxiiij
q.iij.c. Quidã. et extra .e. excõmunicam9. et ď ſũ.
tri. ⁊ fi.ca.c.i.li.vi. ⁊ eo.ti. Ad nřm in cle.

Caplm quintũ de quadam remiſſione ⁊ ma-
teria hereſis.

SCiendũ quod cir-
ca ea que ſunt fidei vel etiã morum
quoꝝ noticia neceſſaria eſt ad ſalutẽ
iſta tria hñt ſe ꝑ ordinẽ. ſ. temerariũ. erroneũ. et
hereticũ. Nõ eñ omne quod eſt temerariũ ẽ er-
roneũ. Nec omne qđ eſt erroneũ eſt temerariuz
⁊ hereticũ. Sꝫ ecõtra qđ eſt erroneũ eſt temera-
rium. Et qđ ẽ hereticũ eſt erroneũ ⁊ temerariũ.
Temerariũ ergo in hmõi eſt aſſerere tanqꝫ cer-
tũ illud quod nõ põt rõne vel auctoritate ꝓbari
efficaciter. Sicut aſſerere ꝙ mũdus terminetur
poſt centum vel ducentos annos. qꝫuis enĩ hoc
poſſit eſſe. tamen verum hoc aſſerere tanqꝫ certũ
eſt temerarium. quia ad hoc nec autoritas nec ra-
tio efficax habetur. Erroneum autem addit ſu-
per temerarium falſitatẽ. quia errare eſt recede-
re a via recta. Et quia habere veritatem in tali-
bus ꝑtinet ad viam ducentẽ ad beatitudinẽ om-
nis autem falſa aſſertio recedit a rectitudine ve-
ritatis ideo falſa aſſertio in talibus vocatur error
Sicut erroneum eſt dicere ꝙ chriſtus fuerit hõ
in triduo ſepulture ſue quod tñ magr ſniaꝝ aſſe-
rit in tercio ſniaꝝ. Hereticũ aũt addit ſuper erro-
rẽ ſimplicẽ ꝙ talitas ſit notoria. ⁊ ꝙ tali falſitati

adhereat ꝑtinaciter. Nō n. oīs error ē heresis. A
lioquin nō diceret Aug. Errare potero hereticꝰ
nō ero. Nō solū errauerūt ſ ꝑtinaciter erroribꝫ
adheſerūt omnes illi d̄ quibꝫ habet. xxiiij. q. iij. c.
penl'. Et iō oēs ꝓ hereticis habentur. Ad cuiꝰ e-
uidentiā eſt ſciendū ꝙ ad hoc ꝙ aliquis ſit ꝓprie
hereticus qnqꝫ requirunt. Primū ē vt ſit error
in rōne. Scōm ē ꝙ error ille ſit circa ea q̄ ſunt
fidei vel ꝯtra veritatē determiatōis eccīe in his
q̄ ꝑtinent ad fidē vel bonos mores. ⁊ neceſſaria
ad ꝯſecutōꝫ vite eterne. Tertiū eſt ꝙ error talis
ſit in illo q̄ catholicā fidē ꝓfeſſus eſt. al' eēt iudeꝰ
vel paganꝰ nō hereticꝰ. Quartū ē ꝙ talis error ī
eo q̄ fidē ſuſcepit ſit taliter ꝙ aliquā veritatē de
xp̄o ꝯfiteat ꝑtinentē ad hūanitatē vl' diuinitatē
alꝰ ſi totū diſcrederet apoſtata eēt. Quintū ē vt
talē errorē ꝑtinaci volūtate ⁊ obſtiata eligat ⁊ ſe
quatur.

Quantū ad primū. §. I.

I. ꝙ requirit error in rōne ad h̄ vt q̄s ſit hereticꝰ
pꝫ ex h̄. q2 dicit Aug. Hereticꝰ ē q̄ falſas opīoes
gignit vl' ſequit. Et rō hꝰ eſt. q2 hereſis ē ſpēs ī
fidelitatis. Sꝫ infidelitas ē in ītellectu ſubiecti
ue. ſicut ⁊ fides ſibi ꝯtraria. Vn̄ factū ſine erro
re nūqꝫ facit hoīeꝫ hereticū. vtputa ſi q̄s fornica
tur aut mechat lꝫ agat ꝯtra veritatē q̄ dicit. Nō
mechaberis ex hoc nō eſt hereticꝰ niſi credat vel
opinet fornicari eſſe licitū. Et rō ē q2 qñcunqꝫ a
liqua requirunt ad ꝯſtōem neceſſario deficiente
altero eorū īpoſſibile ē illud eē. q2 dato oppoſito
ꝙ ſine illo poſſit eē iaꝫ nō neceſſario requiret ad
ꝯſtitutionē illiꝰ. ſicut q2 ad ꝯſtōem domꝰ neceſſa
rio requirit fundamentū paries ⁊ tectū iō alte-
ro deficiente nō pōt eſſe domus. Sic ḡ ad here-
ſim ꝯſtituendā reqrit error ī intellectu nccīo. nl'
lū factū abſolute ſine errore in ītellectu facit he-
reticū. Et ꝓpter hoc dico ꝙ baptizare imagines.
adorare demones eis thurificare. ꝯculcare corpꝰ
xp̄i in luto ⁊ oīa hmōi q̄ ſunt valde horrēda pec
cata niſi ſit error in intellectu nō faciūt hoīeꝫ he
reticū. Et ideo ſi q̄s facit iſta. vtputa baptizare
imaginē nō male ſentiēs d̄ ſacro baptiſmi nec d̄
eius effectu. nec credēs iſtū baptiſmū eē aliqueꝫ
nec habere effectum ex vi ſua. lꝫ facit h̄ ꝓpter ali
quē finē faciliꝰ aſſequendū a demone cui querit
ꝓpter h̄ ꝯplacere. ita ꝙ aliquo pacto īplicito vel
expꝰſſo illud agat vt demon ſibi vel alicui faciat
qđ petit. ſm̄ ꝙ caracteribꝫ et figurꝫ ſm̄ artes ma
gicas ab hoībꝫ demones pacto expꝰſſo. vl' tacito ī
uocant ad deſideria eoꝝ explenda dūmō nō pe-
tant a demone aliquid qđ ſit ſupra facultatē eiꝰ
nec q̄ꝫtum ad potentiā nec q̄ꝫtū ad cognitionem
ſic. ſ. ꝙ nō male ſentiat de ꝑtāte aut cognitōne de
monis. Sicut eēnt illi qui crederent. vel ꝙ de-
mon poſſit neceſſitrare liberū arbitriū hoīs vel

mulieris. vel illi qui crederēt ꝙ demon oīo ex ta
li pacto et in omnē euentū quantūcūqꝫ a deo ñ
ꝑmiſſus poſſet facere qđ petūt vel qui crederent
ꝙ poſſet ſcire determinate alterā ꝑtem futuri cō
tingentis. vel effectū aliquē facere qui eſt ꝓprius
ſoli deo. Tales enim nō eſt dubiū ꝙ haberēt er-
roreꝫ in intellectu. ⁊ male de poteſtate demonis
ſentirent. ⁊ per ꝯſequens ſuppoſitis aliīs condi-
tionibꝫ que requirunt ad hereſim eſſent hereti-
ci. Sed ſi ex cauſis p̄dictis facerent nō male ſen
tientes de baptiſmo ⁊ aliīs p̄dictis et ſi ꝑccarēt
grauiſſime nō tamē eſſent heretici. Et rō ē quia
non male ſentiunt de ſacramēto licet eo male ⁊
ſacrilege vtantur. Unde ſunt magis ſortilegi.
q̄ꝫ heretici. Et eodem mō de adorantibꝫ demo-
nem et ſacrificantibꝫ ei. quia ſi hoc faciūt creden
tes diuinitatē eſſe in demone vl' credētes ꝙ cultꝰ
latrie ſit ei exhibendus. vl' ꝙ oīo ex exhibitōne ta
lis cultus aſſequantur qđ requirunt a diabolo.
non obſtante dei ꝓhibitione tales eſſent hereti
ci. Sed ſi hoc faciūt nō iſta ſentientes de demo
ne. ſ vt aliquo pacto cū demone ꝑ iſta facilius
exequantur ab ipſo quod intendunt. tales non
ſunt heretici ex natura rei licet grauiter peccent
Non obſtat ꝙ ſcōm iura ſimoniacꝰ dicitur he-
reticus. vt. i. q. i. Quiſquis per pecuniam et ta-
men non habet errorē in intellectu. Nam ſimo-
niacus non eſt hereticus ꝓprie ſed large dicit he
reticus ꝓpter quandam ſimilitudinē quia ex q̄
vendit vel emit ſacra. ita agit ac ſi eſtimaret do-
nū gratie pecuniaꝫ poſſet poſſideri ſecūdū Tho.
Sed nō hoc eſtimando ſicut cōmuniter accidit
non eſt hereticus. quia non hoc credit ſcilicꝫ do
nū gratie poſſe pecunia poſſideri ſed bene veruꝫ
eſſet ſi hoc crederet. Itē nō ob. quod dicit de
hereticis quicunqꝫ. ⁊ c. Accuſatus libro ſexto v
bi dicitur ꝙ adorans hereticum eſt hereticus.
Sed grauius peccat qui adorat demonē q̄ꝫ qui
adorat hereticum ergo ⁊c̄. Nam adorans he-
reticum eſt tunc hereticus ſi adoret ipſum cre-
dens eſſe adorandum. Si aūt adoret ipm̄ ꝓpter
aliquod cōmodū tp̄ale ſine aliquo errore fidei ī
intellectu nō eſt ꝓprie hereticus ſed iuris fictōe
vel p̄ſumptione ſeu ſimilitudinarie quia agit ſi
cut ſi male ſentiret de fide ſicut ille quē adorat.
Item ſi arguatur in contrarium. ſic. Qui iudi
candus eſt vt hereticus videtur eſſe hereticꝰ q2
iudicium debet ſequi rei veritateꝫ. Sed talis iu
dicandus eſt vt hereticus. Nam eccīa non po-
teſt iudicare niſi de his que patent. Occultoruꝫ
enim cognitor eſt deus ⁊ iudex di. xxxij. Erube-
ſcant. Sꝫ ea q̄ ſunt in intellectu nō poſſunt pate
re niſi ex factis extrinſecis viſis vel ꝓbatis ergo
talis faciens talia facta eſt iudicandus hereticꝰ.
Preterea impoſſibile videtur ꝙ aliquis faciat
talia. ſ. ꝯculcando corpus xp̄i et huius niſi male

ſentiat de corpe xp̃i ꝓbaꝛ hoc. qꝛ īpoſſibile ē ma/litiam eē in volũtate quin ſit error in intellectu. Nã ſcd̃m ph̃m oĩs malꝰ eſt ignorãs ſeu errans. Cũ g̃ talia facientes hẽant malitiã in volũtate g̃ hñt ꝛ errorẽ in intellectu. Rñdeꝛ ad iſta. Ad pri mũ. Duplex ē iudiciũ dei q̃ videt interiora hoĩm qui nõ pñt iudicare de interioribꝰ niſi ꝑ exterio ra. Nõ ille q̃ iudicaꝛ vt hereticꝰ iudicio dei ē de hereticꝰ ex natura rei. Deꝰ .n. nullũ iudicat here ticũ niſi hñtē errorẽ fidei in intellectu. Sꝫ ille qui iudicaꝛ hereticꝰ iudicio hoĩm nõ oꝫ qꝺ̃ ſit he reticuſ ex natura rei. ſꝫ qꝺ̃ fecerit tale factũ ꝑ qꝺ̃ appareat male ſentire d̃ fide ꝛ ꝑ ꝯñs iuꝛ. p̃ſump tione hereticus reputaꝛ. Et ſi q̃raꝛ ſi eccia hꝫ ſta tim iudicare tales q̃ ſic adorãt demones vl̃ bap/tizant imagines hereticos ꝛ punire ſicut hereti cos. Rñdeo. Iſtud magis ꝑtinet ad canoniſtas q̄ꝫ ad theologos. Cũ p̃mo iudicio ſub correctio ne ſedis aplĩce dicendũ qꝺ̃ nõ quantũ ē ex natu ra rei quicq̃d ſit iuris p̃ſumptõe. Et rõ põt eē iſta qꝛ q̃ñcũqꝫ aliq̃s effectꝰ dependere põt ex dupli ci cã. nũq̄ꝫ ex natura rei ex illo effectu põt iudicare ꝓciſe altera cã. Cũ igiꝛ iſte effectꝰ q̃ ē adorare de/monẽ vl̃ baptizare imaginẽ põt ꝓcedere ex du/plici cã. ſ. vel credo demonẽ adorandũ et imagi/nẽ capacẽ ſacramẽtalis effectꝰ. vl̃ qꝛ aliq̃ pacto fa cto cũ demone tacito vel exp̃ſſo h̃ facio vt facilꝰ obtineã qꝺ̃ volo a demone in his q̃ nõ ſunt ſup̃ facultatẽ ſuã nõ debeo ſtatĩ iudicare ex tali effec/tu ꝓciſe alterã cãm. ſ. ꝙ h̃ faciat male ſentiens d̃ fide. Et iõ qñ ꝯſtat d̃ hmõi effectu. vlteriꝰ inq̃/rendũ ē d̃ cã. ꝛ ſi ex errore ꝛ ꝑuerſitate fidei h̃ fa ciat iudicandꝰ ē hereticꝰ. Si ex alia cã. iudican/dus ſortilegꝰ ꝛ viliſſimꝰ pctõꝛ. Sꝫ dices qũo ec/cleſia iudicabit aliquẽ hereticũ ſi ex facto ſtatim nõ põt iudicare cũ interiora videre nõ poſſit. rñ/deo. Hereticꝰ cognoſciꝛ ꝑ actus ꝛ diſtinctos ha bitus ꝑ diſtinctos actꝰ. Sicut hitus fidei ꝯgno/ſcitur ꝑ actũ fidei q̃ ē credere ꝛ ꝯfiteri ea q̃ ſũt fi dei. ꝛ habitꝰ caſtitatis ꝑ caſte viuere. Sic eccia põt iudicare aliquẽ hereticũ ĩquirẽdo ſi hꝫ actũ diſcredendi ſeu male ſentiendi de aliq̃ arti. fidei Itẽ ꝛ ſi aliquẽ inſtruxit publice. vel oculte d̃ op poſito articuloꝝ fidei. ꝛ aliis modis ꝓciſe tamẽ ex cã adorationiſ demonis iudicare nõ põt ex na tura rei eſſe hereticũ aliquẽ niſi priꝰ inueſtiga/ta cã adorationiſ et inuento ꝙ h̃ fecerit credens aliqꝺ̃ diuinũ eē in eo. al̃ſi hoc feciſſet nõ ꝓpter h̃ ſꝫ vt pacto illo facto cũ demone aliq̃d ab eo ꝯſe/queretur ꝛ iudicareꝛ hereticꝰ cũ tñ ſit ſortilegꝰ. nõ diſtingueret ſortilegiũ ab hereſi cũ tñ ſint di uerſe ſpẽs pctõꝝ. Nõ g̃ ex natura rei talis iudi/candus eſt hereticus et ſi iuris p̃ſumptõe ſcd̃m gloſatores iuris iudicetur. Poſſet tñ eccia ſta/tuere valde rõnabiliter ꝙ talia faciẽtes. ſ. adorã/tes demones vel imagines baptizantes. ꝛ huiꝰ ꝛ ſi nõ hẽrent errorẽ fidei ĩ intellectu vt hereti/ci punirenꝛ. vꝫ ꝑ ãt h̃ ſit ſtatutũ ꝑ aliq̃ iura noue rũt canoniſte. Ad ſcd̃m. Rñdeo ꝙ nõ ē impoſ/ſibile ꝙ aliq̃s ꝯculcet corpꝰ xp̃i abſq̄ꝫ hoc. ꝙ ma le ſentiat vel ꝑuerſitatẽ fidei habeat d̃ corpe chri ſti. qꝛ põt hoc facere ſciens ſe peccare ꝛ credẽs fir miter ibi eſſe corpꝰ xp̃i. ꝛ ꝓpter h̃ vt placeat de/moni. ꝛ facilꝰ obtineat qꝺ̃ vult ab eo. Et lꝫ oĩs malus erret. nõ tñ errore intellectꝰ q̃ eſt hereſis. Sꝫ errans male ſentiens de his q̃ ſũt fidei. Se/cundũ quod requiriꝛ ad hereſim eſt ꝙ error ſit circa ea que ſunt fidei. vl̃ cõtra veritatẽ determi/natiõis eccĩe in his q̃ ꝑtinẽt ad fidẽ ꝛ bonos mo res ꝛ neceſſaria ad ꝯſecutionẽ vite eterne. Si eñ error ſit d̃ his q̃ nõ ꝑtinẽt ad fidẽ puta ꝙ credat q̃s ſolẽ nõ eē maiorẽ terra ꝛ hmõi nõ eſt ꝑiculo. ſus error. Error ꝯtra ſacrã ſcripturã ꝯtra articu los fidei. ꝯtra determinationem eccĩe in his q̃ ꝑ/tinent ad fidẽ vel bonos mores ē hereſis ar. xxiiij. q. i. Hec eſt fides. Item determiatio dubioꝝ circa fidẽ ꝑtinet principaliter ad eccĩaꝫ ꝛ ꝓcipue ad pontificẽ summũ chriſti vicariũ. Petri ſuc/ceſſorẽ vt ex pſſe d̃r. xxiiij. q. i. Quotiens. Et ꝯtra auctoritatẽ eccĩe nullus doctor vel ſanctꝰ ſuã ſen tentiam defendit ſm̃ Tho. nec Hieronimꝰ nec Augu. nec alius. Sicut ergo aſſerens ꝑtinaciter ꝯtra fidẽ eſt hereticꝰ. Ita ꝛ ꝯtra determinationẽ eccleſie in his que pertinent ad fidem et neceſſa ria ad ſalutem pertinaciter aſſerens eſt hereticꝰ Ipſa enim eccleſia nunq̄ꝫ erraſſe in fide proba/tur. vt dicitur. xxiiij. q. i. c. Arrecta. ꝛ aliis. c. Si/gnanter autem dicitur. quia aſſerens contra de/terminationem eccleſie non ſimpliciter ſed in his duntaxat que pertinent ad fidem et ſalutẽ eſt hereticus. Nam in aliis contrariũ ſentiens non eſt hereticus. ſicut ius nõ poteſt ſeparari ab vſu in rebus vſu conſumptibilibus. quod deter minauit et declarauit. Ioannes. xxii. in extraua. Ad conditorẽ. Vbi dicit contradicentes huic ſẽ tentie eſſe contumaces et rebelles eccleſie nõ he/reticos. Tertium quod requiritur ad hereſim ē ꝙ error ſit in illo qui catholicam veritatem eſt profeſſus. Si quis enim nunq̄ꝫ eſſꝫ profeſſus fi dem chriſtianã et male ſentiret de fide non eſſꝫ proprie hereticus. ſed ſimpliciter infidelis vt iu deus et gentilis qui foris ſunt. Vnde dicit Au/guſti. de ciui. dei ꝙ videns diabolus genus hu/manuꝫ a cultura demonũ liberari hereticos mo uit qui ſub vocabulo xp̃iano doctrine reſiſterent xp̃iane. Oportet ergo ꝙ error ſit in illo qui ĩ ba ptiſmo ſuſcepit fidem chriſtianam ad hoc vt ſit hereticus. Quartum quod requiritur eſt ꝙ ſit in eo qui fidẽ ſuſcepit taliter error circa fideꝫ ꝙ aliquã veritatem de xp̃o confiteatur pertinen tẽ ad diuinitatem vel humanitatẽ. Si eñ nullã veritatẽ penitus de xp̃o confitereꝛ magis ꝓprie

apoſtata q̄ȝ heretic⁹ cenſeret. Et ſignant̄ dico ꝓ-
prie qꝛ large accipiẽdo ẽt heretic⁹ dici pōt ⁊ gra-
ui⁹ peccat q̄ȝ heretic⁹. ⁊ graui⁹ eēt puniẽd⁹ ſi gra
uius puniri poſſet. Heretic⁹. n. aliquā veritatē
d' xp̄o ꝯfitet̄. Apoſtata a fide nō. ſicut Julian⁹ a
poſtata. ⁊ ſic p̄nt diſtingui heretic⁹ ⁊ apoſtata. lȝ
aliq̄n vnū ſumat̄ ꝓ alio. Quintū qd̄ requirit̄ ē
vt quis talē errorē firmata volūtate ⁊ obſtīata e-
ligat ⁊ ptinaciter ſequat̄ opīoes. Vñ ſc̄m Hie.
Hereſis ab electōe eſt dicta. Et iō ſcd̄m Aug. n̄
qui falſas opiniones gignit vl' ſequit̄. ſ; q̄ ptina
citer defendit heretic⁹ ē cenſend⁹. vñ ſi q̄s nō pti
naci malicia ſentiret aliq̄d ꝯtra fidē ſ; iguorātia
patus corrigi ſi qd̄ ſentit falſuȝ oñderet̄ ſibi eſſe
ꝯtra fidē vl' ſacrā ſcripturā vel determiatōȝ eccīe
talis nō eēt heretic⁹ h' dicit Aug. xxiiij. q. iij. Dixit
apl's. Et iō ipſe Aug. dicebat. Errare potero. ſed
heretic⁹ nō ero. qꝛ. ſ. erat patus corrigi cū ſibi fu
iſſet oſtenſus error. Et ideo ꝯſtat ꝙ quotidie in-
ter doctores circa diuina ſūt varie opiniones ⁊ a
liq̄n ꝯtradictorie. ita qd̄ neceſſe ē alterā eſſe falſā
⁊ tñ nulla eaꝝ reputat̄ falſa donec ꝑ eccīam alte-
ra pӡ fuerit determiāta. ar. xxiiij. q. iij. Qui in ec
cleſia. Sciendū tñ ꝙ ptinacia nō eſt tm̄ iudican
da in exteriori actu vtputa ꝙ ille ſolus reputet̄
ptinax in errore q̄ verbis aut ſcriptura monitus
reſiſtit. imo etiā videtur ille ptinax q̄ ꝯtra ꝑdica
tam ī eccīa veritatē lateter diu ꝑſiſtit. vel vſq; ad
mortem ꝑdurat. qꝛ talis nō videt̄ ꝑ ignorantiaȝ
ſed ꝑ obſtinatā maliciā in tali errore tanto tp̄e
ꝑſeueraſſe. et iō eccīa tales ꝑſumit hereticos. Et
ex his pȝ ꝙ opinio fraticelloꝝ dicentiū xp̄um ⁊
ap̄los nō habuiſſe aliq̄d etiā in cōi q̄ȝtū ad ius ⁊
dñium eſt heretica vt clare dicit Jo. xxij. in extra
uaganti. Cū inter nōnullos. Certū eſt. n. ꝙ xp̄s
⁊ apl'i habuerūt aliq̄d quantū ad vſū facti. ⁊ op
poſitum ptinaciter aſſerere eſt hereticū qꝛ dire-
cte ꝯtra ſacrā ſcripturā. Certū ē etiā ꝙ nūc aſſere
re ptinaciter ꝙ in reb⁹ q̄s habuerūt xp̄us ⁊ apl'i
habuerūt vſuȝ facti denudatū omni iure ē here-
ticū. alioquin fuiſſet vſ⁹ nō iuſt⁹. Qd̄ pȝ ſic. qꝛ
aſſerere ptinaciter ꝯtra determinatōȝ eccīe ī his
q̄ ad fidem. ⁊ salutē ptinent ē hereticū vt ſupra
dictū ē. ſ; hodie ꝑ eccīam eſt determiatū ꝙ xp̄s ⁊
apl'i in reb⁹ q̄s habuerūt nō potuerūt vſū nudū
facti habere denudatū oī iure. alioq̄n fuiſſet nō
iuſt⁹. qd̄ de xp̄o ⁊ apl'is nephas ē dicere. ergo patet
nūc illā opīonē eē hereticā. Sȝ dubiū ē an iſta
aſſertio qd̄ xp̄s ⁊ apl'i nihil habuerūt in cōi q̄ȝtū
ad iuſtū dñiuȝ an̄ determiatione eccīe eēt hereti
cū. Poſſet ei videri ꝙ nō. tū qꝛ dñs noſter. ſ. Jo
an. xxij. dicit in dicta ꝯſtōne. Deinceps habeat̄
heretica dicta opinio ergo videt̄ ſupponere qd̄ ante
nō erat. tum quia iſtud non erat contra aliqd̄ ꝯ
tentū exꝑſſe in ſacra ſcriptura nec ꝯtra determi
natione ecleſie imo prima facie determiatio ec-
cleſie videbat̄ magis ad hoc declinare in decreta
li Exijt de ver. ſig. li. vi. Tuȝ qꝛ licet hoc poſſȝ de
duci ex ſcriptura aſſumendo vnam ꝑpoſitionem
que videbat̄ euidens. ſ. ꝙ vſus denudatus omī
iure eſt vſus nō iuſtus. et aliam ꝑpoſitionem q̄
habetur in ſcriptura. ſ. ꝙ ipi habuerunt iuſtuȝ
vſum. Tñ ꝯcluſio. ſ. ꝙ haberent ius et dñiuȝ nō
negabatur ꝑpter ꝑpoſitionē ꝯtentam in ſcriptu-
ra ſed ꝑpter aliam propoſitionē quā reputabant
falſam que non habetur ita clare ex ſcriptura. ſ.
ꝙ vſus denudatus omni iure ſit non iuſtus. Et
iō ſicut negare iſtaȝ nō videbat̄ hereticū. ſic nec
negare illam que ſequebat̄ ex ea videbatur. here
ticum ante determiationē eccīe. Quicquid autē
ſit de hoc certum eſt ꝙ nunc eſt hereticū. Et qd̄
ſemꝑ illud fuit falſum. ſ. qd̄ xp̄s et apl'i nihil ha
buerunt etiam in cōmuni q̄ȝtum ad ius ⁊ dñi-
um. Circa illam conſtitutionē Exijt de ver. ſig.
li. vi. que fuit Nicolai pape qua dicit̄ qd̄ expro-
priatio oīm rerum in cōmuni et in particulari
ꝑpter deū eſt ſancta ⁊ meritoria. ⁊ qd̄ xp̄s ⁊ apl'i
nil habuerunt in cōmuni q̄ȝtum ad dominiuȝ
Dicunt aliqui qd̄ ipſa eſt reuocata ꝑ ipſam ex-
trauagantē. Joa. xxij. que incipit. Quia nonnū
q̄ȝ. et ideo argumentū ſumptū ab illa decretali
Exijt. in ꝯtrariū non ꝯcludit. Verū eſt qd̄ aliq̄
decretalis pōt dici reuocata dupliciter. Uno mo
do tanquā falſa ſicut quando determinatur ex-
preſſe eſſe falſum qd̄ in illa decretali ꝯtinebatur
Et ſic dicunt ꝙ illa decretalis exijt nō eſt reuo-
cata ꝑ illaȝ Joa. xxij. Quia nonnūq̄ȝ. Alio mō
poteſt dici reuocata qꝛ dubia ſcilicet contenta in
illa ſub dubio reuocantur et ſic dicūt qd̄ fuit re-
uocata. quod declarant ſic. Jlla decretalis dicit̄
reuocata tanq̄ȝ dubia circa quā ⁊ contenta in ea
contingit contraria opinari. Sed ſic ē de illa de
cretali exijt. vt patet per cōſiȝ. Quia nō nūq̄ȝ. er-
go eſt tanquam dubia reuocata et per cōſequēs
eius auctoritati nō eſt neceſſario ſtandum. Sȝ
iſta reſponſio non euadit difficultatem rationiſ
que inde elicitur. poſito enim ꝙ ſit reuocata ſi-
ue tanquā dubia ſiue tanquam falſa qd̄ forte nō
eſt veruȝ ſimpliciter. adhuc tñ remanet difficul
tas. ſcȝ quod eccīa aliquando diffinivit in fide
⁊ morib⁹ aliqua eſſe vera. et poſtea diffiniuit op
poſitum et per conſequens eccleſia aliquando
errauit et alios errare fecit. Nec ꝑ conſequens
ſemꝑ fuit virgo īmaculata et ſine ruga. qd̄ videt̄
abſurdū. Et iō rñdetur aliter ad. c. exijt. quia ſi-
cut dicitur extra de bap. et eius effec. c. Maiores
q̄n occurrit aliquod dubiū in articulis fidei vl' ī
ſcriptura ſacra. licet declaratio magiſtralis poſſit ꝑ
tinere ad doctores. tamen declaratio et determia
tio auctoritatiua et finalis cui omnes habent ac
quieſcere ptinet ad dominum papam quod cla
re demonſtratum eſt. Actuū. xv. vbi orta diſſen-

ſione vtrū legalia deberēt ſuari cū euāgelio ꝯſu
luerunt Pe. ⁊ alios apl'os q̄ erant in Hieruſa
lem. ⁊ Pe. ſicut pꝛīceps aploꝝ decreuit legalia n̄
eſſe ſuanda. Nec obſtat ꝙ ibidē dicit. Ego iudi
co nō inquietari eos. ⁊c. qꝛ Pe. pꝛimo decreuit.
poſtmodū Jacobꝰ ſicut loci illiꝰ epūs ad oſtden/
dum ꝙ Pe. ibi ſicut et in tota eccl'ia iuriſdictōnē
oꝛdinariā hēbat. Jacobꝰ aūt in illo loco nō qui/
dem eq̄lē ſꝫ ſuboꝛdinatā. qꝛ illa erat ſub illa Pe
tri ⁊ ſucceſſoꝝ eius. Alij aūt apl'i ibi iuriſdictio
nem nō habebant. Itē certū ē ꝙ ſnīa Jacobi n̄
potuit artare extra termīos ſue iuriſdictōis ſicut
ſnīa viniꝰ epi nō ligat hoīes in altera dioceſi ma/
nentes. Sꝫ illa ſnīa Petri obligauit vniuerſos
ꝑ totū mundū ꝯſtitutos. q̄ ſnīa fuit in toto oꝛbe
vniuerſaliter p̄ſidentis. Ille aūt erat ſolꝰ Pe.
q̄re. ⁊c. Si ergo cū occurrit dubia circa ſacrā ſcri
pturam vel articulos fidei. declaratio ⁊ determi
natio ad dnm papā ptinet. Multo fortiꝰ cū du/
bia occurrūt circa intellectū alicuiꝰ ꝯſtitutōis ꝑ
ipſuꝫ vel p̄deceſſoꝛē ſuū edite. declaratio ⁊ deter
miatio ptinet ad ipm. Et h̄ exp̄ſſe dicit Gra. ij.
q. i. §. Ex his oībꝰ. vꝫ. Ille ſolus hꝫ ptātēꝫ inter/
pretandi canones q̄ hꝫ ius ꝯdendi. Cū glo. Mō
circa dicta illiꝰ ꝯſtitutionis Exiit ꝯtingebat du/
bitari de paupꝑtate xp̄i ⁊ aploꝝ. Et iō Joan. xxij.
⁊ rei veritatē et verū intellectū illiꝰ ꝯſtōis voluit
declarare. Et iō q̄tū ad h̄ nō ꝯtradicit illi ꝯſtōi.
Exiit. ſed declarat. Cū g̃ dꝛ ꝙ in illa decre. diffini
tur ꝙ xp̄s et apl'i nō habuerūt nec in ꝓpꝛio nec ī
cōi aliq̄d q̄tū ad dn̄ium. Dico ꝙ nō eſt veꝝ ſim
pliciter. vl' ſi alicubi h̄ diceret intelligendū eſſet
q̄tū ad bona īmobilia. Et h̄ videt dicere tex. Lu
ce. ix. cū dꝛ. Filius hoīs nō hꝫ vbi caput ſuū recli
net. xp̄s. n. et apl'i nō habuerūt domū agrū vl' p̄
dia. ſed bene eoꝝ p̄cia. Et credo ꝙ iſta glo. ſit ita
bona ſicut illa quā dant doctoꝛes cōiter ſup ver/
bo illius ꝯſtitutionis. extra de ſta. mo. Cū ad mo
naſteriū ꝙ. ſ. ꝯtra caſtitatē vl' paupꝑtatē monacho
rū papa nō pōt diſpenſare. nō pōt. i. nō debet. ſic
multi ſolennes doctoꝛes gloſant. Mō ergo dꝛ in
illa ꝯſtitutione Exiit. §. Poꝛro. dicimꝰ ꝙ abdi/
catio oīm rerum in ꝓpꝛio ⁊ in cōi ꝓpter deū ē ſan
cta et meritoꝛia quā pꝛimi fundatoꝛes ⁊c. Dico
ꝙ intelligendū eſt oīm reꝝ. ſ. īmobiliū. Et eodē
mō ad illud qd̄ ibi dꝛ ꝙ hāc expꝛopꝛiationē chꝛi
ſtus et verbo docuit ⁊ exemplo firmauit. Dico
ꝙ intellexit q̄tū ad īmobilia que eccl'ia pꝛimiti/
ua habere noluit. qꝛ futurā in gentibꝰ eccl'iam p̄/
uidebant. vt dꝛ. xij. q. i. Futurā. nō aūt q̄tum ad
mobilia. Vl' pōt aliter gloſari. ſ. ꝙ aliq̄d pōt di/
ci ꝓpꝛiū dupliciter. Uno mō inq̄tū diſtinguit
ꝯtra cōe. ⁊ ſic abdicatio oīum reꝝ etiā mobiliuꝫ
eſt meritoꝛia et ſancta. Alio mō vt ꝓpꝛiū diſtin/
guatur ꝯtra alienū. Et ſic abdicatio oīum reꝝ ī
ꝓpꝛio ſic ꝙ homo ſemꝑ viueret de alieno in quo
nullū ius hēret ſaltē ſicut ꝑs ꝯmunitatis nō eſt
meritoꝛia nec ſancta. Item abdicatio in cōi pōt
ſumi dupl'r. Uno mō ſic ꝙ ꝯmunitas nihil ha/
beat q̄tū ad ius ⁊ dn̄iuꝫ nec ī mobilibꝰ nec ī im
mobilibꝰ ꝓ nullo tp̄e. Et ſic [illegible] ꝙ abdicatō reꝝ
in cōi nō eſt meritoꝛia nec ſancta. Alio mō ꝙ cōi
tas ſic nihil haberet quantū ad ius et dn̄iuꝫ qd̄
ſinguli de cōmunitate haberent illud ꝓ libito vo
luntatis ac ſi haberent in pꝛopꝛio. et nō ſecundū
diſtributionē ſupioꝛis. Et ſic dico ꝙ abdicatio ī
cōmuni eſt meritoꝛia ⁊ ſancta. quaꝫ pꝛimi fūda/
toꝛes eccleſie ſeruauerunt vt patet Act. iiij. ſ. ꝙ
bonis illius cōmunitatis nō vtebantur ſinguli
ad votum ſed arbitrio ſupioꝛis. Ex his patet ꝙ
ꝑ dn̄um Nicolaū in cōſtitutione Exiit. ⁊ ꝑ do/
minū Jo. xxij. in conſtitutione. Quia inter nō
nullos nō fuerunt contraria diffinita circa pau
pertatem xp̄i et apoſtoloꝝ. Sed ꝑ Jo. fuerūt a/
liqua magis explicite declarata.

Capitulū ſextū de Apoſtaſia multiplici.

De apoſtaſia nota ſecundū Rai. et Hoſti. ꝙ apoſtaſia
eſt temerarius a fidei ſtatu vel obedi
entie vel religionis exceſſus. et dꝛ quaſi poſtatio
ſecundū Tho. ſe. ſe. q. xij. Apoſtaſia ipoꝛtat quā/
dam retroceſſioneꝫ a deo que fit ꝑ diuerſos mo
dos quibꝰ homo ꝯiungitur deo. Coniūgit eī ho
mo deo ꝑ fidem. ſecūdo ꝑ debitam ⁊ ſubiectam
voluntatem ad obediendū mandatis eius. ter/
tio ꝑ aliqua ſpecialia opa pertinentia ad ſupero
gationē ſicut per religionē vel clericatū. Remo/
to autem pꝛioꝛi remouet poſterius. ſed non ecō/
uerſo. Contingit ergo aliquem recedere ſeu a/
poſtatare a deo retrocedendo a religione vbi eſt
ꝓfeſſus vel a clericatus oꝛdine p̄cipue maioꝛi.
Et hec dicitur apoſtaſia ab oꝛdine vel a religione
Et de hac. xlviij. diſtin. Quantumlibet. et. xvi. q
i. legi. Non debet tamen ſecundum Ray. iudica
ri apoſtata ſeu fugitiuus etiam ſi ad longiqua
diu euagetur niſi poſtq̄ꝫ ſic viuit ꝙ animū rede
undi ſe depoſuiſſe oſtendit. ff. de re. mili. l. Deſer
toꝛem. Contingit etiam mentē apoſtatare a deo
per mentem repugnantem pꝛeceptis eius eccl'ie
et pꝛelatoꝛum. Et hec dicitur apoſtaſia inobedi
entie cuꝫ ſcilicet ſponte ꝯtēnit p̄cepta. Et d̄ hac
iij. q. iiij. Alieni. Et tal' infamis efficit repellit a
teſtimonio ⁊ dꝫ excōicari. xi. q. iij. ſi aūt. iij. rece/
dere pōt q̄s a deo dimittēdo fidē eius. ⁊ tūc ſim
pliciter ⁊ ex toto recedit. Et hec q̄ eſt apoſtaſia ꝑ
fidie ſimpliciter. ⁊ abſolute dꝛ apoſtaſia vt fuit
Julianus apoſtata. et de hac ſecunda q̄ſtione ſe/
ptima. Nō poteſt. Tal' cū ſit hereticꝰ ē excōicatꝰ

et idem de ipſo ſicut de alijs hereticis. Nã repel
litur a dignitatibꝫ at alijs. Nota ſm Rai. ꝙ illi
cum ſint fideles et mente ipſam fidem teneant
aliquẽ tñ actum exteriorem faciunt infidelitatꝫ
puta reuerentiã [illegible]lis. ſicut Salomon dijs ſu
arum vxorũ. licet nõ ſint apoſtate nec heretici tñ
mortaliter peccant quãtumcũqꝫ ex metu hoc fa
cerent. qꝛ ſm Aug. ſati⁹ eſt mori fame qꝫ veſci
idolotis. xxxij. q. iiij. Sic ſati⁹. Sũmere ãt xpia
nũ habitũ infideliũ ſi ex rõnabili cã fieret puta
ad ↄfortãdũ fideleſ captoſ ⁊ hmõi. ſicut fecit. b. ſe
baſtian⁹ ſub clãmide militari xp̄m abſcondens
liceret ſm Guil. Et hoc niſi eſſet inſtitutũ aliqͩ
determinatũ ſignũ ad dignoſcendũ ꝓfeſſores a
licuius idolatrie tũc enĩ nõ liceret. Itẽ nota ſm
Tho. vbi ſupra ꝙ quãuis ad ecciam nõ ptineat
punire infideles qui nunqꝫ fidẽ ſuſceperũt vt
iudeoſ ⁊ paganos. vñ nõ priuabat eos dñio tpa
li qḋ prius habuiſſent. tñ ad eam ptinet punire
eos qui iam fidem receperunt ⁊ dimittũt vt apo
ſtatas quod ⁊ facit. Vñ qꝫ cito aliquis denũciat
excõicatus ꝓpter apoſtaſiam abſoluũtur ſubditi
eius a dñio eius ⁊ iuramento fidelitatis. Iulia
nus aũt apoſtata quia potens erat. ⁊ eccia q̄ ad
hꝰ nõ habebat cõpeſcendi ptãtem principes terre
nos de facto ideo tollerauit eũ eccleſia. ⁊ fideles
obediebant in his que nõ erant ↄtra fidẽ. vt di
cit Amb. xi. q. iij. Julian⁹ et hoc ad vitandũ ma
ius ſcandalũ pſecutionis.

Capitulũ ſeptimũ de infidelitate in genere.

PRoteriſti me deuſ a conuentu malignantiũ a multitu
dine opantiũ iniquitatem. qꝛ exac
cuerunt vt gladiũ linguas ſuas vt dicit glo. ſup
ti. pſ. huius. lxviij. Hec verba ſunt toti⁹ xp̄i
i. capitis ⁊ mẽbroꝝ eius que ſunt eccia. Recogi
tans enĩ xp̄s in paſſione ſua quomodo iudei cõ
tra eum ↄuenerant cõſiliũ faciendo malignãtes
ↄtra eũ. i. malo igne inuidie ⁊ furoris moti q̄uo
multi ⁊ quaſi omnes opati ſunt iniquitatẽ con
tra eum iniuſte pſequẽtes ⁊ mortẽ ꝓcurantes.
quomodo acuerãt linguas ſuas ad detrahendũ
irridendũ. ⁊ blaſphemandũ. recognoſcit ſe in oĩ
bus habuiſſe ꝓtectionẽ a deo ⁊ defenſionẽ ⁊ deo
regratiatur. Et ex hoc fiduciam ſumens orat in
principio pſalmi in futurũ ꝓtegi ⁊ liberari. Sic
⁊ corpus eius eccia ab infidelibꝫ pſſa. ſicut in p
teritũ ſemp a deo fuit ꝓtecta ⁊ defenſata ab ipiſ
ſic orat in futurũ ꝓtegi ⁊ eripi de manu inimici
ne pualeat contra eam in filijs et mẽbris ſuis.
Unde ⁊ dicit. Proteriſti. ⁊c. vbi tria notantur.

Primo vigoroſa defenſatio. ibi. Proteriſti
me deus.

Scdo odioſa ↄgregatio ibi. A ↄuẽtu malig.

Tertio pnitioſa locutio. ibi. Quia exacuerunt
gladium linguas ſuas.

Quantum ad pri .§. I.

mum meliorem et fortiorez nõ põt habere ecci
ꝓtectorem qꝫ deum. Nam ſcd̃m aplm Ro. viij
Si deus p nobis quis contra nos. q. d. nullus
poteſt pualere. Et Job. xvij. Pone me iuxta te
⁊ cuius vis manus pugnet contra me. Prote
git aũt deus infideles non quidem vt nõ tribu
lentur. quinĩmo ſecundũ aplm omnes qui pie
volunt viuere in xp̄o neceſſe eſt pſecutionẽ pati
antur vel ab infidelibꝫ vel malis fidelibꝫ crimi
noſis exemplis ⁊ blandicijs vel a demonijs vl' a
paſſionibus carnis. Sed ꝓtegit ne ſuccumbant
animo a gratia ⁊ veritate recedentes. Juxta illḋ
Cant. viij. Multe aque. ſ. temptationũ ⁊ tribu
lationũ nõ potuerũt extinguere charitatẽ. Quĩ
imo ſicut iſrahelite in egypto quanto magis op
primebantur a Pharaone. tanto magis creſce
bant. Exo. i. Si fideles quãto magiſ oppreſſi ſũt
a tyrãnis et pſecutoribuſ tanto magiſ multipli
cati ſunt et roborati. Protexit aũt et ꝓtegit deus
eos triplici ſcuto.

Primo beniuolentie internalis.
Secundo patientie vniuerſalis.
Tertio ſapientie veritatis.

De. i. pſ. v. Scuto bone voluntatis tue coro
naſti eum. Cum enĩ odirent infideles fideles et
ſumme pſequerent̃ econtra illi diligebant ⁊ q̄
rebant ſalutẽ eoꝝ. De. ij. ſcribit̃. Treñ. iij. Da
bis eis ſcutum laborem tuũ. Conſiderantes. n.
paſſionem dñi in qua maxime laborauit p eis a
nimabant̃ ad conſtantiam. De. iij. ait pſ. lxxx
Scuto circũdabit te veritas eius.

Quantũ ad ſecun .§. II.

dũ. Dicit pſ. xxi. in pſona xp̄i. Cõſiliũ malignã
tium obſedit me. Et aũt triplex conuentus inſi
delium ſcilicet paganoꝝ. iudeoꝝ et hereticorum
Hi omnes malignantur. i. malo igne ire et in
uidie affectabant et cupierũt nocere eccle. Qui
vtiqꝫ multi ſunt plures quã fideles. Et omnes
operantur iniquitatẽ. non ſolũ in eo ꝙ pſequũ
tur nocent fidelibꝫ et occidunt. ſed etiam in his
que faciunt in ꝓteſtationem ſue fidei vel potiuſ
perfidie. et in hoc ꝙ errant in fide ↄmittunt ini
quitatem per excellentiã quia infidelitas ẽ ma
ximum peccatorum. Et hoc probat. b. Tho. ſecũ
da ſcd̃e. q. x. et ſic. Cum omne peccatum cõſiſtat
formaliter in auerſione mentis a deo tanto pec
catum eſt grauius quanto p ipſum magis ani
mus ſeparatur a deo. p infidelitatẽ aũt hõ maxie
elongatur a deo. quia nec veram cognitionez de
deo habet. p falſam aũt cognitionem ipſiuſ non
appropinquatur ei. ſed magis ab eo elongat̃. Et

ſic maius eſt pctm̄ infidelitatis oībꝫ alijs q̄ ꝯti
nent̄ in ꝑuerſitate moꝝ. Hec⁹ ḋ bis q̄ opponūt̄
alijs theologicis virtutibꝫ in odiū dei. ⁊ blaſphe
mia ī ſpm̄ ſcm̄. Vn̄ ⁊ Aug. tractās illḋ qḋ xp̄us
ait. Joan. x. Si ñ veniſſē ⁊c̄. pctm̄ nō haberent
Magnū inq̄t quoddā pctm̄ ſub generali noīe
vult intelligi. hoc ē pctm̄ infidelitatis q̄ tenent̄
cūcta. Nec ob. qḋ ait Aug. vi. q. i. c. quero dicē
Virū catholicū peſſimis moribꝫ alicui heretico
in cuius vita ꝑter id qḋ heretic⁹ ē nō inueniūt
hoīes qḋ reprehēdant ꝑponere debeam⁹ nō audeo
ꝑcipitare ſniaꝫ. hec ille. Nam vt. d. b. Tho. vbi
ſupra ad hoc rn̄dēdo Nihil ꝓhibet aliq̄d pctm̄
qḋ ē graui⁹ ſm̄ gen⁹ ſuū eē min⁹ graue ſcḋm al̄s
circūſtātias. Et ideo noluit Aug. ꝑcipitare ſniaꝫ
de heretico tali. ⁊ malo catholico. Quia pcm̄ he
retici ⁊ ſi ſit graui⁹ ex genere ſuo. pōt tn̄ alleuiari
ſcḋꝫ al̄s circūſtātias ⁊ econtra peccatum catholi
ci ex aliq̄ circumſtātia aggrauari Dic̄ idē ēt tho.
ꝙ īfidelis ꝓ infidelitate graui⁹ punit̄ q̄ꝫ alius pec
cator ꝓ quocūq̄ alio pctō ꝯſiderato ꝓ pcti genere
Sꝫ ꝓ alio pctō. puta adulterio homicidio ⁊ hmōi ſi
ꝯmittat̄ a fideli ⁊ infideli. ceteris paribꝫ graui-
us peccat fidelis q̄ꝫ infidel' tn̄ ꝓpter noticiā veri-
tatis ex fide. tn̄ ꝓpter ſacra fidei q̄bꝫ ē ībut⁹ q̄bus
peccādo ꝯtumeliā facit. qḋ tāgit apl'us ad Heb.
x. dicēs. Deteriora mereri ſupplicia q̄ filiū dei cō
culcauerit ⁊c̄. Et ſm̄. b. Tho. ſe. ſe. q. x. graui⁹ pec
catū ē infidelitas iudeoꝝ q̄ꝫ paganoꝝ ⁊ grauius
hereticoꝝ q̄ꝫ iudeoꝝ. Qḋ etiā oſtēdit̄ ꝑ exēpluꝫ
in vitaſpatrū vbi Macharius inueniēs in deſerto
caluariā hoīs interrogauit q̄s hō fuiſſet in vita
Qui dixit ſe fuiſſe paganū. vn̄ ⁊ dānatū ī igneꝫ
eternū. Et interrogat⁹ ab eo ſi ſub eo alij erant.
Rn̄dit qḋ iudei. et ſub iudeis heretici. et mali
xp̄iani ⁊c̄. Probat̄ etiā hꝫ auctoritate. ij. Pe. ij.
dicētis. Meli⁹ erat eis ñ ꝯgnoſcere viaꝫ iuſticie
q̄ꝫ poſt cognitā retrorſū cōuerti. Quod faciunt
iudei ⁊ heretici. Ratōeꝫ aſſignat. b. Tho. vbi ſup
dicens ꝙ graui⁹ peccat ꝯtra fidē q̄ fidei ſuſcepte
renitit̄ q̄ꝫ q̄ renitit̄ fidei quā nūq̄ꝫ ſuſcepit. ſicut
graui⁹ peccat qui nō implet qḋ ꝓmiſit q̄ꝫ ſi non
implet qḋ nūq̄ꝫ ꝓmiſit. Sed heretici ꝓfitent̄ fi
dē euāgelij ⁊ ei renitūt̄ eā corrūpentes. iō graui
us peccāt quā iudei. Et q2 iudei ſuſceperūt figu
rā eius in veteri teſtamēto quā male interp̄tan
tes corrūpūt ideo graui⁹ peccāt q̄ꝫ pagani q̄ nul
lo mō fidē euāgelij ſuſceperunt Et ſic ſimpliciter
loquēdo infidelitas hereticoꝝ ē peſſima. ⁊ iude-
orū peior. ⁊ paganoꝝ mala. q̄uis pagani aliq̄n
in pluribꝫ errant circa ea q̄ ſūt fidei. Scuto ergo
veritatis ꝓtegit deus eccleſiā cōtra infideles qḋ
ſcutū hēt q̄ſi tres anglos. i. modos. Nā veritate
rōis naturalis in multis defendit̄ fides ecclie ꝯtra
paganos. Veritate ſcripture ꝓphetal. i. veteris te-
ſtamēti ꝯtra iudeos. Veritate ſcripture euāgeli
calis contra hereticos. et horum veritatibꝫ ꝯfun-
duntur. et eccleſia defenditur Unde Cant. iiij.
dicitur. Mille ſcuti pendent ex ea. Omnis ar-
matura fortiū. Et hoc patebit infra.

Quātū ad ter §. III.

tium. Exacuerūt vt gladiū liguas ſuas loq̄ndo.
Pagani errantes circa deū. Judei erga xp̄m
Et heretici circa animum noſtrum.

Circa deū errauerūt aliqui q̄ꝫtū ad eius eſſe etiā.
aliqui q̄ꝫtū ad eius efficiētiam. alij q̄ꝫtū ad eius
ꝓuidentiā. ſꝫ ꝓtecta defenſa ⁊ liberata ē eccleſia
ſcuto veritatis ab omi errore īfidelitatis. Quā-
tū ad diuinā eſſentiā errauerūt peſſime antiqui
gentiles dicentibus aliquibus nō eſſe deū alijs
aſſerentibus plures eſſe deos alijs deū eſſe aīaꝫ
mundi. Sed oīa hec ſunt falſiſſima. Dicere aūt
vel credere deum non eſſe. ſtultū eſſe oſtēdit. ps.
lij. dicens. Dixit inſipiēs in corde ſuo nō ē deus
Vere talis inſipiens eſt. quia negat quod ꝓphi-
loſophi rōne naturali. et theologi ſcriptura di-
uinali demōſtrant. Et cū pluribus modis rōne
hoc poſſit demonſtrari pro nunc tantum vna ra
tio aſſignabitur. quaꝫ ponit prolixe. beat⁹. Tho.
Primo contra gentiles. xiij et eſt talis. Omne
qḋ mouet̄. ab alio mouetur. patet aūt ſenſu ali-
quid moueri. puta ſolē. ergo alio mouente eum
ipſe mouetur. aut ergo illud mouēs mouet̄ aut
non mouet̄. Si non mouet̄ habetur ꝓpoſitum
ſ. ꝙ neceſſe eſt ponere aliquod mouens īmobile
et hoc dicimus deum. Si autem illud mouens
mouetur ergo ab alio mouēte mouet̄. aut ergo ē
ꝓcedere in infinitum. aut eſt deuenire ad aliqḋ
mouēs immobile. Sed non eſt ꝓcedere in infi-
nitum. ergo neceſſe eſt ponere aliquod primum
mouēs īmobile. quod dicimus deū. In hac aūt
ꝓbatōe due ſunt propoſitiones probande. Pri-
ma ſcilicet quod omne motū ab alio mouetur.
Secūda ꝙ in motis et mouētibus nō eſt ꝓcede-
re in infinitū. Et primā probat philoſophus plu
ribus modis ſꝫ tātū vnus hic ponit̄. videlicet ſic
Nihil ē idē ſimul actu et potētia reſpectu eiuſ-
dem. ſed omne quod mouet̄ inq̄ꝫtum hmōi eſt
in potentia. quia motus ē actus exiſtētis in potē
tia ſm̄ ꝙ hmōi. Et omne ꝙ mouet ē in actu inq̄ꝫ-
tum huiuſmodi. quia nihil agit niſi ſm̄ quod ē
in actu. ergo nihil eſt reſpectu eiuſdem motus
mouēs ⁊ motū. ⁊ ſic nihil mouet ſeipm̄. Scien
dum tamen ꝙ Plato qui poſuit omne mouens
moueri cōmunius accepit nomē mot⁹ q̄ꝫ Ariſt.
Nomiauit enim Plato omēꝫ opationem mo-
tum Ari. autem accepit ꝓprie motum ſecunduꝫ
ꝙ eſt actus exiſtētis in potentia ſecundū ꝙ hmōi.
Qualis non eſt niſi diuiſibilium ⁊ corporū ꝓ-
batur in. vi. phiſicorum. Secundum autem
Platonem mouens ſeipſum non eſt corpus.

Accipiebat .n. motũ ꝓ qualibet opatõe ita ꝙ in/
telligere ⁊ opari ſit quoddã moueri. quẽ ẽt mo
dum loquẽdi tangit Ar. in .iij. de aĩa. Scđo ħ di
cebat primũ mouẽs mouere ſeipſuȝ eo ꝙ intel/
ligit ſe ⁊ vult vl' amat ſe. Qđ in aliq̃ nõ repug/
nat rõib Ar. Nihil eĩ differt deuenire ad aliqđ
primũ qđ moueat ſeipſuȝ ſecundũ Platonẽ. ⁊
deuenire ad primũ qđ oĩo ſit ĩmobile ſcđm Ar.
Qđ aũt q̃tũ ad ſecundã ↄcluſionẽ .ſ. in mouẽti
bus et motis nõ ſit ꝓcedere ĩfinitũ ſic ꝓbat. Ar.
In mouẽtib ⁊ motis ordinatis. quoꝝ .ſ. vnũ p
ordinẽ ab alio mouet. ħ ẽ neceſſe inueniri ꝙ re/
moto primo mouẽte vl' ceſſante a motione. nul/
lum alioꝝ mouebit neq; mouebit. q2 primũ eſt
cã mouẽdi oĩb alijs. Sȝ ſi ſint mouẽtia ⁊ mota
p ordinẽ in infinitũ nõ erit aliqđ primũ mouẽs
ſȝ oĩa erũt q̃ſi media mouẽtia. g̃ nullũ alioꝝ po
terit moueri. et ſic nihil mouebit in mũdo. Et ex
his pȝ ex naturali rõne deũ eẽ. Vñ et apl's. In/
uiſibilia dei .i. pfectões dei p ea q̃ facta ſũt a crea/
tura mũdi ĩtellecta ↄſpiciunt ſempiterna q̃ȝ vir
tus eius ac diuinitas. Ro. i. id eſt eternitas eius
⁊ eſſentia eius. Quantũ ad ſcđm .ſ. nõ eẽ plures
deos vt gentiles credebant ſȝ tm̃ vnũ deũ oſten/
ditur nõ ſolũ ſcriptura dicente Deute. vi. Audi
iſrl' dñs de9 tuus vn9 ẽ. Et apl's. Et ſi alij ſint
dij multi ⁊ dñi multi nobis nõ ẽ niſi vn9 deus.
Sȝ rõe naturali ſm .b. Tho. i. ↄtra gẽtiles .c. xlij.
Primo ſic ĩpoſſibile ẽ eſſe duo ſũme bona q2 qđ p
ſupabũdantiã dr̃ in vno ſolũ inuenit. de9 aũt ẽ
ſummũ bonũ tã ſm doctrĩas phoꝝ q̃ȝ ſacras ſcri
pturas. Vñ dixit Moyſi Exodi xxxiij. Ego oñ/
dam tibi oẽ bonũ .i. meipm̃. Scđm rõem etiaȝ
clarũ ẽ ꝙ maximũ in vnoq̃ȝ genere ẽ cã illorũ q
ſunt in illo genere. Cã eĩ potior ẽ effectu ſuo. A
dño aũt deo oĩa hñt eſſe ⁊ rõeȝ boni. g̃ ipẽ ẽ ſum
mũ bonũ. ⁊ ꝑ ꝯñs vn9 ſcđo ſic. Deũ eẽ qđ pfe/
ctũ oĩno cui nulla pfectio deſit dicere optet. cum
deus ſit quo meli9 excogitari nõ põt. Si g̃ eẽnt
plures dij. opteret eẽ plura hmõi pfecta. hoc aũt
eſt ĩpoſſibile. Nã ſi nulli eorũ deeſt aliq̃ pfectio
nec aliq̃ ĩpfectio admiſcet. qđ requirit ad ħ ꝙ a
liq̃d ſit ſimpliciter pfectũ nõ erit in quo ad inui
cem diſtinguant ħ vnũ ⁊ idẽ erit. Si aũt vnus
hẽat aliq̃uẽ defectũ quẽ alius nõ hȝ nõ erit ille
deus g̃ ĩpoſſibile ẽ eſſe plures. Q3 g̃ gentiles co/
luerunt plures vt deos. aut aliq̃s hoĩes. Iouẽ
Mercuriũ Venerẽ ⁊ hmõi. aut corpa celeſtia. vt
ſolẽ ⁊ lunã elemẽta vl' elemẽtata moti ex aliq̃ vtu
te ſupeminenti vl' ſpecioſitate quã inuenerũt in
illis neſcientes oculos exigere ad eũ q̃ dedit eis
illam virtutẽ ⁊ pulchritudinẽ .ſ. dñm deũ. Et iõ
ſtulti facti ſunt opinãtes illa deos q̃ creature e/
rant. ⁊ aliqñ diabol9 in illis adoꝑabat mira. vñ
ps. lxxxv. Oẽs dij gentiũ demonia. dñs aũt q̃
vnus ẽ celos fecit. Errauerũt alij dicentes deuȝ

vnũ eſſe. ſȝ hũc deũ eẽ aĩam mũdi motu .ſ. ⁊ rõe
mundũ gubernantẽ qđ tenuit Varro ſicut nar
rat Aug. vij. de ci. dei. ⁊ .b. Tho. ſe. ſe. q. lxxxiiij.
arti. i. Sȝ ħ eẽ falſum oñdit ex ħ. q2 aĩa ei cui9 ẽ
aĩa ↄiũgit ⁊ ↄponit cũ eo vt forma ſubſtãtial' ipi
us rei vt hõ q̃ ↄponit ex aĩa ⁊ corpe deus aũt nõ
ↄponit cũ aliqua materia vl' forma. Quãuis .n.
deus vbiq; ſit p eẽntiã pñtiam ⁊ potentiã. nõ tñ
vnitur reb ſicut aĩa corpi. vt ſit ſcilicet forma
ſubſtantialis rerũ vt aĩa corpis. Nõ enĩ ſubſtã/
tia ſua ĩmiſcetur reb. cũ ſimpliciſſim9 ſit. Vnđ
Aug. eũ ibi reꝓbat. Sciendũ ẽ aũt ꝙ in vita p/
ſenti đ deo ſcire nõ poſſum9 q̃d ẽ ſȝ tm̃ quia ẽ. vñ
Iob. xxxvi. Ecce deus magnus vincens ſciaȝ no
ſtram Et Iſa. xlv. Vere tu es deus abſconditus
Scđs error paganorũ fuit circa efficiẽtiã ſeu o/
pus dei. vicȝ creationis. Circa creatõem mundi
antiq̃ phi oẽs errauerũt. quorũ triplex fuit ſecta
mag9 noĩatoꝝ .ſ. epicuroꝝ platonicorũ. ⁊ areſtote
licorũ. vt declarat .b. Tho. i libro đ articulis fidei
Fuit ergo prim9 error epicurorũ q̃ dixerunt nec
mũdi materiã nec cõpoſitõeȝ mundi a deo eſſe.
ſed ipm̃ mundũ fuiſſe factuȝ a caſu ex concurſu
corporum indiuiſibilium ad inuicem .i. atomo/
rum. Et hoc dicebat rerum. Sed hoc falſũ oſtẽ/
dit ps. dicẽs. Verbo domini celi firmati ſunt .i.
ratione eterna que eſt in mente diuina non a ca
ſu. Et Sap. i. Creauit de9 oĩa vt eẽnt ⁊c. Pro/
bat autem creationeȝ eſſe a deo per tale exemplũ
Si quis intraret domum alicuius et in ipſo in
troitu ſentiret magnum calorem. et q̃to vlteri9
procederet tanto ſentiret maioreȝ calorem Iſte
ſine dubio crederet ibi eſſe aliquem ignem cau
ſam illius caloris. q̃uis non videret ipſum. Ef/
fectus enim naturaliter manifeſtat ſuam cauſã
Caliditas autem eſt effectus ignis. Sic in ꝓpo/
ſito conſiderando mundi diſpoſitionẽ videmus
omnes res eſſe diſpoſitas ſecundũ varios et di/
uerſos gradus nobilitatis et pulchritudinis. Et
q̃to aliqua ſunt deo ꝓpinquiora tanto ſunt no/
biliora. Vñ videmus corpa celeſtia pulchriora
eſſe et nobiliora terrenis et ſpũs nobiliores cor
porib. Cũ ergo ſint nec a ſe eſſe poſſint. quia ex
nihilo nihil fit. Creatura ergo que ex nihilo ẽ ſe
ipſam facere nõ põt. Oſtendunt enim iſta crea
ta vnũ eſſe actorem omnium a quo cuncta facta
ſunt. et ipſe a nullo factus et ſic veritas fidei fa/
tetur in ſimbolo dicens. credo in deũ. ⁊c. creato/
rem celi et terre ⁊c. Fuit ſecundus error. Plato
nicorũ dicentium deum eſſe creatorem mũdi. ſȝ
feciſſe cuncta ex materia preiacenti queadmodũ
figulis facit diuerſa vaſa ex materia terre ſibi p/
ſuppoſita. Qđ falſum eſſe tenet fidei veritas et
teſtat ſcriptura. ij. Macha. vij. Inquit ſancta il
la mulier filio. Reſpice in celum ⁊ in terrã et in
omnia que in eis ſũt. et vide quia ex nihilo fecit

Capitulū ſeptimū.

ea deus ⁊ hoīm genus. Nō erroris illoꝝ fuit. q͛
voluerunt mēſurare virtutē dei ⁊ opatōem ad ſi
militudinē virtutis ⁊ oparōis creature. Naꝫ cū
vnūqḋqꝫ agat ꝑ formā ſuaꝫ. ⁊ creatura ſit forma
ꝑticularis ⁊ virtutis finite ⁊ determiate non pōt
agere niſi ad certā formā cui⁹ eſt cā. Materiā aūt
ꝓducere nō pōt ſ; inducit formaꝫ in materia ſibi
ꝓſuppoſita ab alio agēte. ſicut faber ītroducit for
mā cultelli in ferro ſibi ꝓſuppoſita tali materia
⁊ h⁹. De⁹ aūt eſt forma natural' ⁊ virtutis infini
te. ⁊ iō pōt ꝓducere formā ⁊ materiā ex nihilo ꝓ
ſuppoſito. Vñ ſicut pōt illūiare cecū. reſuſcitare
mortuū qḋ natura nō pōt. ſic ſi tot⁹ mūdus defi
ceret. totū iteꝝ facere poſſet. Sap. xij. Subeſt. n.
tibi poſſe cum volueris. vñ Salomō eccle. xviij.
Qui viuit in eternū creauit oīa ſil'. Creare aūt ē
ex nihilo aliqd facere. Terti⁹ fuit error areſtoteli
coꝝ dicentiū mūdū nō habuiſſe principiū ſ; fuiſ
ſe ab eterno. Quē errorē elidit ſpūſſctūs ꝑ moy
ſen dicens Geñ. i. In principio creauit de⁹ celū
⁊ terrā. i. in principio. ſ. tpis. Et ſi qris qñ fuit il
lud principiū. dicit mgr̄ in hiſtoꝛ. ſcolaſtica q͛ a
principio mūdi vſqꝫ ad xp̄i natiuitatē fluxerūt an
ni. 5196. Dicit autem Rabi moyſes q͛ his ꝑhis
qui poſuerūt mūdū eternū accidit ſic puero. qui
mox natus ponereť in inſulā. vbi nullā vnqꝫ vi
deret pregnantē mulierē vel pueꝝ naſci. Iſte tal'
ſi cū dicereť ſibi. quō puer ꝯcipiť ⁊ ꝑ tps morať
in vtero mrīs. ⁊ poſtea naſciť in mūdo. nullo mō
vellet credere. ſ; videreť ſibi impoſſibile. q͛ nūqꝫ
vidit hoīem naſci vtiqꝫ ſtultus ꝓteruus ⁊ dur⁹
eſſet q͛ nō velit credere. q͛ nō vidit tale qḋ. Mul
ta. n. ſunt q̄ nō videmus ⁊ tñ credimus. Sic illi
ꝑhi q͛ nō viderunt exemplū in aliq̄ creatura q̄ ex
toto de nouo incipiat eſſe. putauerūt res ſemper
ſic fuiſſe. ⁊ iō ſtultos appellat apl's Ro. i. dicētes
ſe eſſe ſapiētes. ſtulti facti ſunt. Non minus er
rauerunt circa opus creatiōis manichei heretici
ponentes duo principia reꝝ. Vnū creatorē inui
ſibiliū. ſ. deū. Aliū viſibiliū. ſ. diabolū. Terti⁹
error paganoꝝ qui acuerūt linguas ſuas. vt gla
diū fuit circa ꝓuidētiā. Vbi ſciendū ſm̄ b. Tho.
in. i. pte di. xxxix. q. ij. q͛ Plato vt dicit Gre. Na
zanzenus poſuit triplicē ꝓuidentiā. Primaꝫ. ſ.
dei erga ſubſtātias intelligibiles ⁊ totū mūdū q̄
ad genera ſpecies ⁊ cās vniuerſales. Scḋam an
geloꝝ bonoꝝ circa res ſinglares gnābiliū ⁊ corru
ptibiliū. ⁊ ad hoc forte fuit motus dicere. q͛ ipſi
angeli mouent celos. ex quo motu ſequiť gene
ratio ⁊ corruptio inferioꝝ. Tertiā demonioꝝ cir
ca res hūanas. ⁊ ad hoc forte motus fuit. q͛ oīs
dij gentiū demonia. demones aūt dabāt reſpon
ſa ꝑ illa idola de agendis. ⁊ ſic videbanť hr̄e ꝓui
dentiā hoīm. Sed ſcuto ꝓtegiť veritatis reuela
te ecclīa ad repellendū talem errorē dicente Iob
xxxiiij. Quē aliū conſtituit ſuꝑ terrā. aut quē po
ſuit ſuꝑ orbem terre quē fabricatus eſt. q. d. nul
lum. Nā vt dicit Greg. in moral. mūdū ipē omi
potens qui ꝯdidit gubernat. ⁊ Augu. de ciui. dei.
Prouidentia vtiqꝫ diuina regna ꝯſtituunť hu
mana. Nā quō eſt poſſibile demones hr̄e proui
dentiam hoīm ⁊ curā. qui nō querūt niſi eoꝝ in
teritum ⁊ malū. vt dr̄ xvi. q. ij. viſis. Hoīes quo
qꝫ virtuoſi ſuꝑiores ſunt eis. vñ ⁊ ipis ſubijciū
tur. vt pꝫ de. b. dñico ⁊ alijs. Q; autē darent re
ſponſa demones ꝑ idola totū erat ad decipiendū
vt pꝫ in legēda. b. Bartholomei. Angeli vero bo
ni nō ſunt gubernatores mūdi ſed executores diui
ne ꝓuidentie. iuxta illud ps. cij. Bñdicite dño
oēs angeli eius potētes virtutes ⁊c̄. Exemplū de
dño tꝑali q̄ ponit officialē in ciuitate ⁊ imponit
qḋ faciat. officialis vtiqꝫ tal' nō dr̄ dñs ſ; executor
dñi. Quedā ḡ ipē de⁹ ꝑ ſe immediate facit. qdaꝫ
mediantibꝫ angelis ⁊ alijs cāis ſcḋarijs. vt corpo
ribꝫ celeſtibꝫ ⁊ alijs. Et hoc nō facit ex impotētia
ſed ex maxima ſua bonitate. q͛ voluit illis dare
⁊ cōicare ſimilitudinē ſue virtutis. vt. ſ. ſint cau
ſe ſed ſecūdarie ad aliquos effect⁹. ſicut ipē eſt cā
primaria oīm. Extendiť ḡ ꝓuidentia dei ad oīa
⁊ maxime ad actus hūanos. quod videť negaſſe
Tullius. vt refert ipē. b. Tho. in prima parte di.
xxxix. q. ij. In quoꝝ errantiū ꝑſona dicebat Boe
cius li. i. in metro quinto. O ſtelliferi ꝯditor or
bis. oīa certo fine gubernanſ. Solos hoīm reſpu
is actus. Ad qḋ moti ſunt ad dicendū ex eo q͛ vi
debant bonis mala ⁊ malis bona frequēter accide
re cū videť debere eſſe ꝯtrariū. Sꝫ vt dr̄ Sap. xij
Tu aūt dñator virtutis dñe oīa cū trāquillitate
iudicas ⁊ cū magna reuerētia diſponis nos. Et
Pe. in cañ. Ipi eſt cura de nobis ꝓuidēdo de oī
bus neceſſarijs ad ſalutē. Quare aūt mali bona
⁊ boni mala ſuſtineāt. vide aliquā rōem de peni.
di. iij. Quid ergo. Poſſent etiam plures altera
tiones induci. ſed cauſa breuitatis hic dimitto.

Exacuerūt iu §. IIII.

dei vt gladiū ad occidendū aīas ſuis erroribꝫ in
fidelitatꝭ linguas ſuas dicētes falſiſſima ꝯ veri
tatē fidei. Finis fidei mee inqt Ambro. xp̄s eſt.
Vñ ⁊ petro dicēti in ꝯfeſſiōe ſue fidei ⁊ ſocioꝝ
Tu es xp̄s fili⁹ dei viui. Rñdit xp̄s. Btūs es ſy
mon bariona. q͛ caro ⁊ ſanguis ñ reuelauit tibi
ſ; pr̄ me⁹. ⁊. j̄. Suꝑ hanc petrā. i. cōfeſſionē fidei
edificabo ecclīam meā. ⁊ porte inferi nō ꝑualebūt
aduerſus eā. i. errores inſurgētes. ⁊ pctā Mat.
xvi. Vbi oñdit hanc veritatē ꝯfeſſiōis fidei a deo
reuelatam. ⁊ iō infallibilē ⁊ ad vitā ⁊ beatitudi
nem ꝑductiuam. Errant aūt multi circa xp̄m et
ꝑcipue iudei in tribꝫ. Primo q͛ nō credūt xp̄um
meſſiam ſuū verū eſſe deum. Scḋo q͛ nō credūt
xp̄m ieſum fuiſſe meſſiam eis ꝓmiſſum. Tertio
q͛ nō credunt eū eterna ſed temꝑalia collaturū

Sed oñditur eis falſitas prime ↄcluſiõis ex mlꝫ
tis autoritatibꝫ· qͦ vt veriſſimũ credũt. vt illud
ꝑs.xliiij. vbi loquẽs ꝺ meſſia xp̄o ait. Sedes tua
deus in ſeclm ſecli. ⁊ paulo poſt. Unxit te deꝰ deꝰ
tuus oleo leticie ꝑ ↄſortibꝫ tuis. Appellat ḡ deuꝫ
ip̄m inunctũ.i.meſſiam. qui.ſ.inunctus fuit qñ
tum ad hũanitatẽ aſſumptã oleo grẽ pleniſſime
Et bis ponit deũ vngentẽ vt notet ꝑſonã patris
⁊ ſpũſſancti. Ex autoritate etiã Yſa.ix.apparꝫ meſ
ſiam eſſe deũ ⁊ hoiem. vbi ait. Paruulus natus
eſt nobis.⁊ filius datꝰ eſt nobis.⁊ vocabiꝭ nomẽ
eius admirabilis deꝰ ⁊c. Unñ in hoc qͦ dꝛ.paruu
lus natus eſt nobis oñdiꝭ eius hũanitas. In eo
aũt qͦ diciꝭ. vocabiꝭ nomẽ eius deus. oñdit eiꝰ
diuinitatẽ. Non.n.diciꝭ deus de hoie puro ꝓprie
Sed vt cetera oĩa q̄ multa ſunt dimittamꝰ.ꝑci
pue ad hoc facit qͦ hẽtur Iere.xxiij.viꝫ. Ecce di
es veniũt dicit dñs.⁊ ſuſcitabo dauid germẽ iu
ſtum. Et hic apparet xp̄i hũanitas. qꝛ hec autori
tas ſm cẽs expoſitores hebraicos intelligiꝭ ꝺ xp̄o
ſm lrãm.⁊ ſequiꝭ in eadẽ ſerie textus. Et hoc eſt
nomẽ qͦ vocabũt eũ dñs iuſtus nr̄. Ubi innuiꝭ
vera xp̄i diuinitas. qꝛ vbi hẽmus nos dñs iuſtꝰ
nr̄.in hebreo hẽtur.nomen dñi tethagramaton.
Qͦ qdẽ nomẽ eſt ꝓpͥiſſimũ dei inter oĩa noĩa
diuĩa.⁊ ꝓpter hoc de nullo dꝛ niſi de deo vero. Q
aũt aliqui dicũt q̄ꝫ hoc nomẽ tethagramaton dꝛ
nõ tñ de deo vero ſꝫ etiã de alijs. qꝛ Ezechiel.vlt.
diciꝭ de ciuitate ibi deſcripta. Et nomẽ ciuitatis
dñs ibidẽ. vbi loco hꝰ. qͦ dñs hẽmus in hebreo
hẽtur nomẽ dñi tethagramaton.⁊ ſic de ciuitate
illa dꝛ nomẽ dñi tethagramaton. ⁊ tñ nõ idẽ qͦ
deus eſt. Item Geñ.xxij. vbi nos hẽmus. Et vo
cauit abraam nomẽ loci illius. dñs videt. hebrei
hñt nomẽ dñi tethagramaton ḡ ⁊c. Rñdetur q̄ꝫ
nullum ꝑdictoꝝ noĩaꝭ noĩe dei ꝓprio. qͦ eſt no
men dñi tethagramaton. ſed noĩaꝭ qͦlibet ꝑdi
ctorũ a quodã effectu dei. qꝛ ſolus deus noĩatur
hoc noĩe. Et hoc nõ eſt incõueniens. ſicut aliquiſ
hõ hñ vocaꝭ a deo datus vel deꝰ dedit vel aliquid
hꝰ. nõ tñ vocaꝭ deus abſolute. qͦ eſſet impium.
Sic cũ dꝛ in autoritate inducta ezechie. nomen
ciuitatis dñs. loco cuiꝰ poniꝭ nomẽ dñi tethagra
maton. non dꝛ abſolute dñs ſed dñs ibidẽ. oſtẽ
ditur denoĩari ciuitas illa a diuĩa inhabitatiõe
qͦ clariꝰ patꝫ ꝑ trãſlatiõeꝫ caldaicaꝫ. Silr qͦ dꝛ in
Geñ.xxij. Uocauit abraam nomẽ loci illiꝰ. dñs
videt. nõ dicit ſimplr ⁊ abſolute dñs. ſꝫ dñs vi
det. qꝛ.ſ.ille locꝰ nõ eſt denoĩatus niſi a diuĩa vi
ſione. qꝛ.ſ.ibi vidit hũilitatẽ ⁊ afflictiõem Yſaac
liberãs eũ a morte. Et ſic hoc nomẽ tethagrama
ton nõ dꝛ niſi de deo vero. Et hoc etiã expꝛeſſe dicit
Rabi moyſes in libro directiõis perplexoꝝ oſtẽ
dens q̄ꝫ oĩa noĩa diuĩa deriuata ſunt ab opibꝫ di
uinis ꝑter nomẽ dñi tethagramaton. quod ẽ ap
propriatum altiſſimo creatori. Et ſcd̄um ipſum

ſignificat diuinã eſſentiã cũ ꝓprietatibꝫ ſuis in
trinſecis. Cetera aũt noĩa diuĩa impoſita ſunt ab
opibus eius. ſicut patꝫ de hoc noĩe eloy et adonai.
Nã heloym vel heli impoſitũ eſt ad ſignificandũ
deũ a gñali ꝓuidẽtia. vñ ⁊ hoc nomẽ cõicaꝭ alqͥs.
Nã iudices ⁊ ſapiẽtes aliqñ dicunꝭ dij. vt illud
ꝑs.lxxxi. Ego dixi. dij eſtis. vbi ĩ hebreo dꝛ heloyꝫ
Et hoc nomẽ adonai impoſitũ eſt ab vlĩ ꝑſidẽtia
Sed hoc nomẽ tethagramaton. qꝛ ſignificat nu
dam ⁊ purã diuinã eſſentiã abſqꝫ reſpectu ad ex
tra. iõ nõ eſt alteri cõicabile. Ex quo patꝫ ſm dictã
autoritatẽ q̄ꝫ meſſias xp̄s eſt verus deꝰ. Sed per
uerſi hebrei vt hr̄e poſſent cãm fuge ꝑuerterunt
in hebreo dictũ paſſum corrũpentes lrãm. Nam
vbi nos hẽmus. ⁊ hoc eſt nomẽ qͦ vocabũt.ſ.ho
mies eũ.i.meſſiam dñs iuſtus nr̄. ipi nunc hñt
hoc eſt nomẽ eius qͦ vocabit eũ nomẽ dñi tetha
gramaton. ita q̄ꝫ nomẽ dñi tethagramaton loco
cuiꝰ hẽmus dñs deus iuſtus nr̄ non refertur ad
meſſiam filiũ Dauid. ſed ad ip̄m verꝫ deũ q̄ voca
bit ip̄m meſſiã ad liberationẽ ꝑpli iſrl̄. qñ ſibi pla
cuerit. Sed corrupta eſt hec lr̄a ab eis. qͦ quideꝫ
fide digni bone ↄſcĩe ⁊ vite iuramẽto affirmaue
rũt ſic vidiſſe in antiqͥs biblijs. ſicut hꝫ tranſlatio
nr̄a. vt.ſ.referaꝭ ad meſſiã illud nomẽ dñs iuſtuſ
nr̄ loco cuiꝰ in hebreo hẽtur tethagramaton vt re
fert Nico.de lira. Hoc etiã patꝫ.ſ.falſitas iudeoꝝ
ſup dicto paſſu ex trãſlatiõe caldaica. q̄ apud eos
autẽtica hẽtur. Nã ibi dꝛ. Ecce dies veniũt dicit
dñs.⁊ ſuſcitabo meſſiã iuſtũ. vbi nos dicimꝰ da
uid germen iuſtuꝫ. Ex quo apparet qͦ intelligiꝭ
de xp̄o. hec autoritas ad lrãm. Et ſequiꝭ.⁊ hoc eſt
nomẽ qͦ ipi appellabunt eũ dñs iuſtus nr̄.⁊ ibi
poniꝭ nomen dñi tethagramaton. vbi poſitũ eſt
nomen hoc dñs. Et ſic patꝫ q̄ꝫ nomẽ dñi tethagra
maton referꝭ ad meſſiam. quo noĩe dicit Iere.
appellandũ a ꝓphetis.ſ.ſibi ſubditis. Eſt ḡ xp̄s verꝰ
deus ⁊ homo. Scd̄us error iudeorũ eſt q̄ꝫ nõ cre
dunt ieſum xp̄m eſſe verũ meſſiam in lege eis ꝓ
miſſum. Q aũt ieſus xp̄s quẽ nos adoramus vt
verũ deũ ⁊ hoiem ſit ille meſſias eis ꝓmiſſus in
lege quẽ ipi adhuc expectant. oñdiꝭ ex ſcripturis
eoꝝ. Unde ip̄e ieſus dixit eis. Scrutamini ſcri
pturas.⁊ ip̄e ſunt que teſtimoniũ ꝑhibent de me
Io.v. Loco aũt eiꝰ ſuſcipiẽt antixp̄m ꝓ ſuo ve
ro meſſia. put ip̄e xp̄s predixit eis Io.v. dicens.
Ego veni in noĩe patris mei.ſ.eius glãm q̄rens
⁊ nõ me ſuſcepiſtis. Alius veniet ĩ noĩe ſuo illũ
ſuſcipietis.ſ.antixp̄m. Et ꝓphetia Iacob q̄ habeꝭ
Geñ.penul. Non auferetꝭ ſceptrũ de iuda ⁊c do
nec veniat qui m.tẽdus eſt. vbi alia trãſlatio hꝫ.
veniat meſſias Qͦ impletũ fuiſſe oñdit Mathe
us euangeliſta cũ ait. Cũ natus eſſet ieſus queꝫ
meſſiam credimꝰ in diebꝫ Herodis regis iudee
qui fuit alienigena.ſ.de idumea. Et ſic ablatum
erat ſceptrum ⁊ ducatus dẽ tribu iuda et nunqꝫ

reaſſumpt⁹. Hoc pleni⁹ hēs declaratū in .iij. pte. Sed adhuc magis determīate pdixit tps aduentus ipi⁹ meſſie. Daniel .ix. loquēs de .lxx. ebdomatibꝰ de morte ei⁹ ibi occidet xp̄s ꝛc. Que oīa falſe ꝛ extorte exponūt de Herode vt euitent veritatē. Sȝ ex rōe oñdunt falſe expoſitiōes eoꝝ. vt hētur. j. Preterea ꝓphete pnūciauerūt de ipo aduentu meſſie nō ſolū in gñali ſꝫ multū diſtincte de miſterijs ei⁹. ſ. natiuitate vt pȝ Mich. v. Tu bethleem terra iuda ꝛc. De adoratiōe magoꝝ yſa. lx. ꝛ ps. lxxj. de pdicatiōe ei⁹. de miracul'. de diſcipul'. de paſſiōe ꝛ q̄litate paſſiōis ꝛ q̄litate reſurrectiōis. vt pȝ yſa. liij. ꝛ ps. xxi ꝛ alijs locis. Quia ꝙ illa euāgeliſte oñdūt impleta ꝛ ab aplīs pdicata ꝛ ꝯfirmata miracul' ꝯtinuatis. Mirū eſt obſtinatiſſimū in eis ꝙ ñ aſſentiāt tā radioſe veritati. Sȝ ꝛ ipa obcecatio eoꝝ ꝛ infidelitas pnūciata ē a ꝓphetis pmarie yſa. Terti⁹ error eoꝝ ē ꝙ nil aliud expectāt a ſuo meſſia vēturo niſi tpalia. liberatione. ſ. a ſeruitute ꝛ collectionē ex diſpſiōe per orbē. ꝛ ꝙ ſit eos reductur⁹ in hierl'm materialē ꝛ collatur⁹ eis magnā pacē ꝛ abūdantiā reꝝ ꝛ ſciētiam. nō aūt credūt ꝙ ſit eos l' alios redēpturus ꝛ a pctō mādatur⁹ ꝛ glām collatur⁹ aut p eiſ paſſurus. Nec. n. credūt hoīeȝ naſci cū pctō originalicū tñ ps. dicat ꝯtra eos. Ecce in iniq̄tatibꝰ ꝯceptus ſum. Nō. n. dicūt prēs fuiſſe l' eſſe detētos i limbo ſꝫ ad celū ſubito euolaſſe cū tñ expſſe ſit cōtra eos qđ ait Jacob pŕiarcha Gen. xxxvij. Deſcendā lugens filiū meū ad infernū. q̄ vtiqȝ fili⁹ ſ. Joſeph. qꝛ ſcīſſim⁹ ſm eos nō ad infernū ſꝫ ad celos debuiſſet aſcēdere immediate. Et Job xvij. Si ſuſtinuero infern⁹ dom⁹ mea eſt. ꝛ illud ps. lxvij. Aſcēdiſti i altū cepiſti captiuitatē accepiſti vel dediſti dona i hoībꝰ. Si qđ apti⁹ dici potuit p aſſertiōe fidei catholice ꝛ de liberatiōe humani generis q̄ȝ illud Zach. ix. Tu q̄ȝ in ſanguīe teſtamēti tui. ſ. ꝯfirmatiōe effuſo in paſſione eduxiſti vinctos. i. prēs q̄ erāt vincti. i. detenti reatu culpe original' a diabolo de lacu in q̄ ñ erat aq̄. i. limbo inferni. Si. n. meſſias nil aliud hēret facere niſi dare libertatē tpalem ꝛ bona terre. vt q̄d optebat implere libros ꝓphetaꝝ pmiſſiōibꝰ ei⁹ q̄ tm̄ terrena tribueret l' etiā ſciam q̄ eſt cōis bonis ꝛ malis. Cū viri nō ſolū fideles ſꝫ etiā infideles phi ꝯtempſerit vt lutū terrena vt q̄d tanto deſiderio flagitaſſent ſancti pŕiarche hꝰ aduentum. iuxta illud. Rorate celi deſuper ꝛc. Yſa. xlv. ꝛ illud Aggei. ij. Veniet deſiderat⁹ cūctis gentibꝰ ꝛc. niſi qꝛ credebant ex dei reuelatiōe ſalutē eternalē p ipm ꝯcedendā nō tpaleȝ. Et hoc ē qđ ait Pe. act. x. Huic ſ. xp̄o ieſu oēs ꝓphete teſtimoniū phibent remiſſionē pctoꝝ accipe p nomē eius. ꝛ Yſa. liij. Dñs poſuit iniq̄tates oīm noſtrū ſup eum. Attritus ē ꝓpter ſcelera nr̄a. cuius liuore ſanati ſum⁹. Hāc veritatē fidei ꝯfirmarunt ſancti innumeris miraculis. Ipi aūt iudei poſtq̄ȝ in xp̄m credere noluerunt. nunq̄ȝ habuerūt ꝓphetam vel miracula facientem. ſed pleni ſunt omnibꝰ vitijs.

Exacuerunt quo. §. v.

ꝙ heretici linguas ſuas vt gladiū ꝯtra doctrinā ꝛ veritatē fidei. Qui ꝛ ſi recipiūt ſcripturas noui ꝛ veteris teſtamēti. eas tñ puertūt falſo exponētes. Et licet plurimi fuerūt varios inueniētes errores tres p nūc ſufficit ponere circa animū noſtrū multū piculoſuȝ. Alij q̄ntū ad immortalitatem dixerūt aīam ipam cū corpe mori. Alij q̄ntū ad arbitrij libertatē. alij q̄ntū ad futurā miſeriaȝ vel felicitatē. ꝛ hec oīa falſa. Quantū ad primuȝ aīam. ſ. hūanā mori cū corpe tanq̄ȝ falſiſſimū nō ſolū negat veritas fidei ꝛ ſacra ſcripťa dicēs Sapi. v. Juſti in perpetuū viuēt. ſ. quo ad aīaȝ ꝛ apud dñm eſt merces eoꝝ. ꝛ Daniel. xij. Euigilabūt de puluere terre. alij in vitā eternā. alij in obprobriū vt videāt ſemp. Sed etiā doctrine paganoꝝ phoꝝ vt Areſto. ꝛ Platonis q̄ fuerūt ſolēniores Senece Tulij ꝛ poetaꝝ iudoꝝ. ſarracenorū vt pȝ in doctrinis eoꝝ. Et de hoc ſupra in .i. p te ti. ij. de immortalitate aīe. Beat⁹ etiaȝ Tho. ſcđo ꝯtra gentiles. c. lxxviij. inducit plures rōnes quaꝝ tres faciliores intellectui hic ponūť. Et prima eſt talis. Impoſſibile eſt appetitū naturalem eſſe fruſtra. Sed hō naturaliter appetit perpetuo manere. qđ pȝ ex hoc ꝙ eē eſt qđ ab hoībus oībꝰ appetitur. homo aūt p intellectū apprehendit eſſe nō ſolū vt nunc. vt bruta aīalia ſꝫ ſimplr. Conſequitur g̊ perpetuitatē ſm aīam qua eſſe ſimplr. ꝛ ſm oē tps apprehendit. Scđa rō eſt. Faciens ē honorabilius facto. vt etiā Areſto. dicit. Sed intellectus agens facit intelligibilia actu. ſicut lux materialis facit colorē videri. Cū ergo intelligibilia actu inq̄ntū hmōi ſint incorruptibilia. multo fortius intellect⁹ agens qui eſt potentia aīe erit incorruptibilis. g̊ ꝛ hūana aīa cuius lumē eſt intellectus agens eſt incorruptibilis. Tertia rō eſt. Nulla forma corrūpitur niſi ex actione cōtrarij vel p corruptionē ſui ſubiecti. vel p defectū ſue cāe. Per actionē quidē ꝯtrarij ſicut calor deſtruitur per actionē frigidi p actionē ſubiecti ſicut deſtructo oculo deſtruit̃ potentia viſiua p defectū aūt cāe ſicut lumē aeris deficiēte potētia ſolis q̄ erat ipius cā. Sed aīa hūana nō pōt corrūpi p actionē ꝯtrarij. Nō eſt. n. aliqđ ei ꝯtrariū cū per intellectū poſſibilē ipa ſit ꝯnoſcitiua ꝛ ſuſceptiua oīm ꝯtrarioꝝ. Silr̄ nec p corruptionē ſubiecti ſui. Nā hūana aīa nō eſt forma dependens a corpe ſm ſuū eſſe. Silr̄ aūt nec p deficientiam ſue cāe. qꝛ nō pōt hr̄e aliquā cām niſi eternaȝ. Et ſic nullo mō aīa pōt corrūpi. Vñ ꝙ dr̄ Eccles. iij. Vnus eſt interit⁹ hoīm ꝛ iumentoꝝ ꝛc. loquitur ibi Salomon in pſona hereticoꝝ h⁹. q̄ repro

bantur in hoc.xxiiij.q.iij.c.penul.Exacuerūt lin
guas ſuas q̄ntū ad libertatē animi. Quidā.n.
ſubtraxerūt aīe hūane liberū arbitriū dicentes
oīs hoīes opari bonū vel malū ſm ↄſtellationē
ſub q̄ natus eſt nec poſſe aliter agere niſi ad qđ in
clinat illa conſtellatio. Et hos vt hereticos peſſi/
mos ↄdēnat ecclia. ⁊ dicunt mathematici.xxiij.
q.iij.c.penl.ab his ecclia ſcuto veritatis ꝓtegit ⁊
conuincit. Nam cū liberū arbitriū ſit potētia ad
cuius actū concurrūt volūtas ⁊ ratio. ⁊ he poten
tie.ſ.volūtas ⁊ ratio nō ſunt affixe organo corpo
reo vt ſenſitiue.corpa celeſtia nō pn̄t hr̄e influxū
⁊ virtutē directe ſup eas q2 ignobilius non agit
in nobili⁹.ſed ecōuerſo. Nobilior eſt aūt aīa oīm
corpori celeſti.opari aūt virtuoſe vel peccare ꝓce/
dit a libero arbitrio.falſum eſt g̃ ꝙ cogat a ↄſtel/
latione. Vn̄ ⁊ gētilis Ptolomeus ait. Vir ſapi
ens dn̄abit aſtris.i.inclinatiōibus malis q̄s ſm
ſenſualitatē hēret a ↄſtellatiōibꝫ. Nam ꝑ rōem ⁊
voluntatē pōt homo reprimere paſſiōes inſurgē
tes in ſenſualitate. Expſſe hoc oñdit Eccl.xv.vbi
dicit. Deꝰ ab initio ↄſtituit hoīem ⁊ reliquit eū
in manu ſui cōſilij poſuit an̄ eū malū ⁊ bonū ⁊c.
ad qđcūqꝫ voluerit extēdet manū ſuā. ⁊ Gen̄.iiij.
Sub te erit appetitꝰ eiuſ.ſ.peccati ⁊ tu dn̄aberis
illius. Alij ecōuerſo libero arbitrio nimiā liberta
tem attribuerūt aſſerētes hoīem ꝑ ſua naturalia
poſſe ſaluari ⁊ grām nō fore neceſſariā niſi ad co/
gnoſcendū qđ debebat fieri nō aūt ad volendū vl'
faciendū bonū. Et hos ↄdemnat eccia q2 heretici
ſunt ⁊ dicunt pelagiani.xxiiij.q.iij.c.penl. Cōtra
q̄s aplſ. Ipe opat i nobiſ velle ⁊ ꝑficere. Et Io.
xv. Sine me.i.ſine mee grē adiutorio nihil pote
ſtis facere. Rō hꝰ eſt ſm.b.Tho.in.iiij.q2 cū pre/
miū glē ſit infinitū ⁊ virtꝰ creature finita nō pōt
creatura ꝑ ſe agere opus qđ attingat.ſ.ꝑ meritū
ad premiū infinitū. Sꝫ adiūcta dei grā opi nr̄o
q̄ eſt valoris infiniti cū ſit q̄dā ꝑticipatio diuine
bonitatis facit ipm opꝰ meritoriū boni infiniti.i.
glorie ſupne. Alij ꝑuerterūt liberi arbitrij vſū aſ
ſerentes hoīes poſſe venire ad quēdā ſtatū ꝑfecti
onis ab eis fictū in q̄ eis oīa licerēt et ſubditi nō
cēnt alicui legi.inducētes illud apli.i.Thi.i. Iu
ſto nō eſt poſita lex ⁊c. Hos reprobat eccia in cle.
ad nr̄aꝫ de hereticiſ ⁊ vocant begardi. Ois aīa in
quit idē aplſ Ro.xiij.ꝑtāibꝫ ſublimioribꝫ ſub/
dita ſit. Ex.xi.q.iij. Si dn̄s cū.c.ſe. Ad autoritatē
apli rn̄det.b.Tho.i.ſe.dicēs ꝙ iuſto n̄ eſt impoſi
ta lex intelligit hoc vt ꝑ penas retrahens ꝯ bn̄ vt
ſe regulans ⁊ ordināſ nā iuſti n̄ timore pene ſer/
uant leges ꝯ amore ꝟtutis ſubijciūt ſe ⁊ regulāt
ſe ſm leges. Tertiꝰ error ꝑnitioſus circa aīaꝫ eſt
ꝙ aīe nō patiant poſt hanc vitā penā ſed oēs ſal
uentur. Hic fuit error Origenis q̄ dānatus ē ꝑ
heretico ab eccleſia. Contra q̄s expreſſe dixit xp̄s
Mat.xxv. Ibunt hi.ſ.mali in ignē eternuꝫ.iuſti

autē in vitā eternā. Et Iſa.vl. Vermis eoꝝ.ſ.re/
morſus ↄſcie malorū non morietur. ⁊ ignis eoꝝ nō
extinguet. Parabolā etiā vere hiſtorie ad hoc po
nit xp̄s Luce.xvi.de diuite ſepulto in inferno et
lazaro paupe deportato ad ſinū abrae.i.limbum
Gentiles quoqꝫ ponūt malos hoīes in alia vita
torqueri ⁊ bonos requieſcere. Exemplū etiaꝫ ha/
betur notabile de quodā viro qui habuit vxoreꝫ
valde mundanā ⁊ laſciuā vitijs deditā.cū tn̄ vir
eſſet multū virtuoſus. Et vir quideꝫ paſſus eſt
multa aduerſa ⁊ infirmitates cauens ſibi etiā a
leuibus peccatis. Vxor autē voluptatibus vaca
bat. ⁊ oīa ſibi cedebant in ꝓſperitateꝫ. nec ſentie
bat vnqꝫ moleſtiā infirmitatis. Habebant autē
vnā filiā quā pr̄ inſtruebat ſm deū. mr̄ aūt ad va
nitates trahebat. defunctis vtriſqꝫ cepit filia va/
cillare aīo dubitans qđ ſibi melius foret imita
ri vel patreꝫ bonū ſed circundatū calamitatibus
in vita ſua.aut mrēm prauā ſed bene fortunataꝫ
in mundo. Super hoc igit anxia ⁊ orāti vidit in
viſu celū apertū ⁊ ſanctos in magna gloria.inter
quos ⁊ prēm aſpexit in magna letitia ⁊ gaudio.
⁊ exinde inclinans oculos vidit terrā apertā ⁊ in
ꝓfundo terre maximū ignē. in quo cruciabātur
peccatores. vbi cū alijs vidit ⁊ matrē ſuam maxi
mis cruciatibꝫ laborantē rugituꝫ ⁊ eiulatū emit/
tens ꝓpter immenſitatē penaꝝ. ad quā iterum ſu
pra aſpicientē pater ait. Vide filia diligēter ⁊ cō
ſidera que vidiſti. vt cognoſcas cuius vitā debe/
as imitari.nam ſi malos mores matriſ ſectata fu
eris ſecum ad inferna traheris. ſi autem monita
mea ⁊ exempla mecū in eternuꝫ gaudebis. Qui
bus viſis edocta illa rectā vitā tenuit. In quar/
to quoqꝫ dialogoꝝ multa exempla hn̄tur de pe/
na ⁊ gloria alteriꝰ vite. Confuſi ſunt g̃ oīs qui
exacuerunt vt gladiū linguas ſuas ⁊ cōuicti ď er
roribus ſuis q̄ oēs defecerunt. Et ſi qui adhuc re
manſerunt errores oīo deficient vt iudeoꝝ. De
quibꝫ p̄s. Gladius in labijs eoꝝ.ſ.falſe doctrine
occidēns q̄ eis aſſentiūt. Et q̄re etiā ꝑmittat deꝰ
eos in errore ꝑmanētes viuere.aſſignat p̄s.rōeꝫ
dicēs paulopoſt. Ne occidas eos ne qn̄ obliuiſ/
cant ppli mei.ſ.qui fuerūt xp̄m occidētes diuꝫ ad
huc ꝑmanet genus eoꝝ. Sed diſperge illos.ſ.ꝑ
mūdū ne poſſit nocere ꝓtector meꝰ dn̄e. Demuꝫ
ↄcludit. Cōuertant ad veſpam .i.in fine mūdi
⁊ famē patient vt canes.famē.ſ.ꝟbi ꝟitatis. Er/
rores hereticoꝝ de tpe in tps defecerūt q̄s etiā ad
tps ꝑmiſit deꝰ ex fidelibꝫ ſurgere ad exercitiū fi/
deliū doctoꝝ vt ſcripturas attētiꝰ ꝑſcrutarent ⁊ ꝟi
tatē inueirēt ⁊ ꝓbatōem fideliū. vt dicit Aug.xx
iiij.q.iij.c.fi. Paganoꝝ ꝟo opīo ex toto pene defe
cit niſi ponant inter paganos ſarraceni q̄bꝫ legē
dedit Machometꝰ plenā erroribꝫ ⁊ vitijs qui ad
huc durāt. Sꝫ ita clare eſt falſa eoꝝ ꝑfidia. vt et
aīalia bruta i pam deberēt deteſtari ⁊ repudiare.

¶ Capitulum octauum de ſupſtitionibꝫ ꝑ mo-
dum predicatõnis.

ODiſti omẽs obſer-
uantes vanitates ſupuacue. ps. xxx.
vid̕ hoc eſſe cõtra illud Sap. xi. Di-
ligis eñ oĩa que ſunt. ⁊ nihil odiſti eoꝝ que feci-
ſti. Cum g̊ deus fecerit oẽs hoĩes ⁊ bonos ⁊ ma-
los g̊ nll'm odit. Sed ad hoc dicit Aug. in glo. di-
ci. ꝙ aliud eſt qd̕ facit deus in hoĩe. aliud qd̕ fac̃
homo in ſe. Facit eñ deus in hoĩe naturã que q̃
in ſe bona eſt ñ odit ſed diligit ipam etiã in pec-
catore. Sed qd̕ facit homo eſt peccatũ. ⁊ hoc deuſ
odit. nec tñ odit vt hõ ſicut nec turbat̃ vt homo.
Nam homo iraſcit̃ ⁊ odit cũ quadã alteratõe et
ſui imitatõe. Deus aũt immutabilis eſt. nec hꝫ
corpus nec ſenſualitatẽ corpi annexã. in qua ori-
unt̃ ira ⁊ odiũ ⁊ alie paſſiones. Dr̃ aũt iraſci et
odire per ſimilitudinẽ ⁊ effectum hoĩs irati aut
odientis. Qui enĩ odit aliquem nõ vult euꝫ vi-
dere ſed querit eũ puniri. ⁊ ſic altiſſim⁹ odio hẽt
peccatores. vt d̕ ꝑuer. xiij. q̃ non reſpicit eos ſua
gr̃a ſed punit ⁊ exterminat. Et hoc mõ intelligit̃
iſtud. Odiſti oẽs ꝛc̃. Et exponit Hugo car. d̕ ob-
ſeruantibꝫ. i. nimis affectuoſe querẽtibꝫ vanita-
tes. i. vanas diuitias ſupflue ponẽtibꝫ in eis fi-
nem ſuũ. ⁊ de attẽdentibꝫ nimis ad ſubtilitates
philoſophicas ⁊ iuridicas inutilr̃ ⁊ de vtẽtibus
ſupſtitõnibꝫ que plene ſunt vanitatibꝫ ⁊ falla-
cijs. Et iſtã tertiã expoſitõnẽ pſequẽdo ſ. de ob-
ſeruantia ſupſtitionũ tria in. d. v. notantur.

Primo grauitas ſceleris ibi. Odiſti
Scd̕o multiformitas criminis ibi obſeruãtes
Tertio in utilitas operis. ibi ſupuacue.

Primũ eſt grauitas ſceleris in ſupſtitõibꝫ. et h̕
oñditur in prima pte ex hoc ꝙ dicit ps. deum o-
dire tales. Odiſti ꝛc̃. Non aũt d̕ in ſcriptura de-
um aliquem odire niſi ꝓpter mortale peccatum.
vñ apparet iſtud eſſe dãnabile ⁊ et̃nali igne pu-
niri ⁊ merito. Nam iſtud viciũ dei vſurpat diui-
tatem. irritat felicitatẽ. agit cõtra dei et eccl̃e pce-
pta ⁊ voluntatẽ. Primũ pꝫ ex hoc q̃ ſcire futura
vel occulta eſt ꝓpriũ dei. iuxta illud Iſa. xli. Fu-
tura et nouiſſima annũciate nobis ⁊ dicem⁹. q̃
dij eſtis. Et Salo. in. iij. Re. viij. Tu ſolus noſti
corda filioꝝ hoĩm. Sanare etiam infirmos ſine
medicinis et remedijs naturalibꝫ eſt ꝓpriũ dei.
Sed ꝑ ſupſtitõnẽ et obſeruãtiã augurioꝝ ⁊ di-
uinatõnũ querunt hoĩes ſcire futura et occulta.
⁊ ꝑ incãtatões ⁊ breuia querũt ſanitatẽ ſine me-
dio naturali ⁊ ſine dei adiutorio. vñ ſequitur ꝙ
volunt ſibi vſurpare que ſunt ꝓpria deo. quod ẽ
maxime ſupbie. Scd̕m. ſ. ꝙ irritat fidelitatẽ. id
eſt ꝓmiſſionem quã fecit deo in baptiſmo pꝫ ex
hoc. q̃ in baptiſmo ꝓmiſit abrenũciare diabolo
⁊ pompis eius. Sed talibꝫ vti ⁊ facere eſt querẽ
auxiliũ diaboli ⁊ facere pactũ cum eo ⁊ eum ve-
nerari. vt ꝑ ea vana falſa que facit ſibi conferat
qd̕ querit ſanitatẽ vel noticiaꝫ alicuius rei occul-
te ⁊ hmõi. vñ Cri. de cananea inquit. Nõ ꝑrexit
ad diuos. ñ vocauit magos. ñ alligaturam queſi-
uit. ñ impoſtatrices mulieres adduxit. i. incantã-
tes. ñ ad falſa pſidia ꝯfugit. ſed reliquit omnes
diaboli falſitates. ⁊ venit ad dñm ieſum. vbi o-
ſtendit hec eẽ adiutoria diaboli. Et apl'us dic̃ ad
Gal. iiij. Dies obſeruatiſ ⁊ tpa et mẽſes ⁊ ãnos
timeo ne forte in vanũ laborauerim in vobis. ſ.
fidem vos ꝑdẽdo. Et Aug. dicit. xxvi. q. vij. Non
obſeruetis poſtq̃ꝫ multa taliũ pticulariter poſu-
it ꝙ qui iſta ſectant̃. fidẽ negãt ⁊ baptiſmum. et
ſunt deteriores infidelibꝫ. ⁊ ſi ſe nõ correxerũt. ad
eternam damnatõnẽ redũt. Tertium pꝫ ex hoc.
q̃ deus expſſe ꝓhibet iſta di. Non auguriabimĩ
nec obſeruabitis ſomnia. Eccl̃a etiã ꝓhibet iſta.
vt pꝫ. xxvi. q. v. ꝑ totum. ⁊. q. vij. et extra de ſorti.
c. In tabulis. Unde ad deteſtatõem huius ſcele-
ris ponitur inter caſus reſeruatos epis. Fiũt eti-
am in his maxima ſacrilegia. q̃ immiſcent̃ cuꝫ
his ſacramenta vel ſacramentalia ⁊ m'lta turpiſ-
ſima fiunt et comeduntur ⁊ dicuntur que turpe
eſſet dicere. Odiſti ergo ꝛc̃

¶ Capitulum nonum de fortuna.

BEatus vir cuius
eſt nomẽ dñi ſpes eius ⁊ ñ reſpexit i
vanitates et inſanias falſas. Beatitu-
dinẽ quilibet naturaliter appetit. ſed ad eam nõ
ꝑuenit niſi ſpes eius ſit in nomine dñi. i. in vir-
tute dei ⁊ auxilio eius. qui in ſe ñ confidit. ſed in
adiutorio gratie dei vel in noĩe dñi. quod nomẽ
eſt ieſus qui interꝑ̃tatur ſaluator. i. ſalutem aĩe
et corpis ſperat conſequi a ieſu ſalutari. ⁊ nõ re-
ſpexit ad vanitates. i. ad tpalia in quibꝫ cõfidat
et inſanias falſas. i. ſuperſtitõnes varias. Circa
hoc multi errãt aſpiciẽtes ad talia et cõfidentes
in illis. quaſi per illa ſaluandi non a deo. Eſt eĩ
inſania falſa fortunatõis. Eſt inſania falſa con-
ſtellatõis. Eſt inſania falſa fatatõnis. Iſti cre-
dunt et aſſerunt multas vanitates et inſanias.
id eſt fatuitates falſas. Circa iſta aliqui de fortu-
na. aliqui de cõſtellatõnibꝫ. alij de fato. De fortu-
na varie ſunt hoĩes opiati. Aliqui ethnici et ru-
des hoĩes opinati ſunt deã eẽ. Vñ et rome ei fe-
cerunt edem et arã et ſimulacrum. ipamq̃ꝫ vt de-
am colebãt. et ipſum ſimulacrum fortune locu-
tum eſt pluries ꝙ matrone rite eam dedicaue-
rant. Sed Aug. in. iiij. de ciui. dei. ca. xviij. et. xix.
vbi iſta refert. oſtẽdit hoc eſſe fallaciã et errorem.
Nã Plato et alij philoſophi et ſapiẽtes omẽs
deos. vtriuſq̃ꝫ ſexus. ſi tñ ſexum hñt. cũ nec ſexũ
hẽant. nec plures ſint ſcd̕m veritatẽ dixerunt eos

eſſe bonos.ſed fortuna aliqñ eſt bona aliqñ ma/
la.An forte cū mala eſt in malignū demonē con
uertit̄ ꝛ dea ñ eſt.Sed cum ſint multi hoīes for/
tunati.tot erūt dee iſte quot ſunt hoīes bone for
tune.Et cū ſint plurimi male fortunati erit for/
tuna ſi vna eſt ſil' bona ꝛ mala.Bonam eē dicūt
que bonis ꝛ malis venit in hoc differens a felici
tate quā etiā dicebant ꝛ colebant vt deā.q2 felici
tas illa eſt quam boni hñt ꝑcedentibus meritis
Fortuna vero que bona d2 ſine vllo examine me
ritoꝝ accidit hoībꝰ bonis ꝛ malis vñ fortuna no
minat̄.Sed quō eſt bona ſi ſine vllo iudicio ve/
nit ad bonos ꝛ malos.Ut quid colit̄ que ita ce/
ca eſt paſſim in quoſlibet incurrēs vt ſuos culto
res plerūqꝫ ꝑtereat ſuis cōtētoribꝰ hereat.Aut ſi
aliquid ꝓficiūt cultores eius vt ab illa videant̄ ꝛ
ament̄.iā merita ſequit̄ ñ fortuitu venit.Ubi eſt
ergo illa diffinitō fortune.vbi eſt quod a fortuitꝫ
nomen accepit.nihil.n.ꝓdeſt eā tollere ſi fortūa
eſt.Si ſuos cultores diſcernit fortuna ñ eſt.Q2
ſi iupiter ipſam quo voluerit mittit ipſe ſolus co
lat̄.non illa que reſiſtere ñ pōt ei iubenti.Falſiſ/
ſimum ģ eſt fortunā deam eſſe.ꝛ verſutia demo/
num factū eſt vt loqueret̄ fortune ſimulacrum.
Ad quid ei aliud locuta eſt niſi vt hoīes recte vi/
uere ñ curarēt cōciliata ſibi fortuna que illos ſi/
ne vllis meritis bonis faceret fortunatos.Et la
ctantius dicit li.iij.ꝙ hoc ſimulacꝝ cum copia ꝛ
gubernaculo fingūt tāqꝫ fortuna ꝛ opes tribuat
ꝛ humanaꝝ reꝝ regimē obtineat.Sed vt d2 iſa.
lxv.Et vos qui ponitis fortūe mēſam.i.arā tāqꝫ
dee.Et ſubdit̄.Dinūerabo vos in gladio.ſ.iu/
dicij ꝛ eterne dānatōis.Alij dixerūt fortunā eſſe
accidentiū reꝝ ſubitū ꝛ inopinatū euentū abſqꝫ
oī cā ſupiori vel inferiori.Un̄ aliqui opīati ſunt
vt refert dñs Jo.dñici ſup Eccleſiaſtes ꝙ oīa e/
ueniebāt in mūdo a caſu ꝛ fortuna ſine diuina pro
uidentia vel celoꝝ influētia ꝛ ſine cuiuſcūqꝫ rati
onalis creature ordinatōe prima.Un̄ ꝛ Aug.de
ci.dei li.v.dicit.ꝙ caſualia dñr que vel nullas ha
bent cās vel nō aliquo rōnabili ordine ꝓcedunt.
Exemplū refert Ualerius in i.li.ꝙ dum ſentīges
quidam hauriret aquā de ſentina fluctus marꝫ
quēdam e naui eiecit in mare ꝛ moꝝ alius fluctꝰ
cōtrarius illum eiectum naui reſtituit.A caſu ꝛ
fortuna fuit vtrūqꝫ.q2 ſine aliqua cā rōnabili et
ꝓuidētia cuiuſcunqꝫ hoc euenit.Sic igit̄ aliqui
phi caſum ꝛ fortunā poſuerūt in oībꝰ.In quoꝝ
pſona inquit Salomō Eccleſi.iiij.Uerti me ad
alia.vidiqꝫ ſub ſole nec velociū eſſe curſum.nec
fortiū bellū nec ſapiētū panem nec doctoꝝ diuiti
as nec artificū grām ſed tps caſumqꝫ in omnibꝰ
id eſt aliqñ velociores a curſu impediunt̄.ita ꝙ
tardiores ꝑcedūt ꝛ corpalr̄ ꝛ ſpūalr̄.ꝛ fortiores ī
bello aliqñ vincunt̄ a minus fortibꝰ ꝛ ſapiētes.i.
magi ꝛ incātatores qui dicerent ex illa arte eſſe di

uites.aliqñ carent pane que oīa vident̄ ꝓcedere
ex eo ꝙ a caſu cūcta ꝓueniūt.ad quod facit quod
quidam ethnicus hiſtoricus ait.Fortuna in oī
re dñatur.Et ꝙ Empedocles dixit mūdum pluri
es diſtinctū in ꝑtes et in chaos quoddā redactū
adueniēte lite et adueniēte amicicia.Nā adueni
ente lite dicebat ꝙ prius erat chaos.i.materiā
ꝯfuſam diſtinctā in ꝑtes vt hominem.equū.ca/
nem.auem.piſcem.lapidem.auꝝ.argentum.ter
ram.et hmōi.et tunc etiā caſualr̄ membra recipi
ebant talem ſitū in corpore qualem hñt vt quod
alias fuit caput.poſtea facta ſit manus ꝛ hmōi.
Et iſte caſus dñatur in rebus quouſqꝫ iterū ve
niat amicicia et omīa redigat in vnum chaos.et
poſtea iteꝝ adueniente diſcordia ſeu lite aliꝰ caſꝰ
dñabitur toti generi reꝝ.Et ſic ꝙ vnus habens
vxorem habeat filios.alius non hēat.vnꝰ ſit di/
ues alius pauper.vnus ſit ſanus alius īfirmus
vnus in iuuentute moriat̄ alter in ſenectute vl̄
media etate vel puericia.duobꝰ cadētibus d̄ ali
quo loco.vnus frāgat ſibi pedem alter nō.vnus
ſit bonus alter malus.totum hoc dicūt eſſe a cāu
et fortuna ſine aliqua ꝓuidentia alicuius.Sed
hoc eſſe falſiſſimum oñdit xp̄s dicens Mat.vi.
Si fenū quod hodie eſt et cras in clibanū mitti
tur deus ſic veſtit floribꝰ.i.ita viuacibꝰ coloribꝰ.
ꝙ nec Salomō in omni gloria ſua potuit habe/
re veſtimentum tā pulcri coloris.q̄to magꝭ vos
puſille fidei.ſ.veſtiet et ꝓuidebit.Et ſi volatilia
que nō ſerunt nec metunt paſcit.q̄to magis hoī
bus ꝓuidet.Ipſi enī eſt cura de omnibꝰ Sapiē.
primo.Creauit enim deus omnia vt eſſent et ſa/
nabiles fecit natōnes hominum.vnde nō a ca/
ſu per ſe facta ſunt Sic determinauit.b.Tho.in
tertio cōtra gētiles et prima pte.q.xxij.per totū
ꝙ omnia inferiora ſubſunt diuine ꝓuidētie.ſ.
mundus et corporalia.motus et actus omnium
inferioꝝ.actus humani et generaliter omīs cre/
atura.Unde Salomon Eccle.iiij.Uerti me ad
alia.id eſt de cōtradictōne in ꝯtradictōem a pro/
fundo inferni.vnde ꝓceſſit falſiſſima opīo.qua
d2 omnia euenire a caſu et fortuna ad ſublimi/
tatē diuine ꝓuidentie qua cūcta gubernat̄.in qua
vidi ꝙ non eſt curſus velocium.Ueloces ſunt
qui cum magno feruore deo ſeruire incipiūt vel
ſine quacunqꝫ difficultate operibꝰ dei immoran
tur.Et iſta velocitas ſiue ꝯuerſiōis vt Pauli et
Magdalene.ſiue operatōnis ſicut Pauli.non
fuit Pauli ſed dei qui trahebat Amos.ij.ca.Ue
lox pedibꝰ ſuis non ſaluabit̄.Nec fortium bella
Fortes ſunt qui viriliter temptatōnibꝰ r̄ſiſtunt
Ut Antonius.Benedictus.Bernardus.et cete
ri.Sed iſta fortitudo et victoria non fuit ipſoꝝ
principaliter ſed dei.ps.xxvij.Dominus fortitu
do plebis ſue.Nec ſapientum panem.Sapien
tes ſunt qui deum ſcire deſiderant.et in tali co/

gnitione verſantur. quorum panis eſt verbum
dei vt Auguſtinus. Hieronimus. Thomas. et
hmői. Sed hunc panem non habent niſi cuȝ ac
tualiter dat ⁊ conſeruat deus Treñ. iiij. Paruu
li petierũt panem ⁊ non erat qui frangeret eis.
Nec doctorũ diuitias. Doctores ſunt predicato
res. diuitie ſunt merita que acquirunt in ↄuerte
dis animabꝫ. Sed iſte nõ ſunt a ſe ſed a dõ Lu.
v. In verbo tuo laxabo rethe. Et tunc comprehen
derũt piſcium multitudinẽ copioſam vbi prius
per ſe nihil ceperant. Nec artificum gratiam. Ar
tifices ſunt qui operibꝫ miſericordie inſiſtunt et
practicis exercitijſ. Et iſti a ſe nõ poſſunt illa exer
citia ſed deus facit in eis. ⁊ ipi ſunt ſicut inſtru/
menta. ſicut etiam malleus facit cultellum vt in
ſtrumentum a fabro ductum aliter non. Omĩa
ergo iſta ſubiacent tempori ⁊ caſui. id ẽ defectui
quo ad hominẽ ſed non quo ad deum. Nam ſa/
lomon qui fuit velox ad ſciendum ſeu recipien/
dum ſapientiã infuſam cecidit tempe malo ſibi
Sampſon fortiſſimus cecidit tempe malo ſibi.
Dauid ſapientiſſimus cecidit in Berſabee. Ju
das doctor id eſt pdicator. Petrus artifex in cu/
ra populi. Qualiter autem iſti caſum ſuſtinue/
runt ⁊ capti ſunt oſtẽdit in eo ꝙ ſubdit. ſicut pi/
ſces hamo ⁊c. Eſca fuit amor mliez quo ad Sa
lomonem vel curioſitas ſciẽdi. hamus fuit error
qui cepit. Eſca quo ad Dauid fuit aſpectus ocu
loꝝ. hamus fuit delectatio carnis ⁊ ſic de alijs. et
ideo bene ſubditur quia neſcit homo finem ſuuȝ
quia ignorat ſi deus velit coopari ſecum vſ ꝫ in
finem vel non. Subiacẽt tamẽ omĩa diuine pro
uidentie ⁊ multa ſub illa etiam arbitrio et pru/
dentie hominũ vt oſtẽdit per exemplũ de ciuitate
obſeſſa liberata per ſapiẽtiam vnius vt ibi ſubdi
tur. Alij vero dixerũt fortunam eſſe inopinatuȝ
euẽtum alicui circa bona exteriora vel mala nõ a
ſe ſed a cauſa ſuperiori puenientem vel ſic. Fortu
nam eſſe cauſam per accidens in his que ſunt ſe/
cundum ppoſitũ ppter finem in mĩori pte. Jſta
eſt diffinitio fortune quam ponit phũs in ſecun
do phiſicoꝝ in qua tanguntᷣ tria. Primũ eſt qꝺ
fortuna eſt cauſa per accidens. Nam effectus p
accidens qui cõiungitur cauſe per ſe ⁊ eſt preter
ratõnem cauſe per ſe ⁊ preter intentõem agentis
⁊ eſt effectus fortuitus ⁊ a fortuna. verbi gratia.
lapidẽ deſcendere ẽ p ſe ⁊ hominẽ ire ad forum. ſi
hoc ppoſuit contingit eſſe per ſe. Sed tunc cum
vadit ad forum contingit lapidem deſcendere et
frangere ſibi caput eſt per accidens. Jta ꝙ iſte ef
fectus. ſ. fractõ capitis oritur ex concurſu duaruȝ
cauſaꝝ. ſ. ex deſcenſu lapidis. ⁊ exire ad forũ qua
rum cauſarum licet quelibet ſit p ſe. tamen eaꝝ
concurſus ad talem effectum efficiendum qui ẽ
fractio capitis dicitur eſſe per accidens ⁊ a fortũa
ergo fortuna non eſt aliud ꝙ̃ inopinatꝰ euentuſ
⁊ per accidens cauſarum concurſus. Hoc eſt exẽ
plum Egidij ſuper libro de bona fortuna. Secũ
dum qꝺ ſpectat ad rõnem fortune eſt ꝙ fortuna
eſt cã eoꝝ que fiunt in minori parte. Hoc pateȝ p
exempluȝ. Q enim aliquis vadat ad forum pro
pter aliquid aliud. ⁊ inde deportat pecuniã quaȝ
non intendebat. tunc deportatõ pecunie cuiꝰ cã
fuit aduẽtus ad foꝝ. nec eſt ex neceſſitate nec ſp
ergo in minori pte. qꝛ in paucioribꝫ ↄtingit hoc
Tertium qꝺ ſpectat ad rõeȝ fortune eſt ꝙ for
tuna ñ eſt cauſa eoꝝ que fiunt a natura ſed eorũ
que fiunt ſm ppoſitum ⁊ ab intellectu. Qꝺ aũt
non ſit a natura patet. quia natura vel vt ſemp l'
vt frequenter ⁊ ſilr operatur. Fortuna vero vt i
paucioribꝫ ⁊ diſſimiliter. Jterum neqȝ inaĩatũ
neqȝ puer neqȝ beſtia agunt a fortuna. cum non
agant volũtarie quaſi liberum arbitrium haben
tes. Unde nec fortunium nec infortunium po/
teſt eis accidere niſi ſimilitudinarie. ſicut quidã
dixit. ꝙ lapides ex quibꝫ fiũt altaria ſunt bñ for/
tunati. qꝛ eis honor ⁊ reuerentia exhibetur. cũ la/
pides eis cõiuncti vel vicini conculcantᷣ. qꝺ dici
tur per ſimilitudinem ad hoĩes in quibꝫ honora
ti fortunati dicuntur. Unde fortunium dicitur
qñ preter intentõem accidit aliquod bonum ei.
Eufortunium quãdo ſequitur aliquod magnũ
bonum. Jnfortunium dicitur quando preter ĩ/
tentionem accidit aliquod magnum maluȝ. hec
Tho. in ſcriptis ſuper ſecundo phiſicoruȝ. Un
de ex hoc eſt aliquis bene fortunatus inquantuȝ
operatur aliquid quo perfecto abſqȝ aliqua ſua
preuiſione ⁊ ſua precognitõne ſequitur ei quod
eſt per ſe deſideratum ⁊ volitum. Dicit auteȝ b.
Tho. in. iij. contra gentiles ꝙ aliquis dicitur bñ
fortunatus. quando aliquid boni accidit ſibi pre
ter eius intentõnem. ſicut cum aliquis fodiens
in agro inuenit theſaurum quem non querebat
Ubi ſciendum ꝙ aliquid eſt preter intentiõem
inferioris quod non eſt preter intentõnem ſupe
rioris. ſicut cum dominus mittit ſeruũ ad quen
dam locum. ⁊ ad eundem locum mittit aliũ ſer
uum illo ignorante. tũc concurſus ſeruorum ad
inuicem eſt preter intentionem vtriuſqȝ ſerui. ſ
non eſt pter intentõnem domini ipoꝝum mittẽ
tis eos. vnde talis concurſus licet ſit fortuitꝰ re/
ſpectu ſeruoꝝ non tamen reſpectu domini ſȝ ali/
quid ordinatum ab eo. Sic lȝ ſint aliqua fortui
ta reſpectu hoĩm nihil tñ reſpectu dei. qui omĩa
preordinat ⁊ preuidet a quo fit effectus fortuitꝰ
Et dicendum ꝙ cauſa qua aliquid bonum con/
tingat alicui ſm fortunam eſt vel a celo vel ab ã/
gelo vel a deo. Quod. n. volũtas hoĩs inſtigetur
ad volẽdum ⁊ eligendum aliquid cui cõiunctuȝ
eſt aliqꝺ ↄmodũ vel incõmodũ qꝺ. ſ. eligenſ non
cõſiderat. puta qꝛ inſtigetᷣ ad querẽdum. vbi eſt
theſaurus ex nulla hoĩs virtute procedit ſed hoc

eſt. vel quia diſponitur a celo vel quia illumiatᷣ
ab angelo. vel qꝛ a deo inclinatᷣ. ſ. ꝙ vadat ad agꝝ
⁊ fodiat. ⁊ ſic theſauꝝ inueniat. que quidē cauſa
litas diuerſimode eſt in his trib9. Primo enim
celum inducit hominem ad aliquid faciendum
per modum alicuius paſſionis quam imprimit
in corpora noſtra. Secūdo angelus diſponit
hominem ad eligendum nō imprimēdo aliquā
paſſionem vt celum ſed per modum cuiuſdam
intelligibilis conſideratōnis illuminādo ad co-
gnoſcendum ꝙ aliquid eſt bonum. non tamen
de fine quare eſt bonū illud fieri. Tertio a deo
voluntas homīs inclinatur ad aliquid eligēduꝫ
cuius ratōnem ignorat. ⁊ ſic ex his tribus dicitᷣ
homo fortunatus. Et ad maiorem declaratiōem
horum ſciendum. Primo ꝙ aliquid fortuitum
vel infortuitum poteſt contingere homini ꝑ cō-
paratōnem ad celum. ⁊ per comparatōem ad an
gelos. non autem per comparatōnem ad deum.
reſpectu cuius in nulla re poteſt eſſe aliquid nō
ꝓuiſum ſeu caſuale. quia nichil poteſt contigere
preter intentōnem ⁊ cognitōnem dei. Secū-
dum eſt ꝙ non ſp̄ eligit illud quod angelus in-
tendit. aut ad quod corpus celeſte inclinat. ſꝫ bn̄
illud quod deus opatur in illo. Nam angelorū
cuſtodia interdum ceſſat. ſm̄ illud Hiere. li. Cu
rauimus babylonem ⁊ non eſt curata. ⁊ multo
magis inclinatio corpm̄ celeſtium aliquādo ceſ-
ſat. Diuina autem ꝓuidentia nunꝙ̄ ceſſat. ſꝫ ſp̄
eſt firma. ita ꝙ licet aliquod bonum poſſit homi
ni contingere preter eius intentōnem ⁊ preter ce
li inclinatōnem ⁊ angeli illuminatōem. non tn̄
preter dei ordinationem ⁊ ꝓuidentiam ſub qua
omnia continentur. Tertium ꝯſiderandum
ꝙ bene fortunatus dr̄ aliquis quando ex deo vel
angelo vel celo aliquis inclinatur ad eligenduꝫ
aliquid ſibi vtile cuius ratōnem ignorat. Et ecō
tra male fortunatus dicitur aliquis quando ex
ſuperioribus cauſis. puta celo angelo ad contra-
ria eius electio inclinatur. Sicut de quodaꝫ di
citur Hiere. xxij. Scribe virum iſtum ſterilem.
qui in dieb9 ſuis non ꝓſperabitur. Ubi dicas ꝙ
nunꝙ̄ voluntas hominis ad maluꝫ inclinatur
niſi permiſſiue non autem effectiue. Contingit
enim homini bene vel male ſm̄ fortunam aliqn̄
ſei ꝓo agente. vt cum fodiens in terra īuenit the-
ſaurum quieſcentem. Quandoꝙ̄ occaſione ali-
cuius alterius cauſe ꝯcurrētis. vt cū quis vadit
ad forum cauſa emendi aliquid. ⁊ ibi inuenit de
bitorē ſuū quē nō credebat inuenire. hec Tho.
in. iij. contra gentiles. c. lxxxij.

De quibus bo-nis eſt fortuna. §. I.

nis eſt fortuna. Et eſt dicēdū ꝙ circa bona corpo
ralia exteriora. nam reſpectu bonorum ſpūaliuꝫ
ſeu mentalium nō pōt eſſe fortuna nec poteſt ali
quis dici bene vel male fortunatus reſpectu ho-
rum. Cuius ratio eſt qꝛ homo tunc dicitur bene
vel male fortunatus. quādo accidit ei aliquid bo
ni vel mali preter eius intētionē. Sed bona ſpi
ritualia vel mala. ſicut ſunt opa virtuoſa vel vi-
cioſa non pn̄t alicui euenire preter eius intentō
nem cum conſiſtant in electōne cum qua cōcur
rit intentio hominis. pōt tamē reſpectu horum
dici bene vel male naturatus. ſ. ſm̄ ꝙ hꝫ inclīa
tiones naturales ad vicia vel virtutes. Eſt g̊ for-
tuna circa bona exteriora. eo q᷒ pn̄t homini eueni
re preter eius intentiōem. ⁊ reſpectu horum pōt
homo dici bene naturatus vel bn̄ fortunatus a
deo gubernatus ⁊ ab angelo cuſtoditus. A celo
aūt ꝓpter diſpoſitōnē relictam in corpore dicitur
homo non ſolum bene vel male fortunatus ſꝫ et
iam bene vel male naturatus. Tho in. iij. cōtra
gentiles. c. lxxxij. Cōtingit ergo error circa fortu
nam. quādo. ſ. quis eſtimat etiaꝫ bona virtualia
eſſe a fortuna. ⁊ hec eſt inſania falſa. vel cuꝫ quis
ponit ſpem vel finem ſuum in bonis exteriorib9
fortune. ⁊ hec eſt vanitas. Sed beatus ait pſal.
xxxix. cuius eſt nomē dn̄i ſpes eius. ⁊ nō re. ī va. ⁊
inſa. fal. Hꝫ enim fortuna circa bona ipa exteri-
ora de quib9 eſt ſex defectus. ⁊ ideo non ſperādū
in eis.

Primo defectū imꝑmiſcibilitatis
Secundo defectum equitatis.
Tertio defectum veritatis
Quarto defectum ſtabilitatis
Quinto defectum fidelitatis.
Sexto defectum ꝑſcrutibilitatis

Primū defectuꝫ. ſ. imꝑmiſcibilitatis ꝙ habeat
fortuna pꝫ. qꝛ nll9 eſt in hac vita ita bn̄ fortūat9
quin in aliquo ſit male fortūatus. Boe. de phi-
loſophica ꝯſo. Nll9 eſt tā ꝯpoſite felicitatiſ quin
in aliquo cū ſua fortuna rixetᷣ. Salomō fuit felix
⁊ glōſus in regno ſuo. ⁊ tn̄ in ſenectute ſua īſur-
rexerūt guerre ꝯtra eū vt pꝫ. iij. Re. xi. Octauia-
nus imꝑator fuit ita fortunatus vt diceretᷣ de eo
in ꝓuerbio. Nec melior traiano. nec felicior Oc-
tauiano qui tn̄ n̄ hūit filiū cui dimitteret ipiuꝫ
H9 rōem aſſignat Aug. di. De9 felicitatib9 terre
nis amaritudines īmiſcet vt alia queratᷣ. ſ. felici
tas e9 dulcedo n̄ eſt fallax. Scd̄s eſt defectus
equitatis ſeu rectitudīs. inꝗtū. ſ. boni videntur
male fortunati ⁊ mali bn̄ fortunati ſm̄ illud ps
lxxij. Ecce pctōres ipi ⁊ abūdātes in ſeculo obti-
nuerūt diuitias. Et de ſcīs dr̄ Sap. iij. Tanꝙ̄ in
fornace. ſ. tribulatōis ꝓbauit electos dn̄s. Unde
Gre. in. xv. mora. ait. Pn̄tis vite ꝓſpitas inocen
tie teſtis nō eſt. qꝛ multi ad ꝑhennē vitā per fla-
gella redeūt. ⁊ pleriꝙ̄ ad infinita ſupplicia ꝑdu
cendi ſine flagello moriuntᷣ. ⁊ Aug. Nihil infeli
ci9 felicitate peccātiū. qua penalᷣ nutritᷣ ipūitas.
⁊ mala volūtas eius velut hoſtis interior robora

tur.xxiij.q.i. Parat⁹ circa finē. Tertius eſt de
fectus veritatis. Multa enī credimus eſſe fortui
ta que non ſunt vt opa bona vel mala. ex quibꝫ
aliquis p̄miatᷓ vel puniᷓ in vita iſta. vt ꝙ quiſ fu
retur. vñ poſtea ſuſpendiᷓ. vel q꜡ aliquis inſiſtat
virtutibꝫ ⁊ ſcie. vñ exaltaᷓ. Et econtra multa at
tribuūt hoīes induſtrie hūane que ſunt fortui
ta. vel ita inherent tpalibꝫ ac ſi amitti ñ pñt Au
gu. Magne virtutiſ ē cū felicitate luctari. Magne
felicitatis ē a felicitate ñ vinci. Quartus ē de
fectus ſtabilitatis. Nā bona fortune h⁹mōi parꝝ
durant. ps. xxxvi. Vidi impiū ſuperexaltatū ⁊ ele
uatū ſicut cedrus libani ⁊ trāſiui. ſ. ꝑ ꝯſideratōꝫ
⁊ ecce ñ erat queſiui eū ⁊ nō inuentus eſt; loc⁹ ei⁹
Alexander magnus in breui deuicto Dario oīꝫ
obtinuit munitōnes ⁊ regna. et poſt duodecim
annos cognouit ꝙ moreretur ⁊ tunc omīa ami
ſit. i. Machabeo. i. Innocentius de vilitate con
ditōnis humane ait. Subito cum non ſuſpica
tur infortunium accidit. calamitas irruit. mor
bus inuadit. mors intercipit quam nullus eua
dit. Et vt dicit Boe. de philoſophica conſolatiōe
In omni aduerſitate fortune infeliciſſimum in
fortunij genus eſt fuiſſe felicē. Quintus ē de
fect⁹ fidelitatis vel diſcretōnis. Nam pagani for
tunam cecam appellāt ⁊ pingunt. eo ꝙ paſſim ī
quoſlibet incurrens ſine vllo examine meritorꝫ
⁊ ad bonos ⁊ ad malos venit. Tullius de amici
cia. Fortuna nō modicum ignaros multos exce
cauit. Non aūt ipa fortuna ceca eſt ſed eos cecoſ
plerunqꝫ efficit quos complexa eſt. Et Seneca.
Fortuna ei cui multum fauet ſtultum efficit. E
cōtrario facit prudens. Nam vt ait Sene. For
tune inſtabilitas prudētis animum nō cōquaſ
ſat. Nam virtuoſus neqꝫ bona fortuna extolliᷓ
quia nullum bonum exterius eſt quod ipe mul
tum appreciēᷓ. neqꝫ mala fortuna deprimitur. q꜡
de nullo malo tantum contriſtatur ꝙ deuiet ꝓ
ter illud a via rōnis. Sextus eſt defectus ꝑfec
tibilitatis. Nam perfectum eſt cui nichil deeſt.
Nullus autem eſt in vita preſenti cui non deſit
aliquid ⁊ cui ſufficiat quod habet. Et precipue
qui habet bona fortune multis indiget ad con
ſeruandum ea. nec deſunt ei cure ⁊ timores inqui
etantes. Exemplum de tiranno Siculo Dioni
ſio qui fecit ſuſpendere gladium acutiſſimuꝫ in
filo tenuiſſimo ſuper caput cuiuſdam ſui amici
inuitati ad conuiuium ſuum nobiliſſimū qui v
num bolum non potuit ſumere ſine maximo tio
re. ne gladius deſuper cadens occideret eum. Ex
quo opere oſtendit tirannus ei ꝙꝫ imperfectus ⁊
miſer eſſet ſtatus eius. quem ille vt magnificum
commendarat. Beatus ergo qui ñ reſpexit in h⁹
vanitates ⁊ inſanias falſas Rayne. Itē ſciēduꝫ
ꝙ bona fortuna eſt aliquid ſine rōne. q꜡. ſ. imper⁹
ille. quē bñ fortunati ſequūtur. non eſt factus a
rōne ſed a deo vel angelo vel celo. Q꜡ aūt ille im
petus quem ſequuntur bñ fortunati ſit ſine rōe
patet. q꜡ ſi ab aliquo bñ fortunato queraᷓ quare
ſequitur talem impetum. neſcit reddere ratōem
ſed dicet. hoc facio quia ſic dictat michi cor. Et
ita ꝓ rōne dictamen cordis ⁊ bñplacitum volū
tatis aſſignabit dicens. ita placet mihi ita dicta
uit mihi cor. Itē ſcđo notandū ꝙ bñ fortūa
tis non expedit conſiliari. Cuius rō eſt. quia taleſ
bñ fortunati habent deum directorem. ſeu ſequū
tur inſtinctum ſuperiorem qui eſt melior oī con
ſilio ⁊ītellectu humano. Rō aūt humana mul
totiens eſt impeditiua bone fortune. q꜡ ſine rōe
exiſtentes ſunt magis fortunati ⁊ magis ſequū
tur bonum finem. ex eo ꝙ magis ſequunᷓ diui
nos inſtinctus. Item ſciendum ꝙ bona fortūa
excedit ⁊ ſuperat prudentiā. ⁊ experientiā hoīuꝫ
ſapientū. Et rō h⁹ eſt. q꜡ tales. ſ. bñ fortunatos o
portet ſuſcipe illā dīnatiuam que ē a dīno inſti
ctu que ſupat oēm ſenſum ⁊ intellectū. vñ tales
melius dīnanᷓ ⁊ vaticinanᷓ de fide ꝙꝫ ſapientes
⁊ prudētes. Itē inter hoīes aliqui ſunt bñ fortu
nati. eo ꝙ bñ ſequunᷓ dīnos inſtinctus. Et vn⁹
⁊ idem homo vno tpe erit fortunatus ⁊ fortuna
te aget. aliquo alio tpe erit infortunatus ⁊ infor
tunate aget. Et a natiuitate ſunt aliqui fortūa
ti ⁊ aliqui infortunati. Item inſipientes ⁊ ſim
plices contingit magis eſſe fortunatos. ꝓbaᷓ ra
tione ⁊ exemplo. Rōne quidem q꜡ ille eſt magis
fortunatus qui magis inſequiᷓ inſtinct⁹ dīnos
Sed ſimplices amiſſa rōne ⁊ ñ dediti exteriori
bus agibilibꝫ magis percipiūt ⁊ ſequunᷓ interi
ores inſtinctus ⁊ dīnos impetus ꝙꝫ faciūt ſapiē
tes qui rōem ſequunᷓ. Exemplo ſic ꝓbaᷓ. Sicut
ceci amiſſis oculis magis memoranᷓ ⁊ contigit
virtuoſius ⁊ ſtabilius eſſe quod memorantur.
Sic inſipientes magis ſequuntur diuinos in
ſtinctus amiſſa ratione. Nam pluribꝫ intentus
minor eſᷓ ad ſingula ſenſus. Egidius in ſcripꝫ
ſup libro de bona fortuna. Appellanᷓ hic inſipiē
tes ⁊ ſine rōe illi qui non ſequunᷓ rōnes natura
les humanas. ⁊ ſapientiam humanā vel acquiſi
tam ſicut mulieres ⁊ ſimplices ꝑſone.

Capitulum decimū de conſtellationibꝫ. ⁊ ibi
de ſtella magoꝝ que apparuit eis.

De conſtellationi
bus enā pōt induci illud ps. xxxix.
Beatus vir c⁹ ⁊c. qui nō reſpexit in
vanitates ⁊ inſanias falſas. Mul
te enī vanitates ⁊ inſanie falſe dñr de h⁹. ſ; hō re
ctus nō reſpicit ad eas. Nōne vanitas ē ⁊ īſania
credere quod aſtra ſeu conſtellatōes cogant nos
ad bene et male faciendum. vel bene aut male

habendum. Sed ⁊ ſi corpa celeſtia influāt i cor-
pora inferiora non tñ directe in aīmas. Sꝫ nec
etiam in corpa niſi diſponēte deo. Qui cū ſit cā
prima oīm. ⁊ cauſa prima plus influat in cauſa-
tū cāe ſecunde ꝙ̄ ipa cauſa ſecūda ſm̄ regulaꝫ
naturalem in libro de cauſis. Sequit̄ ꝙ de⁹ ad
placitū ſuū pōt tollere ⁊ mutare influxū a cauſ
ſcdis vt a corporibꝫ celeſtibꝫ quo ad aliquos effe
ctus naturales. puta pluuias. ſiccitates. peſtes ⁊
hmōi. que aliqñ ſm̄ diſpoſitōem corpoꝝ celeſtiū
⁊ elemētoꝝ deberēt euenire. ita ꝙ ñ eueniant ⁊ e
contra ꝙ veniāt qñ ſm̄ cauſas ſecundas non de
berent venire. Et ꝓpterea dicit dñs Hiere. x. A
ſignis celi nolite timere ſicut gentes timēt. Qñ
immiſit dñs peſtem in pplm iſrael ꝓpter nume
rationem factam a Dauid ex quadam iactātia ⁊
vanitate. ⁊ in triduo ceſſauit ex toto. puto hoc ñ
fuiſſe ex conſtellatōnibus ſed dei bñplacito. Et
ſimiliter de ſignis corporalibꝫ factis in egipto ꝑ
Moyſen. Unde ⁊ Gratianus dicit in decretis.
xxvi. q. ii. § His ita. ꝙ quibuſdam conſtellatōes
⁊ futurorum ſigna cuſtodientibus Apoſtol⁹ ait
ſcꝫ ad Gala. iiii. Dies obſeruatis ⁊ mēſes. ⁊ tpa
⁊ annos. timeo ne forte ſine cauſa laboraueriꝫ in
vobis. Sic ⁊ aſtronomia ſeu aſtrologia apō ca-
tholicos in diſſuetudinem abiit. quia dum pro
pria curioſitate his nimis erant inteti min⁹ va
cabant his que ſaluti animarum erant accōmo-
data Hec ille. Et Ambroſius dicit ꝙ aſtrologia
⁊ huiuſmōi nihil valent ad ſalutem. ⁊ mittūt in
errorem. ⁊ qui his ſtudent curam anime nō ha-
bent. di. xxxvii. §. Hinc ⁊ filius. in fi. Equidē ob-
ſeruare dies ſm̄ rōem naturalem medicine vel
philoſophie naturalis puta nō dare medicinas
in reuolutōne lune aut minuere ſanguineꝫ vel
plantare aut incidere arbores magis vno tempo
re ꝙ̄ alio. put dictat rō naturalis hoc lꝫ. Et ſic eti
am dare iudicia vel ſequi de effectibꝫ naturalibꝫ
ſm̄ ſciam aſtrologie. que tñ iudicia freqꝫter repē
riunt̄ fallacia. vel qꝛ ignorat̄ illa ſcia. vel quia vt
dictū eſt deus pōt immutare virtutem ⁊ influ-
xum ſcdaꝝ cauſaꝝ ad effectus ꝓducendos ad pla
citum. Sed de actibꝫ humanis velle certitudia-
liter ex ꝯſtellatōnibꝫ iudicare ad ſuperſtitionem
pertinet ⁊ infidelitatem. cum per hoc tollatur li-
bertas arbitrii. Sed ſciendum ꝙ eſt triplex ge-
nus ſtellarum.

Primo eſt ſtella comatica
Secundo eſt ſtella erratica.
Tertio eſt ſtella ſingularis ⁊ mirifica.

Primo eſt quedā .§. I

ſtella que dicitur cometa vel cometes. Et vt dici
tur in Catholicō. Cometa eſt quedam ſtella cri-
nita emittēs de ſe radios flammaꝝ ad modum
crinium. Et ſemꝑ qñ apparet ſignificat mortem
vel mutatōnē alicuius principis. vel alicuius pa
trie deſtructōem ⁊ ſemꝑ dirigit radios ſuos ad
illam ꝑtem cui minatur. Quidam tñ dicunt ꝙ
non eſt ſtella ſ; eſt quedam nubes ignea clarita-
te accenſa qḋ magis credimus. Papias aūt dic̄
ꝙ cometes eſt ſtella ſic dicta. eo ꝙ comas luminis
ex ſe fundat. Qḋ genus ſideris qñ apparet peſti
lentiam famē bellum aut regni mutatōem ſigni
ficat. quam latini crinitem vocant. eo ꝙ in mo-
dum crinium flammas ſpargit. Alii dicūt cum
quibus ego ꝙ cometes nihil aliud eſt ꝙ̄ vapor
terreus ⁊ groſſus. cuius ꝑtes ſibi paulatim ꝯia
cent aſcendens ab inferiori ꝑte eſtus multū ad
ſuperiorem ꝑtem eiuſdem vbi cōcauitatē ignis
ꝯtingit. ⁊ ibi diffuſus eſt ⁊ inflammatus. et iō
videtur longus frequēter ⁊ diffuſus. Itez ſcias
ꝙ ſtelle hñtes comas efficienter. ⁊ ſm̄ locum ſue
generatōnis ſunt ꝓpter aerem inflammatuꝫ ex
vicinitate ignis qui continet materiam comete
⁊ ipm̄ cometem. aereꝫ dico ꝓpinquum igni qui
in ſe continet calorem ignis. quia qñ in ipſo va-
por ſiccus inflammat̄. tūc ꝯtinuatō fit cum lu̅ie
flamme ꝯmoto ab inferiore aere. vbi ſtat vapor
eiuſdem nature. ⁊ ita diffuſo illo qḋ ꝯtinuat̄ ei
fit oblongū. ⁊ hoc eſt cometes. Et ſi queras cum
dicat̄ cometes ſe hr̄e ad bellum vel mortem alic⁹
an ſit hoc ſignū cā vel effectus. Dico ꝙ ꝓprie eſt
ſignum. quia ſicut dicit Ariſto. in li. de ſomno ⁊
vigilia. Talia ſunt ſicut cōſiliarii cuius ꝯſilium
melioribꝫ inuentis mutari poteſt. Ita dū mar-
tis bella ⁊ mortem continentium ⁊ regentiū tur
bas ſignificat ſicut plurimum inclinans ad hoc
per iram ⁊ calorem ⁊ ſiccitatem. ex quibꝫ proue-
nit animoſitas ⁊ ꝯcitatō pploꝝ ad inuicē. Et idō
ſignatum comete prius eſt ſuꝑ martē qui ē cau
ſa belli ⁊ deſtructōis populoꝝ. cā dico inclinans
non neceſſaria ⁊ ideo illa ſignificare dicit̄ come
tes cum tamen eius ſignificatio prima non ſit
ſuper illa. Et ſcias ꝙ vt dicit Ptholome⁹. Uir
ſapiens dominabitur aſtris. qꝛ per ſapiētiam ſu
am poteſt vitare ea ad que aſtra diſponunt. In
morte. b. Thome de aquino vt dicitur in legēda
eius apparuit cometes ſuꝑ monaſterium Foſſe
noue vbi iacebat infirmus ⁊ hoc per triduū antē
mortem eius. ⁊ ipo mortuo nō fuit viſa ampli⁹
vnde creditur ſignificaſſe mortē eius. Anno do-
mini. M. cccc. apparuit cometes per longū tēpus
hñs comas nigras. ⁊ dicit̄ ſignificaſſe mortē du
cis magni Mediolanen̄ qui tūc mortuus eſt.
In principio papatus Eugenii quarti apparuit
cometes cum crinibꝫ quaſi argēteis ⁊ inde ſecu-
ta ſunt multa mala belloꝝ ⁊ mutatōes. Nō ergo
comete hñt inducere ad malum vel bonum ſꝫ ſi-
gnificare tribulatōnes que etiam poſſunt deo o-
perante ⁊ hoibꝫ penitentibꝫ auferri. Non g̃ īſpi
cit ad vanitates ⁊ īſanias falſas iuſt⁹ hō ſ; ad deū

Capitulū Decimum

Secundo ſunt §.II.

ſtelle erratice. et dr̄ ſeptem planete quoꝝ quili
bet hꝫ ſuū celū p̱ qd̾ facit curſum ſuū. Et p̱im⁹
planeta eſt Luna. Scd̾s Mercurius. Terci⁹ Ve
nus. Quartus ſol. Quintus Mars. Sextus
Jupiter. Septimus Saturnus. Poſt hos eſt
octaua ſpera ſeu celū vbi ſunt oīa ſidera fixa. Et
dixit Augu. in li. de natura demonū ꝙ aſtrologi
dicti ſunt quidā eo ꝙ in aſtris augurianꝰ. Ge
metralici appellati ſunt ꝑpter nataliciorūꝫ ꝯſide
ratiōem dieꝝ. Geneſes eni hoīm p̱. xij. ſigna celi
deſcribūt ſiderūq̃ꝫ curſus. naſcētiū mores. actus
et euentus predicere conanꝰ. i. quis quali ſigno
fuerit natus. aut quē effectū hēat vite qui naſci
tur interp̄tanꝰ. hi ſunt qui vulgo mathematici
dr̄. Cuius ſupſtitōnis genus cōſtellatōes lati
ni vocāt. i. notatōes sideꝝ quō ſe hēant cū quiſq̃ꝫ
naſcitꝰ. ¶ Primi aūt ſtellaꝝ interp̄tes magi
nūcupanꝰ. ſicut de his legitꝰ qui in euāgelio xp̄ꝫ
natū annūciauerūt. poſtea hoc nomīe ſoli mathe
matici dicti ſunt. cuius artis ſcīa vſq̃ꝫ ad xp̄um
fuit ꝯceſſa. vt xp̄o edito nemo natiuitatem alic⁹
de celo interp̄tetꝰ. Dr̄ hec. xxvi. q. iiij. Igitꝰ gen⁹.
Sciendū igitꝰ ꝙ ſtelle ſeu corp̱a celeſtia hn̄t vti
q̃ꝫ influētiā ſup̱ corp̱a hūana ſicut ſup̱ alia cor
pora ſꝫ nō ſup̱ aīas hoīm vt coganꝰ hoīes ad ali
quid faciēdū boni vel mali ex ꝯſtellatōe. Et hoc
ꝓbatꝰ tripl'r. ſ. rōne. auctate. ⁊ exemplo. Rōe qui
dem ſic. Diua ꝓuidētia ſm̄ Dioni. ita diſpoſu
it ordinē vniuerſi. vt inferiora reganꝰ p̱ ſup̱iora
et minus nobilia per nobiliora et n̄ econuerſo.
In homine aūt ſunt duo anima et corpus. Et
corpus quidē. qꝛ nūc mortale eſt et paſſibile eſt
inferius ⁊ ignobilius corp̱e celeſti. vnde recipit
influētiā. diſpoſitōnē. ⁊ motū. ⁊ variatōeꝫ a cor
poribꝰ celeſtibꝰ. Sꝫ aīa hūana eſt nobilior quo
libet corp̱e celeſti. Et rō eſt ſm̄ Tho. ꝯtra gētiles
qꝛ effectus aliquis tāto eſt nobilior. q̃to magis
ſue cāe aſſimilatꝰ. Deus aūt ē prima cā oīm rerū
Vn̄ q̃to aliqua creatura ei magis aſſimilatꝰ. tan
to eſt nobilior. Et qꝛ deus ſp̄us eſt Joā. iiij. ideo
aīa nr̄a que eſt ſp̄us magis aſſilatꝰ deo q̃ꝫ ſol. lūa
ſtelle celi que oīa corp̱alia ſunt. Cum ḡ ſit nobi
lior quolibet corp̱e celeſti nll'm corpus celeſte po
teſt directe in ip̄am agere vel influere. Sed āge
lus qui ē ſuperior aīa agit in ip̄am. ſ. in p̱tem in
tellectiuā ip̄am illuminādo. ⁊ multo magis de⁹
glorioſus qui oībꝰ eſt ſup̱ior agit in ip̄am intel
lectū illuminādo ⁊ volūtatē mouēdo. Non ergo
directe ꝯſtellatōes p̄nt p̱ ſe mouere voluntatem
vel intellectū directe. ſꝫ ex ip̄is ꝯſtellatōnibꝰ ſub
quibꝰ naſcimur recipimus qualitatē. diſpoſitio
nem. ⁊ ꝯplexionē corp̱m. p̱tim etiā ex ꝯditōe pa
rentū generātiū. vn̄ Damaſus dicit ꝙ alij ⁊ alij
planete diuerſas cōplexiones ⁊ diſpoſitiones et
habitus ꝯſtituūt. Nam ſm̄ qualitatē ꝯplexionū
excitanꝰ in potētijs ſenſitiuis que ſunt affixe. or
ganis corp̱is diuerſi motus paſſionū ⁊ incliatio
nes ad diuerſa vicia. ⁊ ſic pōt dici ꝙ ex ꝯſtellatō
nibꝰ hꝫ quis inclinatōes ad diuerſa vicia. Sed
inſup̱ multotiēs hꝫ malas inclinatōes ad vicia
ex alijs cauſ. qꝛ vel ex mala ſui cuſtodia vel ex pra
ua ꝯſuetudine que vertitꝰ in naturā vel ex diabo
lica ſuggeſtiōe. Verūtn̄ q̃tūcūq̃ꝫ quis hēat mo
tus ⁊ ſentiat in ſe inclinatōes ad vicia ⁊ quacūq̃ꝫ
ex cā. qꝛ pctm̄ mortalē n̄ ꝯſiſtit in ſenſualitate ſed
in rōe. ⁊ volūtate que ſp̱ manēt libere ad aſſentiē
dum vel diſſentiēdū pctō. ⁊ iō nunq̃ꝫ aliquis ex
neceſſitate cogitꝰ ad aliquid bn̄ vel male faciēdū
ex ꝯſtellatōibꝰ celoꝝ vel alijs occaſionibꝰ. Unde
⁊ Ptholome⁹ maximus aſtrologus dicit in cen
tiloquio ꝙ vir ſapiēs dn̄abitꝰ aſtris. i. inclinatōi
bus ad vicia quas hr̄et a planetis. Hinc etiā le
gitꝰ de diſcipulis Platōis vel Socratis ꝙ cū ſe
mel oſ̄diſſent faciē ſui mgr̄i pictā cuidā magno
mgr̄o in phiſonomia. qui ex effigie vultus iudi
cabat de ꝯditōibꝰ hoīm. ⁊ interrogarēt eū cui⁹ cō
ditōis eēt ille hō rep̄n̄tatus p̱ illā figurā. Rn̄dit
luxurioſus eſt ⁊ corruptor pueroꝝ. Qd̾ illi irriſe
runt ſciētes caſtitatē maximā ſui mgr̄i. Nam ſi
Plato fuit ille virgo p̱māſit. Retulerūtq̃ꝫ ipſi
diſcipuli hoc mgr̄o ſuo. Quibꝰ ille. Inclinatōes
vtiq̃ꝫ ad hec vicia habui ſꝫ ſapīa ⁊ virtute me cō
tinui. Probatꝰ hoc idē. ſ. ꝙ ex ꝯſtellatōibꝰ n̄ cogi
tur hō ad male faciēdū auctatibꝰ diue ſcripture
⁊ ſcōꝝ. Nā vt hr̄ Gen̄. iiij. dictū fuit Caym poſt
q̃ꝫ cepit fratri ſuo Abel inuidere. Sub te erit ap
petitus tuus ⁊ tu dn̄aberis illius. i. tu poteris do
minari rōe ſi volueris pctō inuidie ⁊ odij ad qd̾ in
clinaris. ⁊ Eccle. xv. dr̄ ꝙ deus ab initio ꝯſtituit
hoīem ⁊ reliquit eū in manibꝰ ꝯſilij ſui. i. in liber
tate arbitrij. Poſuit an̄ eū bonū ⁊ malū. ignē. et
aquā. mortē ⁊ vitā ad qd̾cunq̃ꝫ voluerit extendet
manū ſuā. ſ. op̱is. Hinc Aug. in. v. li. de ciui. dei
Nō vſq̃ꝫ quaq̃ꝫ abſurde dici pōt ad dr̄as tātum
corp̱m afflatus quoſdā valere ſidereos. nō autē
animi volūtates sideꝝ poſitōibꝰ ſubdi. Hieron̄.
etiāꝫ ait in li. contra Jouianum. Liberi arbitrij
nos ꝯdidit deus nec ad virtutes nec ad vicia tra
himur. alioquin vbi neceſſitas nec corona. d̾ pe.
di. ij. Si enim homo ex cōſtellatōe cogeretꝰ ad ali
quod malum non poſſet illud euitare. Iniuſta
autem eſſet illa lex que prohiberet ſibi illud face
re quod non poteſt agere. quia lex debet eſſe poſſi
bilis vt diſtinctōne. iiij. Erit autem lex ⁊ per cō
ſequens non obligaret ad obſeruātiā eius. vnd̾
nō peccaret ip̄am tranſgrediēdo. Fruſtra etiam
eſſent oēs doctrine morales ⁊ exhortatōes ad vir
tutes fierēt ⁊ pene a legibꝰ ip̄onerētꝰ ſi neceſſitarē
tur hoīes ex ꝯſtellatōibꝰ ad bn̄ l' male agēdū. Ad
idē facit qd̾ ait Am. Nō ē ꝙ cuiq̃ꝫ nr̄ꝫ aſcribam⁹

erumnā. nemo nīm tenet̄ ad culpā niſi ꝓpria vo
luntate flexerit. Volūtariū ſibi militē elegit xp̄s
volūtariū ſeruū diabolus actionat̄. xv. q. i. Non
eſt. Cōfirmatur hoc idē exemplis. Nam iacob ꝛ
Eſau gemini frēs vno cōceptu geniti et vno par
tu ex Yſaac ꝛ rebecca editi ſunt. vñ vt vider̄ ſub v
na ꝯſtellatōe nati ſunt. ꝛ tñ fuerūt valde diuer
ſoꝝ moꝝ. Nā Jacob lenis et delicatus. Eſau hi
ſpidus ꝛ ferus. Jacob ſimplex et quietus. Eſau
venator et aggreſtis. Jacob bonus. Eſau malus.
Si ḡ ꝯſtellario neceſſitaret homiem ad opa ſua
cū ſub vna ꝯſtellatōe nati fuerīt debuerint ee͂ oīo
ſilis ꝯditōis. Et q2 ñ fuerīt ſiles in vita ꝫ val
de ꝯtrarij. iō clare oñdit̄ non ex conſtellatōibꝰ ſed
ꝓprijs volūtatibꝰ hrī vicia. Similr̄ Aug. in. v. d
ci. dei. vbi diffuſe reꝓbat a principio illius libri
quinti per multa capitula hūc errorem narrat de
duobꝰ partu vno natis vno mari altero femina.
qui fuerunt valde diuerſe cōditōnis. Nam ma
ſculus deditus ꝯiugio militie ꝛ negocijs mūdi.
femina ſeruata caſtitate totalr̄ ſe tradidit deo. qđ
nō fuiſſet ſi cōſtellatō neceſſitaret ad ꝯuerſatōnē
tenendā. cū ſub eadē ꝯſtellatōne nati eēnt. Et ſi
dicat̄ vt rñdent ad hoc mathematici ꝙ cōſtellatō
eſt momentanea ſub qua quis naſcit̄. Et q2 duo
cum oriunt̄ ex vno partu ñ ſimul naſcunt̄ ſed v
nus poſt alteꝝ. vñ nec in momento ſed ꝑ interual
lum. ꝛ ſic hñt diuerſas conſtellatōnes. Sed ad
hoc repellendū dicit ipe Aug. ꝙ ſi ſic eēt cū vnus
ſolus naſcit̄ ñ in momento totus egrediat̄ ex v
tero ſed de parte in partē ſucceſſiue ſequeret̄ ꝙ v
nus ꝛ idem homo tot ꝯſtellatōes hrēt quot mē
bra corpus ſuū continet que paulatim eduxit ex
vtero qđ eſt abſurdū dicere. Greg. etiā in omel.
ad idē improbandū inducit aliud exemplū vi3.
Cōtingit in vna ciuitate eadē hora et momento
naſci filiū regis et filiū ruſtici. vel artificis. vnde
ſub eadē cōſtellatōne et tñ in ꝓceſſu vite filiꝰ re
gis ſuccedit in regno. et erit gl'ioſus et diues et
ſciens. et alius cultor terraꝝ et ignarus. pauꝑ et
mercēnarius. Si ḡ cōſtellatō inducit ꝯuerſatōꝫ
ſtatū et mores et oīa que ptinēt ad vitā pñtem.
quō eſt tāta diuerſitas inter hos natos ſub eadē
ꝯſtellatōe. Dicūt illi mathematici ꝙ ſi quis na
ſcitur ſub ſigno aquarij erit piſcator. Sꝫ cū3 in
quibuſdā ptibꝰ ñ ſint piſcatores. tñ ibi naſcūt̄
aliqui ſub illo ſigno qūo hēbit effectū ꝯſtellatō
in illo ñ recedente de ptibꝰ ſuis. Cōcludūt ḡ ta3
philoſophi q3 ſancti theologi falſum eē imo ꝛ he
reticum credere ꝙ hō cogat̄ ad bñ vel male faciē
dum ex ꝯſtellatōibꝰ. Notādū etiā ꝓut dicit. bea.
Tho. in ſumma cōtra gentiles. li. iij. c. xcij. ꝙ cū3
hō habeat eligere et ꝓſequi que elegit in opibus
ſuis. in vtroq3 hoꝝ a cāis ſupioribꝰ adiuuat̄. iter
dum etiā impedit̄. Et ſcḋm electionē quidē iuuat̄
ad eligēdū aliquid. vel inq3tum inclinat̄ a deo

per opatōem diuinā et intellectū ꝛ voluntatē. Ab
angelo inq3tum illuſtrat̄ intellectus ad cogno
ſcendum ſolū qđ eſt bonum aliquid fieri. ꝛ ſine
ſciat aſſignare cām vel etiā cum illuiat̄ ab āge
lo ad cognoſcēdū etiā cām quare bonum eſt illđ
ab eo fieri. A corpe aūt celeſti ñ iuuat̄ homo ad e
lectōnē faciēdam alicꝰ operis niſi inq3tū corpus
celeſte imprimit in corpus ipius hoīs. ex q̄ ipreſ
ſione homo incitat̄ ad eligendū ꝑ modū quo paſ
ſiones inducunt ad eligēdum. vi3 trahendo rō
nem ad ſe ex vehemētia ipius paſſionis ꝛ ſuaſio
ne offuſcante ipam. Unde illa incitatō que ē in
nobis ex corporibꝰ celeſtibꝰ eſt per modum alicꝰ
paſſionis. ſicut cum quis induciť ad eligendum
aliquid per odium vel amorem vel iram vel ali
quid hmōi. Scḋm vero execūtōnem eius qđ eli
git iuuatur homo ex ſuperiori cā inq3tum conſe
quit̄ ab ipa cā ſuperiori robur ꝛ efficacia ad im
plendum qđ eligit. Que quidē ñ ſolū a deo ꝛ ab
angelis ſed etiā a corpibꝰ celeſtibꝰ eē pōt inq3tū
talis efficacia in corpe ſita eſt. Manifeſtū eſt eñ
ꝙ etiā corpa inaīata quaſdā vires ꝛ efficaciam a
corpibꝰ celeſtibꝰ ꝯſequunt̄ pter eas etiā que ad
qualitates actiuas ꝛ paſſiuas elemētoꝝ ꝯſequū
tur quas ñ eſt dubiū corpibꝰ celeſtibꝰ eſſe ſubie
ctas. ſicut ꝙ magnes attrahit ferꝝ. hoc h3 a cor
poribꝰ celeſtibꝰ. ꝛ lapides quidē ꝛ herbe hñt alīs
virtutes occultas. vñ nihil ꝓhibet ꝙ etiā hō ha
beat ex impſſiōe corpis celeſtis aliquā efficacia3
in aliquibꝰ corpalibꝰ faciēdis quā alius nō hēt.
puta medicus in ſanādo. agricola in plantando
miles in pugnādo. Hanc etiā efficaciā multo ꝑ
fectius deus hoībꝰ largit̄ ad ſua opa efficaciter
exequēda. Et q3tū ad primū auxiliū qđ eſt in eli
gendo dr̄ deus hoīem dirigere. Quātū ad ſcḋm
qđ eſt in exequēdo dr̄ deus ꝯfortare. Primū tan
git p̄s. xxvi. cum di. Dñs illūinatō mea ꝛc. Se
cundū cum ſubdit dñs ꝓtector vite mee. Nō ḡ
cōſtellatōes ꝑ ſe ꝛ directe mouēt voluntatem ad
eligendū vel exequēdū bonū meritoriū. ſ3 deus
nec vicioſum ſed per ſemetipm.

Pro tertio eſt .§. III.

alia ſtella ſingularis et mirifica. que. ſ. apparuit
magis ad manifeſtandū xp̄i natiuitatē. Vñ di
xerūt veniētes hierl'imā. Vidimus ſtellā eius in
oriente ꝛ venimus adorare eū Math. ij. Et ma
thematici dixerūt illā fuiſſe cōſtellatōnē ſub q̄ na
tus eſt xp̄s. que fecit eū ita ꝑfecte ꝯuerſari ī mūdo
ꝛ tāta mirabilia facere. Sed hoc falſiſſimum eſt
Nō eñ vt ait Augꝰ. in ſermōe de epiphania. illa
ſtella fecit xp̄m mirabilr̄ viuere. ſed xp̄s fecit ea3
mirabiliter apparere. Et in alio ſermone. Quid
enim erat illa ſtella niſi mirifica lingua celi que
enarrat glām dei: Certum eſt ergo illā nō fuiſſe
conſtellatōem xp̄i. Nam cōſtellatio eſt influxus

Capitulū Decimū.

ꝓcedens a ſtellis q̄ ſunt in celis ab initio create.
Iſta aūt q̄ apparuit erat in meditulio aeris d̄ no
uo creata. Et aliq̄ quidē dixerūt eā fuiſſe angelū
qui apparuit paſtoribꝰ ad xp̄i natiuitatē nūcian
dam. Sȝ q2 paſtores erāt de ꝑplo iudeoꝝ rōe vtē
tium in cultu veri dei. iō ꝯgruū fuit vt eis appa
reret in forma rōnalis creature. i. hoīs. Magi ve
ro erant de ꝑplo gētiliū qui nō vtebanť rōe. colen
tes etiā inſenſibilia. vt ſolē. lunā. ſtellas ⁊ hꝰ. iō
apparuit eis ad manifeſtandū xp̄m in forma cre
ature inſenſibiľ. ſ. ſtelle. Alij opīati ſunt ꝙ ſtella
illa eēt ſpūſſctūs. q̄ quidē apparuit ſup xp̄m bap
tiſatū Lu. iij. ſub ſpecie colūbe. q2 colūba eſt aīal
fecundū ad oñdendū ſpūalem fecunditatē inde
ſequēdaȝ ex xp̄i baptiſmo. Et ſup xp̄m transfigu
ratū ſub ſpecie nubis lucide ad innuendū verita
tem ſapiē effundendam. iuxta illud Job. xxxvij.
Nubes ſparſerūt lumē ſuū. ita ip̄e ſpūſſctūs ap
paruit in forma ſtelle ad ſignificandum xp̄i nati
maieſtatē. q̄ etiā in celꝰ dn̄areť. Tertij dixerūt ſtel
lam illā nō fuiſſe nec angelū nec ſpūmſanctū ſed
ſtellā de nouo creatā. Et hoc veriꝰ ſm Aug. ⁊ Le
onē papā in ſermōe. ⁊ b. Tho. in. iij. pte. q. xxvi.
que poſtq̄ ꝑegit officiū ꝓpter qđ fuerat de nouo
creata. ſ. ad manifeſtandū xp̄i natiuitatē in terra
⁊ dirigēdum magos quibꝰ apparuit in via ⁊ ꝑ
ducēdum ad locū natiuitatis. reſoluta ē poſt in
p̄iacentē materiā. vñ ſicut nec priꝰ vnq̄ appar
it anteq̄ magi viderēt. nec poſt adoratōeȝ mago
rū amplius viſa eſt. Triplici aūt ex cā xp̄s ſe per
ſtellā manifeſtauit illis. ¶ Primo ꝓpter p̄cedē
tem deſignatōem. ¶ Scđo ꝓpter ꝯgruentē attra
ctionē. ¶ Tertio ꝓpter recte vite expreſſionē.

Quātū ad pri §. IIII.

mū qn̄ fuit facta ꝓmiſſio Abrae de xp̄o ex eo na
ſcituro dn̄o dicente. In ſemīe tuo. i. xp̄o ex gene
re tuo naſcituro bn̄dicenť oēs gētes terre Gen̄.
xij. Fuit etiā ſibi ꝓmiſſa multiplicatio generis
ſui ſicut ſtellaꝝ celi ⁊ arene mariſ. Suſpice inq̄t
dn̄s Abrae quodaȝ ſero aere ſereno. Dinumera
ſtellas ſi potes. ſic erit ſemē tuū. Duplex ē ſemē
ſeu generatio Abrae. Una carnalis. ⁊ hec ē iude
orū. q̄ figurata eſt ꝑ multitudinē arene maris ꝑ
pter ſterilitatē ſuaȝ in bonis opibꝰ. ⁊ q2 terrenis
totaliter dediti ſūt. ⁊ terrēa eis ꝓmiſſa ſūt. et hec
vtiq̄ ſine nūero multiplicata eſt vſq̄ in hodier
nū diē. Altera generatio Abrae ē ſpūalis eoꝝ. ſ.
q̄ ꝑ fidē verā eū imitanť. Et hec eſt gētiliū ad fidē
ꝯuerſoꝝ q̄ per multitudinē ſtellaꝝ cū innūerabi
les ſint figuraſ. q2 ſicut ſtelle ſunt radioſe ⁊ in ce
lis. ſic gētiles ꝯuerſi ad fidem fuerūt illūinatiſſi
mi amātes celeſtia ⁊ tenētes celeſtē ꝯuerſationē.
Uñ abraam vocatꝰ eſt ſcđo qđ interp̄tať pr̄ mul
tarū gentiū. Magiſq̄ ſunt filij abrae q̄ ſm ſpūm
id eſt imitationē filij ſunt q̄ qui ſunt ſm carneȝ
vt oñdit aplꝰs ad Gal. iij. Ad oñdendū igiť ꝙ hi
tanq̄ fideles ꝑtinebāt ad gn̄atiōem abrae. cui fa
cta eſt ꝓmiſſio terre ꝓmiſſiōis. i. vite eterne. iō ꝑ
ſtellā vocati ſunt ad xp̄m. Baruch. iij. Stelle q̄ȝ
dederūt lumē in cuſtodijs ſuis. i. iſti magi in re
gnis ſuis q̄ cuſtodiebāt lumen. ſ. fidei annunci
antes natiuitatē xp̄i vocati ſunt. ſ. ꝑ ſtellā ad xp̄ȝ
adorandū. ⁊ dixerūt. aſſumus. ſ. eūdo ad locū de
ſtinatū. Aliq ui alij dicūt ꝙ iſti magi fuerunt de
ſcendētes ex Balaaȝ ꝓpheta. q̄ deſignarat xp̄i na
tiuitatē ꝓphetando ꝑ ſtellā dicens. Orieť ſtella
ex Jacob ⁊ hō exurget de iſrael ⁊ percutiet duces
Moab. i. principes demonū. Iſta ſtella fuit xp̄s
ſm illud Apoc. vlti. Ego ieſus radix ieſſe ſtella
ſplendida ⁊ matutina. Uñ ⁊ declarās ip̄am ſtel
lam ſubdit. ⁊ p. i. homo exurget ex iſrľ. Ip̄e igiť
Balaam ſuos ꝓpinquos edocuit de aduētu dn̄i
ſummi in mōm q̄ oēs alios ſibi ſubiugaret. Et
ſignū eis dedit de apparitiōe noue ſtelle. vnđ ſin
gulis ānis in montē quēdā eminentē aſcēdebāt
certo tp̄e vt attēderent ſi noua ſtella orta eſſet. et
ip̄i filijs ſuis de gn̄atiōe in gn̄atiōem intimabāt
⁊ obſeruare faciebāt. Ex q̄bus iſti magi deſcēden
tes ⁊ hoc obſuātes videtes nouā ſtellā ortā illūi
nati ſunt ad cognoſcēdū xp̄i ortū. hoc refert Cri
ſoſto. quoſdam tenuiſſe ſuper Mat.

Secundo manife §. V

ſtauit ſe per ſtellam ꝓpter ꝯgruentem attractōeȝ
Diciť Sap. viij. ꝙ diuina ſapīa diſponit omīa
ſuauiter. q2 viȝ vnicuiq̄ creature indidit inclina
tionem naturalē ad exequendū illud qđ ſibi con
gruit ⁊ pertingendū ad ſuum finem. Et q2 tra
hit creaturam humanā per modum ſibi ꝯueniē
tem ⁊ magis vſitatum. Non. n. inuitus trahiť
animus ſꝫ amore. Uñ cū ꝯuertit hoīeȝ ad ſe. oſtē
dit menti eius ſe eſſe illud bonū in ſummo gra
du ad qđ quis magis efficitur. Uñ Aug. trahere
cepit per ſapientiā ⁊ eloquentiā Ambroſij. cui et
ip̄e deditus erat. licet erraret. et exemplo Victo
rini marimi rethoris Catherinam attraxit oſten
dens ſe illum pulcerrimū ⁊ nobiliſſimū ſponſuȝ
quem affectabat habere. Simeoni ⁊ anne ꝓphe
tiſſe ſe manifeſtauit occultis illuſtratiōibꝰ. vt po
te qui aſſueti erant viſionibꝰ ſecretis ⁊ monitio
bus internis ſpūſſancti. Iſtos aūt magos. i. iſtoſ
aſtrologos ita eos appellat Aug. dicens. Vidit
tunc magus ⁊ obſtupuit aſtrologus. q2 erant aſ
ſueti ad ꝯſiderandum motus aſtroꝝ. per aſtrum
nouiter apparens ſe eis manifeſtauit. ⁊ ꝑ ſtellaȝ
eos adduxit. Et quia erant primitie gentiū. vnđ
⁊ quaſi doctores ceterorum ꝯgruit ꝑ ſtellaȝ eos
illuminari. qui vt ſtelle alios hēbant illumina
re. ſm illud Daniel. xij. Qui ad iuſticiā erudi
unt multos quaſi ſtelle in perpetuas eternitates
⁊ ſic ꝑ aſtrologiam ſcientiā ſuā ad ſe traxit.

Tertio maīfeſta .§.VI.

uit ſe p ſtellam vt ex ꝓprietate eius oñderetur re
cta vita hoībꝫ q̄ hꝫ ꝯducere ad xp̄m. ſicut illa ſtel
la de q̄ dr̄. ꝙ ſtella quā viderāt in oriēte antecede
bat eos. vſqꝫ dū veniens ſtaret ſupra vbi erat pu
er. Nūquid nō dicere videbat vt dicit Maximꝰ
in ſermone. Ecce iſte eſt ad quē adorandū vos
induxi ꝛ ꝯduxi, ꝓpterea me firmaui vt oñderem
ip̄m. ꝓpterea vos dimiſi ſeu lumē meū ſubtraxi
vobis cū acceſſiſtis ꝛ intraſtis hieruſalē ciuitatē
regiā ab hoībus q̄ſituri qd̄ vobis oñdebat e celo
Meretur. n. hō perdere diuinā directōnē. ex quo
vidēs ſe illā hr̄e q̄rit hūanā. vel etiā ex celo ꝛ mū
do hr̄is teſtimoniū de ſtella celeſti exorta Apoc.
vlti. Ego ieſus ſtella ſplendida et matutina ego
libenter deſcēderem ad orandū ip̄m qui me fecit
ſed nō eſt meus actus latrie q̄ ſum creatura irra
tionalis. Sed vos qui rōnales eſtis vos ḡ intra
te. ꝛ ego deſuper vobis lumē faciā. q2 obſcurus ē
locus tugurij. Erat aūt differens ab alijs ſtellis
iſta in tribꝫ q̄ deſignāt ꝯditiones virtuoſas iuſto
rū. Erat aūt differens. ¶ Primo in motiōe.
Scđo in apparitiōe. ¶ Tertio in figuratiōe.
In motione quidem. q2 vbi alie ſtelle mouētur
oēs motu circulari de oriēte in occidēs ad motū
primi mobilis. vel ecōtra de occidēte in orientē
ad motū ꝓpriū iſta mouebat motu aīalis ꝓgreſ
ſiuo. ſ. aliqn̄ p rectū. aliqn̄ ad dextrā. aliqn̄ ad ſini
ſtram declinādo. Sic ꝯuerſatio iuſtoꝝ ſeu opera
tio eoꝝ q̄ ducit ad xp̄m non eſt circularis. ſ. circa
terrena ſe inuoluēdo a terra inchoando intentio
nē. ꝛ in terrā finiēdo opatiōnē. Hec eſt operatio
maloꝝ ſm illud p̄s. In circuitu impij ābulant
Et diabolus Iob. i. Circuiui terrā. ſ incedūt iu
ſti p ꝯſiderationē ꝛ obſeruationē mādatoꝝ dei q̄
eſt vita recta. Aliqn̄ ꝯſiderādo penas infernales.
ꝛ hec eſt a ſiniſtris. Aliqn̄ glām paradiſi. ꝛ hec eſt
dextra. In apparitiōe differebat. q2 vbi alie ſolū
de nocte apparēt hoībus Sol aūt ſolū de die. iſta
ſemp ꝛ de die ꝛ de nocte. Sic aliq̄ lucent ī bona
ꝯuerſatione in nocte aduerſitatis. alij in die pro
ſperitatis. Sꝫ iuſti ſemp lucēt bona ꝯſciā ꝛ exem
plo ꝛ ī nocte aduerſitatis p patiētiā ꝛ in die pro
ſperitatis p tēpantiā ꝛ hūilitatē ſm illō p̄s. Nox
ſicut dies illūinabit. Occultabat aliqn̄ ſe ſtella
malis hoībꝫ ꝛ bōis apparebat Sic iuſti bona ope
ra palā faciūt paratis imitari. occultāt aūt maliſ
diſpoſitis ad calūniandū. Sicut xp̄s aliqn̄ ſe oc
cultauit iudeis ꝛ Herodi. In figuratiōe differe
bat q2 ſtelle ſunt in colore ſm apparentiā rubee.
Hec aūt ſm ꝙ refert Criſo. ſup Mat. hꝫ formā
pueri puuli cū ſigno crucis in fronte. ꝛ ſignificat
q2 recta ꝯuerſatio hoc dꝫ hr̄e. ſ. puritatē hūilitatiſ
ꝛ innocētiā puuli Mat. xviij. Niſi cōuerſi fueri
tis ꝛ efficiamini ſicut puuli ꝛc. Et crucē mortifi
catiōis in corpe. vn̄ apl's ad Gal. v. Qui xp̄i ſūt
carnē ſuā crucifixerūt cū vitijs ꝛ cōcupiſcētijs.

¶ Capitulum vndecimū de Fato.

Beatus cuius ē no
men dn̄i ſpes eius. ꝛ nō reſpexit ī va
nitates ꝛ inſanias falſas. Vana ſūt
ꝛ inſanie falſe q̄ dicūt ꝛ credūt multi de fato. Ali
qui. n. dixerūt fatū nihil eē. Sꝫ illud eē falſum
oñdit ex eo ꝙ Boeciꝰ ī q̄rto de ꝯſolatiōe diffinit
ip̄m vt dicet .j. Sꝫ ſm Tho. in. i. pte. q. cxvi. qd̄
nō eſt diffiniri nō pōt. cū diffinitio dicat eſſenti
am ip̄ius diffiniti. Fuerūt aūt aliq̄ qui fortuita
ꝛ caſualia q̄ in iſtis inferioribꝫ accidūt. in nullā
ſupiorē cām reducere voluerūt. ꝛ hi fatū ꝛ proui
dentiā negauerūt vt de Tullio Aug. recitat in. v
de ci. dei. Quā opiōem eē falſā oñſum ē ſupra.
cū oīa ſubdant diuine ꝓuidētie. Alij aūt dixerūt fa
tū eē diſpoſitōem ſideꝝ. ſub q̄ q̄ſqꝫ ꝯceptus l' na
tus ē. Iſti. n. ea q̄ in iſtis inferioribꝫ accidūt ſiue
rebꝫ naturalibus ſiue rebꝫ hūanis reducere vo
luerūt in ſupiorē cāꝫ ſ nō aliā niſi corpa celeſtia
qd̄ etiā vanū ꝛ falſum ē. Qd̄ ſenſit ille ethnicꝰ q̄
ait Fatis agimur. credite fatis Nā actꝰ hūani n̄
ſubdunt actiōi corpoꝝ celeſtiū niſi indirecte ꝛ p
accidēs. Cā aūt fatal' cū hēat ordinatōem ſup ea
q̄ fato agunt. nccē ē qd̄ ſit cā eiꝰ. qd̄ agit directe ꝛ
p ſe. Eſt etiā impoſſibile ꝙ aliq̄ virtꝰ actiua cele
ſtis corpis ſit cā eoꝝ q̄ h' agunt a caſu ꝛ fortuna.
Et ſm ꝙ dicit Gre. ī omel' epiꝑhie. Abſit a fideliū
cordibꝫ vt fatū eē aliq̄d dicāt. i. ꝙ ſit verū ꝙ ſub
dant hūani actꝰ ꝯſtellatōibꝫ q̄s gētiles fatū dice
bāt. hoc. n. falſū ē. Alij vō oīa q̄ hic agūt ſiue ī re
bus hūanis ſiue ī rebꝫ naturalibꝫ reduxerūt ī ali
quā cām p̄ordinārē q̄ ē diuina ꝓuidētia. Et hi oīa
q̄ hic agūt diuine ꝓuidētie ſubdētes tanq̄ p eā p̄
ordiata ꝛ p̄locata ip̄ā dei ꝓuidētiā fatū dixerūt.
Et hoc mō ē vē ſentire, put ſenſit Boeciꝰ. Sꝫ q2
cū infidelibꝫ n̄ ē cōicādū in oībꝫ. vbi error poſſit
ꝯtingere. iō ſcti doc. dixerūt fideles nō debere vti
nomīe fati. ne. ſ. ſub hoc noīe intrarēt errorē infi
deliū dicētiū fatū eē ꝯſtellatōem ſub q̄ naſcit q̄s
vn̄ poſtea efficit bonꝰ vel malus. Et iō Aug. in. v
de ci. dei ait. Si ꝓpterea res hūanas fato tribuit
q2 ip̄ā dei voluntatē l' ptātē fati noīe appellat ſnīā
teneat. linguā corrigat. h' Tho. Nota q̄d ſit fatū
ꝛ quō differat a diuina ꝓuidētia ꝓpie. ꝛ q̄ ſubdāt
fato. Quātū ad primū dicit Boeciꝰ in. iiij. de cō
ſol. ꝙ fatū eſt inherēs rebꝫ mobilibus diſpoſitio
p quā ꝓuidētia ſuis q̄qꝫ nectit ordinibꝫ. In qua
diffinitiōe ſm Tho. in iij. ꝯ gētiles. c. xcij. diſpoſi
tio p ordinatōe vel ordine ponitur. que eſt relatō
q̄ quidem ordo ſi conſiderat ad ſuum principiū
eſt vnus. ꝛ ſic vnum fatum. Si conſideretur p
comparationem ad cauſas medias vel effectꝰ earū
ſic multiplicant ꝛ dicuntur fata. p quem modū

Capitulū Vltimū.

dicit poeta. Te tua facta premūt. Rebus inherēſ
ponitur in diffinitiōe vt diſtinguat᷑ fatū a proui
dentia. Nam ipa ordinatio ſm ꝙ eſt in mēte di/
uina nondū rebꝰ impſſa ꝓuidentia eſt. Scđm
vero ꝙ iam eſt explicata in rebꝰ fatū nominatur
Mobilibꝰ aūt dicit vt oñdat ꝙ ordo ꝓuidentie
rebꝰ ꝯtingentiā ⁊ mobilitatē nō aufert vt quidā
poſuerūt. Et ꝑ maiori declaratōe dictoꝝ dicit. b.
Tho. in prima pte. q. cxvi. arti. ij. ꝙ diuina proui
dentia ꝑ cauſas medias ſuos effectus exequitur
pōt ḡ ipa ordinatio effectuū dupliciter ꝯſiderari
Uno mō ſm ꝙ eſt in ipo deo. ⁊ ſic ipa ordinatio
effectuū vocat᷑ prouidētia. Alio mō ſm ꝙ ipa or
dinatio ꝯſiderat᷑ in medijs cauſis a deo ordiatis
ad ꝓducendū aliq̄s effectus. ⁊ ſic hȝ rōnem fati.
Et hoc eſt ꝙ Boe. dicit in. iiij. de ꝯſolatiōe. Siue
famulantibꝰ quibuſdā ꝓuidentie diuine ſpiriti
bus fatū exercet᷑ ſeu aīa ſeu tota in ſeruiēte na/
tura ſiue celeſtiū ſyderū motibꝰ ſeu angelica vir
tute ſeu demonū varia ſolertia ſeu aliquibꝰ eorū
ſeu oībus fatalis ſeries texitur. Et ſic manifeſtū
eſt ꝙ fatū eſt in ipis cauſis creatis inq̄ntuȝ ſunt
ordinate a deo ad ꝓducēdos ſuos effectus. Et q2
ipa ordinatio cāꝝ ſcđaꝝ quā Aug. ſeriē cāꝝ no/
minat nō habet rōnem fati niſi ſm ꝙ dependet a
deo. iō cauſaliter fatū dei ptās vel volūtas noīari
pōt vt dicit Aug. Sed eſſentialiter fatuȝ eſt ipſa
diſpoſitio ſeu ſeries. i. ordo ſcđaꝝ cāꝝ. Notandū
ꝙ circa fatū reſpexerūt aliqui ad vāitates ⁊ inſa/
nias falſas dicētes oīa ex neceſſitate venire ex fa
to. Alij fatū diuinā ꝓuidentiā intelligētes dixe/
runt fatū. i. diuinā ꝓuidentiaȝ poſſe mutari. Et
vtrunq̄ȝ eſt falſum. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit b.
Tho. in prima pte. q. cxvi. ꝙ diſpoſitio ſcđaꝝ cau
ſarū quā fatū dicimus pōt dupliciter cōſiderari
Uno mō ſm ipas cās ſcđas que ſic diſponuntur
ſeu ordinant᷑. Alio mō ꝑ relationē ad primū pri/
cipium a quo ordinant᷑. ſ. ad deū. Quidā ḡ poſu
erunt ipam ſeriē ſeu diſpoſitioneȝ cāꝝ eſſe ſm ſe
neceſſariam. ita ꝙ oīa ex neceſſitate ꝯtingerent ꝓ
pter hoc ꝙ quilibet effectus habet cām ſuā. Cau/
ſa aūt poſita neceſſe eſt poni effectū. Sȝ ſm phm
in methaphiſica vt dicit Tho. in. iij. ꝯtra genti/
les nō eſt verū ꝙ poſita cā ſit neceſſe ſemꝑ ponere
effectū. q2 aliqua cā pōt deficere. Deus aūt q̄ eſt
gubernator vniuerſorū intendit ꝙ effectuū eius
aliquis quidē ſtabiliat᷑ ꝑ modū neceſſitatis. Ali
us aūt effectus ꝯtingēter eueniat. ⁊ ſm hoc diuer
ſas cās effectibꝰ adaptat. his quidē neceſſarias a
lijs aūt ꝯtingētes. Cadit ḡ ſub ordine diuīe pro
uidentie nō ſolū hunc effectū eſſe. ſed etiā hūc ef
fectū eſſe ꝯtingenter aliū neceſſario. Et ſm hoc q̄
ſubdunt᷑ diuine ꝓuidētie q̄dam ſunt neceſſaria
q̄dam ꝯtingēter euenientia. ⁊ nō oīa ex neceſſitate
eſſe. Alij vero dixerūt fatū eſſe mutabile etiaȝ ſm
ꝙ a diuina ꝓuidentia dependet. Un̄ egyptij di
cebant quibuſdā ſacrificijs fata poſſe mutari vt
Nizenus dicit. Sed hoc eſt falſum q2 immobili
tati diuine ꝓuidētie repugnat. Eſt. n. immuta/
bilis diuina ꝓuidētia Malach. iij. Ego deus et
non mutor. Et Boecius ſtabiliſq̄ȝ manens das
cuncta moueri. Dicendū ḡ ꝙ fatū ſm ꝯſiderati
onem ſcđaꝝ cāꝝ mobile eſt. ſed ſm ꝙ ſubeſt diui
ne ꝓuidentie ſic immobilitatē ſortit᷑ nō quidem
abſolute neceſſitatis ſȝ ꝯditionate. ſm ꝙ dicimꝰ
hanc ꝯditionalē eſſe verā vel neceſſariā. ſi deꝰ pre
ſciuit hoc futurū erit. Un̄ cū Boecius dixiſſet ſe
riem fati eſſe mobileȝ, poſt pauca ſubdit. q̄ tn̄ ab
immobilis ꝓuidentie proficiſcat᷑ exordijs. ipam
q̄ȝ eſſe immutabilē neceſſe eſt. Que aūt ſubdant᷑
fato declarat. b. Tho. vbi ſupra arti. iiij. Dicit. n.
ꝙ fatū ſit ordinatio ſcđaꝝ cāꝝ ad effectus diuini
tus ꝓuiſos. q̄cunq̄ȝ cauſis ſcđis ſubdunt᷑, ea fato
ſubdunt᷑. Un̄ ⁊ Boecius dicit ꝙ fatū celuȝ ⁊ ſy/
dera mouet. elementa in ſe inuicem temperat. et
alterna format tranſmutationē eadē naſcentia ⁊
occidentia oīa ꝑ ſimiles fetuū ſeminumq̄ȝ reno
uat ꝓgreſſus. Sȝ actus fortunaſq̄ȝ hoīm in diſ/
ſolubili cauſaꝝ cōnexione ꝯſtringit. hec Boecius
Que oīa cū fiant a deo mediantibꝰ cauſis ſcđis
ideo ſub fati ſerie ꝯtinent᷑. Sed q2 ſunt quedam
que a deo immediate fiūt. cū nō ſubdant᷑ cauſis
ſcđis nō ſubdunt᷑ etiā fato. ſicut creatio reꝝ. glo/
rificatio ſpūalium ſubſtantiarū ⁊ alia hmōi. Et
hoc eſt qđ Boecius dicit. Ea q̄ ſunt prime diui/
nitati ꝓpinqua. fatalis ordinis mobilitatem exce
dunt. Et iteꝝ quedā que ſub diuina ꝓuidentia
locata ſunt fati ſeriē ſupant. Ex quo etiaȝ ptȝ ꝙ
q̄nto aliquid longius a pura mente diſcedit ne/
xibus fati maioribꝰ implicat᷑. q2 magis ſubijcit᷑
neceſſitati ſcđaꝝ cauſaꝝ. Et q̄uis Aug. dicat fa/
tum eſſe aliquid ſm ꝙ ad diuinā potentiā vel vo
luntatem refert᷑. q̄ voluntas dei cā eſt oīm q̄ fiūt
Non eſt ḡ hoc ꝯtra ꝑdicta. Nam fatū quidem re
fertur ad voluntatē dei ſicut ad primū principiū
nō ꝙ fatū eſſentialiter ſit ipa volūtaſ dei ſed ipa
ordinatio que eſt in cauſis ſcđis ad ſuos effectuſ
ꝓducendos. Reſpicit ḡ in vanitates ⁊ inſanias
falſas qui fatū diuinā prouidentiā intelligens
credit vel dicit ipam prouidentiā eſſe mutabileȝ
vel omia ex neceſſitate euenire hic vel nō oīa ſub
eſſe diuine prouidētie. que omnia falſa ſunt.

Opus hoc celeberrimum Scđe partis ſūme
beati Antonini archiepi florentini. ſacreq̄ȝ pagi
ne interpretis eximij. moraliter agens de ſingul'
vitijs in pticulari ꝑ modum predicatiōis ac do/
ctrine. factum anno chriſti ieſu. M. cccclxxxv. pri
die nonas Januarias. explicit feliciter.

Nicht zum Druck gehörend.
Später eingelegt.